

Lagutskottets betänkande

1980/81: 4

angående ny lagstiftning om handelsbolag m. m. (prop. 1979/80: 143) och nya redovisningsregler för ekonomiska föreningar (prop. 1979/80: 144)

Ärendet

I betänkandet behandlas två propositioner, vari regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet framlagt förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m. m. samt till nya redovisningsregler för ekonomiska föreningar m. m. nämligen

dels proposition 1979/80: 143, i vilken föreslagits att riksdagen skall anta

1. lag om handelsbolag och enkla bolag,
2. lag om årsredovisning m. m. i vissa företag,
3. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385).

dels proposition 1979/80: 144, i vilken föreslagits att riksdagen skall anta

1. lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar,
2. lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
3. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479),
4. lag om ändring i lagen (1972: 262) om understödsföreningar,
5. lag om ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1975: 417) om sambruksföreningar,
7. lag om ändring i lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Beträffande propositionernas huvudsakliga innehåll hänvisas till vad utskottet anför på s. 4 och 5. De i propositionerna framlagda lagförslagen har intagits i *bilagorna 1 och 2* till betänkandet.

I betänkandet behandlas vidare *dels* de under allmänna motionstiden 1980 väckta motionerna 1979/80: 156, 1979/80: 807 och 1979/80: 1477, *dels* de med anledning av proposition 143 väckta motionerna 1979/80: 2016, 1979/80: 2025, 1979/80: 2026 och 1979/80: 2030.

Motionsyrkandena redovisas på s. 2 och 3.

Motion 1979/80: 1477 har jämte yttrande överlämnats till lagutskottet från arbetsmarknadsutskottet. På begäran av lagutskottet har arbetsmarknadsutskottet vidare yttrat sig över de avsnitt i proposition 143 och motionerna 2025 och 2026 som rör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Yttrande över yrkande 5 d i motion 2025 har inhämtats från näringsutskottet. Yttrandena har fogats till betänkandet som *bilagorna 3 och 4*.

Över motion 807 har remissyttranden inhämtats från stiftelseutredningen, kommunalföretagskommittén, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och SABO. En sammanställning av remissyttrandena har fogats som *bilaga 5* till betänkandet.

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet Håkan Winberg och andra företrädare för justitiedepartementet samt företrädare för Sveriges industriförbund och Svenska byggnadsentreprenörföreningen har inför utskottet lämnat synpunkter på förslaget till ny lag om handelsbolag och enkla bolag såvitt avser frågan om utformningen av handelsbolagsbegreppet. Beträffande denna fråga har utskottet i samband med ett studiebesök i Malmö även inhämtat synpunkter från andra företrädare för det svenska näringslivet. Spörsmålet har också tagits upp i skrivelser som kommit in till utskottet från Industriförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund samt Sveriges redareförening. Innehållet i skrivelserna redovisas i *bilaga 6* till betänkandet.

Utskottet har vidare vid ett studiebesök i Köpenhamn inhämtat synpunkter från företrädare för det danska industridepartementet, danska myndigheter och danskt näringsliv angående den danska lagstiftningen om en särskild bolagsform för mindre företag (anpartsselskaber). I samband med en studieresa till Förbundsrepubliken Tyskland har utskottet sammanträffat med företrädare för den tyska arbetsgivareföreningen, Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbände (BDA), och därvid informerats om den tyska lagstiftningen om en särskild bolagsform för mindre företag (Gesellschaft mit beschränkter Haftung). I anslutning härtill har utskottet också inhämtat upplysningar angående de tyska bestämmelserna om paritetsrepresentation i bolagsstyrelser från företrädare för BDA och den tyska centrala arbetstagarorganisationen, Deutschen Gewerkschaftsbund (DGB).

Slutligen har i ärendet inkommit skrivelser från företagsobeståndskommittén, Föreningen auktoriserade revisorer FAR, Svenska revisorssamfundet SRS och Svenska uppfinnareföreningen.

Motionsyrkandena

1. Vid 1979/80 års riksmöte väckta fristående motioner

A. 1979/80: 156 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en parlamentarisk utredning tillsätts i syfte att åstadkomma en ny aktiebolagslag i enlighet med vad som anförts i motionen.

B. 1979/80: 807 av Martin Olsson och Margit Odelsparr (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag om rätt till proportionellt val när styrelse för stiftelse, ekonomisk förening eller aktiebolag, till vilken kommun eller landsting utser ledamöter, väljer arbetsutskott eller motsvarande beredning.

C. 1979/80: 1477 av Gunnar Nilsson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar om förstärkning av lagen om styrelserepresentation för de anställda i enlighet med vad som sägs i motionen.

II. Med anledning av proposition 1979/80: 143 väckta motioner

A. 1979/80: 2016 av Johan Olsson m. fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen uttalar angelägenheten av att en översyn igångsätts av förslaget till andelsbolagslag för mindre företag i enlighet med vad som anförs i motionen.

B. 1979/80: 2025 av Lennart Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen

1. antar de ändringar i förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag som följer av förslagen beträffande årsredovisning och koncernredovisning.

2. antar de ändringar i förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385) som följer av förslagen beträffande de s. k. 50/50-bolagen, kvalificerad revisor i aktiebolag samt byte av firma och säte.

3. fattar principbeslut om aktiebolaget som obligatorisk form för näringsverksamhet med minst 25 anställda samt hos regeringen hemställer om utredning i anslutning härtill i enlighet med vad som anförs i motionen.

4. hos regeringen begär förslag till lagstiftning om representation för de anställda i vissa handelsbolags styrelser eller direkttioner i enlighet med vad som anförs i motionen.

5. beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om

a) en översyn av aktiebolagslagen i syfte att vidga de anställdas inflytande,

b) utredning om informationen beträffande s. k. sidoordnade koncerner.

c) en övergripande utredning om företagsrevisionen.

d) kommerskollegiets resurser för tillsyn på revisorsområdet.

e) aktiekapitalets storlek.

C. 1979/80: 2026 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar att avslå propositionen 1979/80: 143 och hos regeringen hemställa om ett nytt förslag som bättre tillgodoser de fackliga organisationernas och andra intressenters berättigade krav om insyn och kontroll.

D. 1979/80: 2030 av Göte Jonsson (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att entreprenadkonsortier inom byggnadsbranschen som bildats för genomförande av visst projekt icke skall omfattas av de nya bestämmelserna om handelsbolag.

Utskottet

Inledning

Lagen om handelsbolag och enkla bolag (BL) är i det närmaste 85 år gammal och har under de senaste decennierna undergått endast mindre ändringar. I syfte att få till stånd en modernisering av lagen tillkallades år

1974 särskilda sakkunniga, vilka antog namnet 1974 års bolagskommitté. Enligt direktiven skulle bolagskommittén göra en översyn av BL samt överväga införande av lagregler om offentlig årsredovisning, revision och koncerner för andra företagsformer än aktiebolag och ekonomiska föreningar. Bolagskommitténs uppdrag omfattade också riksdagens hemställan om skyndsamt utredning angående införande av en särskild bolagsform för mindre företag (LU 1974: 19, rskr 1974: 238).

I tilläggsdirektiv år 1978 fick bolagskommittén även i uppdrag att verkställa en av riksdagen år 1977 (LU 1977/78: 8, rskr 1977/78: 112) begärd utredning av frågan om en ändamålsenlig utformning av det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet i vad avser s. k. 50/50-bolag och att därvid även uppmärksamma de problem som är förknippade med företag som utan att vara dotterföretag är på något sätt associerade med ett aktiebolag.

Bolagskommittén har redovisat sitt arbete i tre betänkanden (SOU 1978: 66) Andelsbolagslag, (SOU 1978: 67) Nya bolagsregler m. m. samt (SOU 1979: 46) Koncernbegreppet m. m.

Vid remissbehandlingen mötte förslaget till en ny bolagsform, s. k. andelsbolag, betydande invändningar. Departementschefen har därför inte ansett sig kunna lägga förslaget till grund för förslag till riksdagen.

Bolagskommitténs övriga två betänkanden fick ett positivt gensvar vid remissbehandlingen och har lagts till grund för i proposition 143 intagna förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, lag om årsredovisning m. m. i vissa företag samt vissa ändringar i aktiebolagslagen.

Till grund för proposition 143 har vidare lagts två av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) avlämnade promemorior (BRÅ PM 1978: 2) Revisors verksamhet och (BRÅ PM 1979: 5) Aktiebolagslagen – förstärkt skydd för det bundna kapitalet m. m. samt en av Sveriges industriförbund, Svenska bankföreningen och Föreningen Auktoriserade revisorer FAR till justitiedepartementet ingiven skrivelse beträffande frågan om nyemission av aktier till underkurs m. m. Promemoriorna och skrivelsen har remissbehandlats.

I proposition 144 föreslås vissa ändringar i lagen om ekonomiska föreningar samt vissa följdändringar i andra lagar. Till grund för förslaget ligger en inom justitiedepartementet upprättad och därefter remissbehandlad promemoria (Ds Ju 1979: 14) Nya redovisningsregler för ekonomiska föreningar m. m.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Proposition 1979/80: 143

I propositionen läggs fram ett förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, som skall ersätta 1895 års lag i samma ämne. Förslaget överensstämmer i många avseenden med gällande rätt. Bland nyheterna märks en ändrad gränsdragning mellan handelsbolagen och de enkla bolagen, som i princip innebär att ett handelsbolag skall anses föreligga så snart en nä-

ringsverksamhet utövas i bolagsform. Utrymmet för de enkla bolagen minskas alltså. Vidare föreslås en begränsning av möjligheterna att arbeta med enmanshandelsbolag. En annan nyhet är att stiftelser eller ideella föreningar inte längre får vara komplementärer i ett kommanditbolag, dvs. svara fullt ut för bolagets förpliktelser.

I propositionen läggs också fram ett förslag till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag. Förslaget, som saknar motsvarighet i gällande rätt, gäller huvudsakligen handelsbolag och enskilda näringsidkare. Enligt förslaget skall ett företag med minst tio anställda upprätta en offentlig årsredovisning samt anlita en revisor. I de flesta fall kan årsredovisningens innehåll stämma överens med årsbokslutet enligt bokföringslagen. I allmänhet skall årsredovisningen sändas in till länsstyrelsen endast på begäran. Vidare föreslås bestämmelser om koncernredovisning i koncerner med ett annat moderföretag än aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse.

I propositionen föreslås slutligen vissa ändringar i aktiebolagslagen. Förslaget bygger bl. a. på de två promemoriorna från BRÅ om revisors verksamhet och om förstärkt skydd för det bundna aktiekapitalet. Aktiebolagslagen föreslås vidare ändrad så att det skall framgå att s. k. 50/50-bolag i fortsättningen inte skall anses som koncernföretag. Det öppnas också en möjlighet för börsnoterade företag att göra en nyemission, trots att börskursen ligger under aktiernas nominella värde. Slutligen föreslås vissa regler som är särskilt avsedda för de mindre aktiebolagen och som möjliggör en bättre insyn i sådana bolags verksamhet.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1981.

Proposition 1979/80: 144

I propositionen föreslås vissa ändringar i lagen om ekonomiska föreningar. Enligt förslaget införs för de ekonomiska föreningarna redovisningsregler som har samordnats med bokföringslagen och som i princip stämmer överens med vad som gäller för aktiebolagen. Vidare föreslås regler om koncernredovisning i koncerner med en ekonomisk förening som moderföretag samt skärpta regler om revision. Även dessa regler stämmer i princip överens med motsvarande regler i aktiebolagslagen.

Ändringarna i lagen om ekonomiska föreningar föranleder åtskilliga följdändringar i andra lagar som bl. a. gäller jordbrukskasserörelsen, bostadsrättsföreningar, understödsföreningar, arbetslöshetskassor och samlagsföreningar.

I ekonomiska föreningar fördelas överskottet på verksamheten normalt i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna har utnyttjat föreningens tjänster. Om utdelningen beräknas på annat sätt gäller f. n. att den får fastställas till högst fem procent av inbetalda insatser. I propositionen föreslås att den högsta tillåtna insatsräntan skall motsvara gällande diskonto med ett tillägg av tre procentenheter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1981.

Allmänna överväganden

Som utskottet inledningsvis framhållit är den nuvarande handelsbolagslagen i det närmaste 85 år gammal. Det framlagda förslaget till ny handelsbolagslag innebär, även om det i stora delar överensstämmer med gällande rätt, en välbehövlig anpassning till moderna förhållanden. I vissa delar innebär förslaget också en kodifiering av den praxis som utvecklats.

En fördel med förslaget är att användningsområdet för enkelt bolag begränsas. Med hänsyn till att insynen och kontrollen liksom även borgenärsskyddet är väsentligt bättre i ett handelsbolag än i ett enkelt bolag är det enligt utskottets mening angeläget att näringsverksamhet i annat bolag än aktiebolag bedrivs som handelsbolag.

En brist i gällande lagstiftning om handelsbolag är att det saknas bestämmelser som tar sikte på det allmännas och de anställdas intressen av insyn i företaget. Regler om t. ex. offentlig årsredovisning och revision finns f. n. endast för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Det nu framlagda förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag, vilket lagförslag innehåller bestämmelser om årsredovisning, revision och koncernredovisning, fyller enligt utskottets mening därför ett angeläget behov. Utskottet vill också peka på att reglerna kommer att få stor betydelse även för företagens borgenärer.

Utskottet vill vidare understryka betydelsen av att den tidigare så omdiskuterade frågan huruvida de s. k. 50/50-bolagen skall anses som koncernföretag nu får en lösning liksom av att också vissa andra problem på aktiebolagsrättens område löses.

Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om att aktiebolag, vars aktiekapital understiger 50 000 kr., måste före utgången av år 1981 antingen höja aktiekapitalet till 50 000 kr. eller omvandlas till ett handelsbolag, om delägarna vill fortsätta verksamheten. För ägarna av dessa bolag är det nödvändigt att i god tid få veta vad den nya lagstiftningen om handelsbolag kommer att innebära. Det är därför synnerligen angeläget att beslut nu kan fattas om en ny handelsbolagslag.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att proposition 143 innehåller flera angelägna reformförslag. Som kommer att framgå av det följande råder inom utskottet enighet om flertalet av förslagen.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört kan utskottet inte ställa sig bakom yrkandet i motion 2026 (vpk) att riksdagen skall avslå proposition 143 och hos regeringen begära ett nytt förslag som bättre tillgodoser de fackliga organisationernas och andra intressenters berättigade krav om insyn och kontroll. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen. De i motionen särskilt berörda frågorna om representation för de anställda i handelsbolags styrelser och om årsredovisning i företag med mindre än 10 anställda kommer utskottet att behandla närmare i de två följande huvudavsnitten.

Handelsbolag och enkla bolag

Gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag

Handelsbolaget och det enkla bolaget regleras av BL. Enligt 45 § första stycket föreligger ett *enkelt bolag* om två eller flera sluter bolag för visst företag eller för fortsatt verksamhet. Har bolaget gemensam firma och skulle bokföringsskyldighet ha förelegat beträffande verksamheten enligt 1929 års bokföringslag, om denna hade gällt även efter utgången av år 1976, föreligger ett *handelsbolag*. Enligt 45 § andra stycket kan ett handelsbolag dessutom uppkomma genom att ett enkelt bolag förs in i handelsregistret.

Handelsbolaget utmärks av dels att det är juridisk person, vilket bl. a. innebär att borgenärerna har företräde till bolagsförmögenheten framför bolagsmännens privata borgenärer, dels att bolagsmännen ansvarar solidariskt för de förbindelser som ingås å bolagets vägnar. Det enkla bolaget däremot är inte juridisk person. En bolagsman svarar därför i princip endast för förpliktelser på grund av avtal som han själv har deltagit i.

Eftersom all näringsverksamhet inte är bokföringspliktig enligt 1929 års bokföringslag kan följaktligen viss näringsverksamhet bedrivas i enkelt bolag. I propositionen framhåller departementschefen som sin principiella uppfattning att bolag som driver näring skall i en ny lagstiftning betraktas som handelsbolag. Undantag bör dock göras för näringsverksamhet inom jord- och skogsbruk vilken drivs i bolag av fysiska personer.

I syfte att på angivet sätt minska utrymmet för enkla bolag föreslås i 1 kap. 1 § första stycket i förslaget till ny handelsbolagslag att handelsbolag skall föreligga, om två eller flera har avtalat att utöva näringsverksamhet i bolag. I andra stycket görs dock undantag från denna regel för verksamhet som medför skyldighet att föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen. Ett enkelt bolag föreligger enligt 3 § i samma kap. om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger. På motsvarande sätt som enligt gällande rätt kan enligt förslaget ett enkelt bolag övergå till att bli handelsbolag genom att föras in i handelsregistret.

För att ge delägarna i rörelsedrivande enkla bolag en viss övergångstid att inrätta sig efter den nya ordningen föreslås att i övergångsbestämmelserna förs in en regel av innebörd att den nya gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag skall gälla först efter utgången av år 1985 för bolag som har bildats före den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Under utskottets behandling av ärendet har den föreslagna gränsdragningen mellan handelsbolag och enkelt bolag visat sig kunna medföra vissa problem. Särskilt har frågan om till vilken bolagsform s. k. konsortier skall hänföras väckt stort intresse och blivit föremål för ingående överväganden.

Frågan har tagits upp i motion 2030 (m), vari yrkas att entreprenadkonsortier inom byggnadsbranschen som bildas för genomförande av visst

projekt inte skall omfattas av de nya bestämmelserna om handelsbolag. Vidare har frågan om konsortier behandlats i skrivelser från Sveriges industriförbund och Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund samt Sveriges redareförening. Industriförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen framhåller att det för näringslivets praktiska behov skulle vara tillfredsställande att det i motiven till den nya lagstiftningen sades att enkelt bolag skall anses föreligga då två eller flera företag sluter avtal för gemensamt utförande av visst arbetsbeting för viss beställare.

Bankföreningen hemställer att utskottet skall föreslå en lagtext som är så utformad att nu befintliga bankkonsortier, som är att anse som enkla bolag, inte heller framgent kan komma att anses som handelsbolag. Försäkringsbolagens riksförbund förordar att i 1 kap. 1 § görs ett undantag från handelsbolagsdefinitionen för bank- och försäkringsverksamhet. Redareföreningen slutligen tar i sin skrivelse upp det samarbete som svenska rederier har med utländska redare i s. k. sjöfartspooler. Enligt redareföreningen är det nödvändigt att utskottet gör en klar markering att sådana samarbetsavtal inte konstituerar handelsbolag.

En redogörelse för de skäl organisationerna anfört för sina yrkanden samt för de olika slag av konsortier som förekommer inom resp. branscher har tagits in i bilaga 6, till vilken utskottet hänvisar.

Frågan om konsortiers associationsrättsliga status har också behandlats vid hearings med justitieministern och andra företrädare för justitiedepartementet samt med företrädare för Industriförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen. I samband med ett besök i Malmö slutligen har utskottet inhämtat synpunkter på frågan från olika företrädare för det svenska näringslivet.

Genom vad sålunda förekommit har utskottet kunnat konstatera att konsortialavtal blivit en vanlig form för samarbete mellan näringsidkare. Som framgår av bilaga 6 reglerar konsortialavtalet mångskiftande verksamhetsformer. Ett konsortium kan sålunda ha tillkommit för ett visst bestämt projekt, t. ex. en byggnadsentreprenad, medan i andra fall syftet med konsortier kan vara ett mer långsiktigt samarbete, t. ex. sjöfartspoolerna, bankgirocentralen, patientförsäkringen.

Organisationerna har i sina skrivelser förtecknat sådana konsortier vilka organisationerna ansett hittills vara enkla bolag. För den händelse bolagen genom den föreslagna ändringen av handelsbolagsbegreppet skulle komma att hänföras till handelsbolag, skulle detta enligt organisationerna innebära avsevärda olägenheter. I detta hänseende har bl. a. åberopats följande.

En övergång till handelsbolag skulle få betydande skatterättsliga olägenheter. Detta hänger bl. a. samman med att handelsbolag och enkla bolag behandlas olika när det gäller bolagsmännens rätt att utnyttja underskottsavdrag och att verkställa nedskrivningar. Vidare kan en oberättigad och konkurrenssnedvridande insyn uppkomma om ett konsortium, som bildats

för ett visst projekt, räknas som handelsbolag och därigenom – till skillnad från ett enskilt företag – blir skyldigt att i särskild årsredovisning uppge det ekonomiska resultatet av detta projekt enbart. En sådan konkurrensnedvridning blir särskilt allvarlig om svenska företag härigenom får en konkurrensnackdel vid sin verksamhet utomlands. När det är fråga om konsortier med utländska delägare måste vidare observeras att ett utländskt företag inte får ingå i ett svenskt handelsbolag utan tillstånd av regeringen. Ett sådant krav på myndighetsprövning medför tidsutdräkt och andra störningar som kan omöjliggöra eller försvåra för svenska företag att få vara med i internationell samverkan. Även på grund av andra omständigheter kan det uppstå svårigheter för svenska företag när det gäller att delta i internationella samverkansavtal. Enligt organisationerna är vidare reglerna för handelsbolag inte anpassade till den verksamhet som konsortierna bedriver vilket medför att avtalsskrivningen blir onödigt komplicerad. Bankföreningen har också pekat på att om befintliga kreditkonsortier förvandlas till handelsbolag med därav följande offentlig redovisning skulle i vissa fall banksekretessen komma att upphävas. Slutligen har framhållits den särskilda omständigheten att nuvarande bank- och försäkringslagstiftning omöjliggör bankers och försäkringsbolags engagemang i handelsbolag. Utskottet vill tillägga att motsvarande hinder föreligger i fråga om t. ex. finansbolag.

Som utskottet anfört redan under de allmänna övervägandena innebär förslaget i propositionen att näringsverksamhet i bolag skall bedrivas som handelsbolag och inte som enkelt bolag en betydande fördel. Det är emellertid samtidigt viktigt att gränsdragningen mellan handelsbolag och enkelt bolag inte görs så att praktiska och smidiga former för samverkan mellan olika företag försvåras eller förhindras. Uppenbart är att det finns ett stort behov av teknisk och ekonomisk samverkan mellan företag i former som inte i sig utgör en juridisk person. Med hänsyn till det tekniska framåtskridandet och kostnadsutvecklingen kan detta behov också förväntas öka. Som framgår av vad organisationerna anfört skulle det innebära betydande nackdelar om de av organisationerna beskrivna konsortierna nu skulle omvandlas till handelsbolag. I vissa fall skulle en sådan omvandling till och med kunna få allvarliga konsekvenser för t. ex. svensk exportindustri. Såvitt utskottet kunnat finna kan det inte anses stå i strid med de syften och värderingar som ligger till grund för den nya lagstiftningen om handelsbolag att låta de aktuella konsortierna förbli enkla bolag. Genom att konsortiedeltagarna i allmänhet är aktiebolag eller andra företag som med den nya lagstiftningen får skyldighet att avge offentlig årsredovisning kan en tillräcklig insyn och kontroll erhållas hos varje enskild konsortiedeltagare.

Mot bakgrund av vad utskottet nu anfört finns det enligt utskottets mening anledning att något närmare dröja vid konsortiebegreppet och vid frågan i vad mån bolagspropositionens handelsbolagsbegrepp är mer omfattande än motsvarande begrepp i nu gällande lag.

Som framgår av bilaga 6 är det mångskiftande företeelser som benämns konsortier. Någon närmare analys av konsortiebegreppet har inte gjorts vare sig i bolagskommitténs betänkande eller i propositionen. I betänkandet (s. 117) konstateras endast att det ibland kan vara svårt att juridiskt etikettera de konsortier som bildas för genomförande av bestämda projekt, ofta av betydande storlek eller komplexitet. Efter en beskrivning av den enligt utredningen mest frekventa formen av industrikonsortier – nämligen konsortier som inte har någon personal anställd och som saknar egna tillgångar och skulder samt intäkter och kostnader – konstaterar utredningen att ett sådant konsortium enligt gällande rätt hittills varit att behandla som ett enkelt bolag och att något skäl att ändra detta betraktelsesätt på grund av de föreslagna ändrade reglerna om handelsbolag inte föreligger. Kommittén uttalar slutligen att konsortier som däremot är så organiserade att de har egna tillgångar och skulder samt kostnader och intäkter bör räknas som handelsbolag. I propositionen ansluter sig departementschefen till dessa uttalanden.

Konsortiebegreppet synes inte heller ha erhållit någon närmare bestämning inom den rättsvetenskapliga litteraturen. Termen konsortium torde närmast användas som en samlingsbeteckning på en mängd varierande samverkansavtal, som i vissa fall kan betecknas som bolagsavtal och som i andra fall kan vara anställningsavtal, försträckningsavtal m. m.

Utskottet vill i detta sammanhang stryka under att det ibland kan vara svårt att fastställa gränsen mellan bolag och avtal som saknar bolagskaraktär. Någon definition av begreppet bolag finns inte, vare sig i gällande lagstiftning eller i det nya lagförslagets lagtext. Inom den rättsvetenskapliga litteraturen brukar man kräva att i princip tre rekvisit skall vara uppfyllda för att ett bolag skall föreligga. För det första skall rättsförhållandet vara grundat på avtal mellan två eller flera delägare. För det andra skall det föreligga ett för delägarna gemensamt bolagsändamål. För det tredje skall delägarna vara förpliktade att verka för det gemensamma ändamålet. Det kanske mest betydelsefulla rekvisitet i bolagsbegreppet är det gemensamma ändamålet. Det är främst detta rekvisit som skiljer bolagsförhållanden från andra avtal, där vardera parten fullföljer sina egna särintressen. Att bolagsändamål är gemensamt betyder att bolagsmännen har ett gemensamt intresse i bolagets verksamhet. Insatser och arbetsprestationer länder till nytta för samtliga bolagsmän. Varje bolagsmans prestation kommer alltså det gemensamma ändamålet till godo. Ett ändamål av bolagskaraktär torde föreligga endast om det gemensamma intresset framstår som något väsentligt i rättsförhållandet. Det gemensamma ändamålet är oftast att uppnå vinst till fördelning mellan delägarna.

Av de i bilaga 6 beskrivna konsortierna torde några inte vara bolag, därför att ett gemensamt bolagsändamål saknas. Så synes t. ex. de under B 2 och 3 i bankföreningens skrivelse redovisade konsortierna främst utgöra

avtal mellan vissa banker om hur en kunds kreditbehov skall fördelas mellan dessa banker. För sådana konsortier torde det inte föreligga ett gemensamt bolagsändamål. Dessa konsortier påverkas följaktligen inte av det nu framlagda lagförslaget.

Vad härefter gäller konsortier som i dag är att anse som enkla bolag är det enligt utskottets mening väsentligt att närmare undersöka i vad mån det nya handelsbolagsbegreppet är mer omfattande än gällande begrepp. Härvid kan först konstateras att BL uppställer ett krav på gemensam firma. Detta krav har frånfallits i propositionen. Slopandet av kravet på gemensam firma torde emellertid knappast i praktiken innebära någon utvidgning av handelsbolagsbegreppet. Som kommittén anfört (s. 100) torde enligt gällande rätt de flesta slag av beteckningar som används på en gemensamt bedriven rörelse godtas som gemensam firma.

Däremot innebär ändringen i kravet på vilken verksamhet som bolagsavtalet skall avse onekligen en utvidgning av handelsbolagsbegreppet. Som utskottet tidigare påpekat medförde nämligen inte all näringsverksamhet bokföringsplikt enligt 1929 års lag. Kretsen av bokföringsskyldiga i denna lag fastställdes bl. a. genom en uppräkningslista i 20 punkter av de verksamheter, där yrkesmässig rörelse ansetts böra medföra bokföringsskyldighet. Flera moderna företeelser, t. ex. dataverksamhet, var därför inte bokföringsskyldiga. Vidare fritogs vissa mindre rörelser bland de uppräknade slagen av näringsverksamhet från sådan skyldighet. För de flesta uppräknade slagen av rörelser gjordes omfattningen beroende av antalet anställda. Sålunda förelåg – bl. a. i fråga om byggnadsverksamhet – inte någon bokföringsskyldighet om rörelseidkarna endast biträdades av make, barn under 16 år samt högst två andra personer. Om den verksamhet som det är fråga om i ett konsortialavtal är att hänföra till t. ex. byggnadsverksamhet innebär därför bolagspropositionens handelsbegrepp en utvidgning i förhållande till gällande rätt. Annorlunda förhåller det sig dock då det är fråga om rederi-, bank- eller försäkringsrörelser. Den som idkade rederirörelse endast med eget, av honom själv fört fartyg var visserligen inte bokföringsskyldig enligt 1929 års lag. I övrigt medförde emellertid rederirörelse alltid bokföringsskyldighet enligt den lagen. Så var också alltid fallet med bank- och försäkringsrörelse. Då den verksamhet om vars utövande det är fråga kan hänföras till rederi-, bank- eller försäkringsrörelse kan man därför säga att handelsbolagsbegreppet i proposition 143 är oförändrat i förhållande till gällande rätt. I den mån de i skrivelserna på detta område redovisade samverkansformerna inte är att hänföra till handelsbolag enligt gällande rätt, finns det därför ingen anledning att anta att handelsbolagsbegreppet i proposition 143 medför någon ändring på den punkten.

När det gäller att ta ställning till om inom sådana verksamhetsområden, där handelsbolagsbegreppet utvidgats, begreppsändringen medför att konsortierna blir handelsbolag, finns det enligt utskottets mening anledning att närmare granska hur man skall kunna avgöra i vilket rättssubjekt närings-

verksamheten skall anses utövad. Det utslagsgivande för vilken bolagsform som föreligger synes nämligen vara just om verksamheten drivs i det gemensamma bolaget. Det är således fråga om att avgöra huruvida viss näringsverksamhet skall anses utövad av den enskilde näringsidkaren eller av det konsortium, vari näringsidkaren ingår. Frågan har inte närmare belysts i propositionen.

Vanligtvis torde det inte föreligga några svårigheter att avgöra av vem en viss näringsverksamhet utövas. I vissa fall kan dock saken vara mera tveksam. Byggnadsentreprenörernas framställning t. ex. aktualiserar det fallet att ett företag, som ostridigt utövar näringsverksamhet av visst slag, ingår ett samarbetsavtal med någon annan angående näringsverksamhet av samma slag som företaget utövar. Skall här den del av näringsverksamheten som berörs av samarbetsavtalet anses utövad av det genom detta avtal skapade konsortiet eller skall verksamheten anses ingå i den av de enskilda företagen redan utövade verksamheten? Svaret på frågan får enligt utskottets mening bero på en helhetsbedömning av omständigheterna i det särskilda fallet.

Utskottet vill dock särskilt peka på vissa omständigheter som tillsammans kan utgöra grund för att anse en med ett konsortium avsedd näringsverksamhet som en del av den näringsverksamhet som var och en av delägarna redan utövar. För det första bör den verksamhet som en delägare utövar inom konsortiet vara av huvudsakligen samma slag som den näringsverksamhet vilken delägaren redan utövar, då konsortialavtalet ingås. För det andra bör i allmänhet den verksamhet som konsortialavtalet gäller inte ha fortlöpande karaktär utan avse ett visst, bestämt arbetsresultat för en viss beställare. För det tredje bör i regel krävas att konsortiedelägarna framträder utåt, t. ex. genom att samtliga tecknar på ett entreprenadkontrakt. Slutligen bör fordras att den verksamhet som konsortiet avser utövas med hos delägarna anställd personal och med av delägarna innehavd maskinell utrustning.

Det måste emellertid alltid bli fråga om en helhetsbedömning i varje särskilt fall, varvid syftet med samverkan får anses ha stor betydelse. Är syftet ett så intensivt samarbete att konsortiet utåt ger sken av att vara en juridisk person är det naturligt att konsortiet också i realiteten blir en juridisk person med de fördelar som detta kan föra med sig. Framstår det däremot som klart att konsortiedelägarna åsyftat att fortsätta att driva den egna verksamheten men i samverkan med de övriga deltagarna bör samarbetet även i fortsättningen betraktas som ett enkelt bolag. Vid en helhetsbedömning av omständigheterna bör man inte utesluta att det under vissa förhållanden – särskilt om tillbörlig insynsmöjlighet erbjuds genom de årsredovisningsregler som gäller för delägarna – kan framstå som naturligt och lämpligt att betrakta en med ett samarbetsavtal avsedd näringsverksamhet som en del av varje delägars näringsverksamhet, trots att konsortieverksamheten i och för sig har fortlöpande karaktär, t. ex. sådan sam-

verkan inom rederinäringen som redareföreningen har skildrat i sin skrivelse.

När det gäller de i bilaga 6 förtecknade konsortierna uppstår som regel inga problem i fråga om de av Industriförbundet beskrivna industrikonsortierna, dvs. sådana konsortier vari de deltagande företagen som en följd av olika kompetensområden svarar för klart skilda avsnitt i det gemensamma åtagandet. Dessa konsortier bör – såsom framhålls i propositionen – kunna betraktas som enkla bolag och detta enligt utskottets mening därför att det står helt klart att näringsverksamheten inte bedrivs i bolaget utan av de enskilda konsortiedlemmarna.

Beträffande entreprenadkonsortierna inom byggbranschen framgår av redogörelsen i bilaga 6 att konsortiekontraktet brukar undertecknas av samtliga konsortiedelägare, att konsortiet inte har någon personal utan att den tillhandahålls av konsortiedlemmarna samt att detsamma i regel gäller beträffande erforderliga maskiner. Bokföringen för konsortiet sköts regelmässigt genom en av konsortiedelägarna. Det framstår enligt utskottets uppfattning som naturligt och lämpligt att man i på detta sätt konstruerade konsortier i allmänhet anser näringsverksamheten utövad, inte av konsortiet utan av konsortiets delägare. I dessa fall blir konsortiet följaktligen att betrakta som enkelt bolag. Det förhållandet att vissa räkenskaper förs för konsortiet leder inte i och för sig till någon annan bedömning. Som framgår av de till skrivelsen fogade bokföringsexemplen förs intäkter och utgifter årligen ned på de olika delägarna. De av konsortieledaren förda räkenskaperna fungerar närmast som en resursfördelningsnyckel.

Ett särskilt problem kan uppstå när det gäller den maskinella utrustningen som ett konsortium kan behöva ha tillgång till. Vid utskottets hearing i Malmö framhölls av företrädare för byggnadsentreprenadindustrin att ett konsortium vid vissa större entreprenader, särskilt utomlands, behöver kunna köpa maskinell utrustning t. ex. dumpers. Som regel kan delägarna inte acceptera att äganderätten till maskinerna tillkommer ledaren eller sponsorn för konsortiet.

Med anledning härav förtjänar att ånyo påpekas att varken enligt nu gällande rätt eller enligt den föreslagna nya lagen är det enkla bolaget någon juridisk person. Detta innebär att ett enkelt bolag inte kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Det enkla bolaget kan inte heller äga tillgångar. Det sagda utesluter emellertid inte – vare sig enligt gällande rätt eller enligt proposition 143 – att bolagstillgångarna, dvs. de åt bolagsändamålet enligt bolagsmännens avtal anslagna tillgångarna, kan med verkan bolagsmännen emellan innehas av bolagsmännen på olika sätt. Bolagsmännen i ett enkelt bolag torde sålunda kunna inneha bolagstillgångarna antingen med individuell äganderätt eller under samäganderätt med bestämnda andelar eller under s. k. egendomsgemenskap. Med egendomsgemenskap menas att delägarnas rätt omfattar en hel rättighetsmassa under sådana villkor att den enskilde bolagsmannen inte äger anspråk på att vid

bolagets upplösning utfå vissa bestämda förmögenhetsobjekt eller andelar i sådana utan endast har en med hänsyn till bolagsverksamhetens resultat och andra omständigheter växlande andel i hela massan, en andel vars omfattning bl. a. påverkas av hur stor gälden för bolagsändamålet är. (Se även kommitténs betänkande s. 118 f.) Det förhållandet att konsortiedelägarna gemensamt införskaffar maskinell utrustning behöver därför inte innebära att den förvärvade utrustningen skall anses som en konsortiets tillgång, utan den kan vara delägarnas gemensamt ägda tillgång.

När det gäller bank- och försäkringskonsortier kan konstateras att dessa konsortier uppvisar karakteristiska drag som i hög grad överensstämmer med dem som utmärker de ovan redovisade konsortierna. Även bank- och försäkringskonsortierna bör alltså kunna betraktas som enkla bolag, i den mån de över huvud taget är att hänföra till bolag.

Det skulle naturligtvis i och för sig vara önskvärt, om lagtexten kunde ge klart besked om av vem en näringsverksamhet skall anses utövad. En lagbestämmelse med sådant innehåll skulle emellertid enligt utskottets mening med nödvändighet bli så abstrakt att den knappast skulle få något praktiskt värde. I stället får frågan om när en näringsverksamhet skall anses utövad av det ena eller det andra rättssubjektet överlämnas åt rättspraxis.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att när det gäller rederi-, bank- och försäkringsrörelse är handelsbolagsbegreppet i den nya handelsbolagslagen oförändrat i förhållande till gällande rätt. Inom dessa områden verksamma konsortier, som i dag är att anse som enkla bolag, kommer följaktligen inte att genom den nya lagen få en ändrad associationsrättslig status. När det gäller verksamhetsområden för vilka propositionens handelsbolagsbegrepp innebär en utvidgning i förhållande till gällande rätt, t. ex. byggnadsverksamhet, blir det avgörande för frågan om ett bolagskonsortium i fortsättningen skall bli handelsbolag eller ett enkelt bolag, av vem näringsverksamheten skall anses utövad. Om näringsverksamheten sålunda utövas av de enskilda konsortiedelägarna är bolaget att anse som ett enkelt bolag, medan bolaget om näringsverksamheten utövas i detta blir ett handelsbolag. När det gäller att bestämma var näringsverksamheten bedrivs måste det alltid bli fråga om en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Härvid kan de av utskottet ovan angivna kriterierna tjäna till ledning som tolkningsdata.

För att det klart skall komma till uttryck att ett bolagsavtal skall konstituera ett handelsbolag endast när verksamheten verkligen skall ske i det gemensamma bolaget och icke hos bolagsmännen anser utskottet att ordet gemensamt bör föras in i lagtexten. Utskottet förordrar att 1 kap. 1 § första stycket i förslaget till ny handelsbolagslag får följande lydelse.

”Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att *gemensamt* utöva näringsverksamhet i bolag.”

Utskottet vill tillägga beträffande det enkla bolaget när det används för

konsortier att det fungerar närmast som ett instrument för att fördela ansvar och risker mellan de var för sig självständigt verkande företagen. Det enkla bolaget kan således finnas i samband med ekonomisk verksamhet även om det inte som sådant får utöva näringsverksamhet.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att det synes tveksamt hur man skall bedöma det samarbete som bankerna bedriver genom Bankgirocentralen (BGC) och vissa andra liknande samverkansformer. Denna verksamhet synes inte vara en sådan bankrörelse, som skulle ha omfattats av bokföringsskyldighet enligt 1929 års bokföringslag. Om BGC över huvud taget är ett bolag och anses utöva näringsverksamhet, finns det med hänsyn till hur verksamheten är ordnad därför viss risk för att ändringen av handelsbolagsbegreppet kan leda till att BGC blir ett handelsbolag, vilket inte står i överensstämmelse med gällande banklagstiftning. Som utskottet tidigare anmärkt föreslås emellertid för befintliga enkla bolag en övergångstid på fem år, innan det nya handelsbolagsbegreppet blir tillämpligt på bolaget. Det får enligt utskottets mening ankomma på banklagutredningen att under denna tid närmare pröva i vilken associationsrättslig form BGC m. fl. skall bedriva sin verksamhet. Utskottet kan tillägga att om liknande problem uppkommer för något befintligt konsortium på försäkringsområdet får det ankomma på försäkringsverksamhetskommittén att göra motsvarande överväganden. Utskottet förutsätter att regeringen tar de initiativ som i sådana hänseenden kan bli erforderliga och även i övrigt under övergångstiden noggrant följer utvecklingen på området.

Genom vad utskottet sålunda anfört och förordat får syftet med motion 2030 och de ovannämnda skrivelserna anses ha blivit tillgodosett.

Styrelse i handelsbolag

I gällande rätt saknas bestämmelser om styrelse i handelsbolag. Där emot skall det alltid finnas styrelse i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Enligt bolagskommitténs direktiv ålåg det kommittén att undersöka om det fanns anledning att i lag ge regler om att styrelse och verkställande direktör skulle utses i de större handelsbolagen. I direktiven pekade man på att en sådan ordning skulle göra det möjligt att tillämpa lagstiftningen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar även på handelsbolag.

Kommitténs majoritet fann att företagsdemokratiska skäl talade för införandet av styrelse i större handelsbolag. De motiv som låg till grund för lagen om de anställdas styrelserepresentation i aktiebolag och ekonomiska föreningar gjorde enligt kommittén sig gällande även i fråga om handelsbolag. Att underlåta att ge de handelsbolagsanställda inflytande i företagsledningen skulle vidare innebära en företagsdemokratisk diskriminering av dessa anställda. Med hänsyn till det anförda föreslog kommittén att styrelse skulle finnas i handelsbolag som under det senaste förflutna räkenskaps-

året hade sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare. I fråga om handelsbolag som är moderföretag borde enligt förslaget antalet arbetstagare avse koncernen i dess helhet.

Kommitténs minoritet ansåg att det inte borde införas några lagbestämmelser om styrelse i handelsbolag.

Kommitténs förslag kritiserades av ett stort antal remissinstanser, och något förslag om styrelse i handelsbolag läggs inte fram i proposition 143. Departementschefen framhåller att enligt hans uppfattning är det viktigt att de anställda i handelsbolag tillerkänns en rätt till medbestämmande som är likvärdig med den medbestämmanderätt som tillkommer anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Å andra sidan måste man beakta de invändningar som kan resas mot att lösa frågan om medbestämmande i handelsbolag på det sätt som kommittén föreslagit. Departementschefen förklarar att han delar remissinstansernas uppfattning att bestämmelser om styrelse i handelsbolag riskerar att medföra vissa olägenheter. Om styrelser införs skulle beslutsfattandet komma att kompliceras i inte obetydlig grad. Enligt departementschefen leder vidare den i och för sig nödvändiga vetorätten för en obegränsat ansvarig bolagsman till att styrelsens möjlighet att fungera som ett beslutsorgan begränsas. Spänningsförhållandet mellan bolagsmännens och styrelsens kompetens kan också tänkas leda till konflikter med risk för rättsförluster för tredje man. Det kan enligt departementschefen inte heller uteslutas att vissa handelsbolag med ett fåtal anställda skulle kunna uppfatta lagregler om styrelse som ett hinder mot fortsatt expansion.

Mot bakgrund av det anförda anser departementschefen att en reform med styrelse och styrelserepresentation för de anställda i handelsbolag inte bör genomföras nu. Han pekar i stället på möjligheten att genom medbestämmandeavtal finna lösningar som delvis tillgodoser de syften man vill uppnå med styrelse och styrelserepresentation. Samtidigt uttalar departementschefen att frågan om styrelser i större handelsbolag kommer att beredas vidare och att det därvid är av särskilt intresse att se i vad mån man kan finna lösningar på den allmänna frågan om arbetstagarinflytande på koncernnivå. Den frågan har sin särskilda betydelse i detta sammanhang, då det inte kan uteslutas att handelsbolag kommer att bli allt vanligare som moderbolag så länge det saknas regler om styrelserepresentation i handelsbolag.

I den under allmänna motionstiden väckta motionen 1477 (s) framhålls att de anställda i handelsbolagen har sämre förutsättningar till inflytande än anställda i ekonomiska föreningar och aktiebolag genom att de inte har någon personalrepresentation i handelsbolagens beslutande organ. Detta förhållande är otillfredsställande och bör åtgärdas. Motionärerna förordar att styrelse införs i de större handelsbolagen och att lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA) utvidgas till att omfatta även handelsbolag.

Frågan om styrelse och styrelserepresentation för de anställda i handelsbolag tas också upp i motion 2025 (s). Motionärerna anser att de invändningar som vid remissbehandlingen förts fram mot att införa styrelser i handelsbolag är sakligt övertygande. Dessa invändningar visar enligt motionärerna att handelsbolag inte bör få användas för företagsamhet i större skala. Motionärerna föreslår därför begränsningar i tillåtligheten av handelsbolag, vilket yrkande utskottet återkommer till i det följande.

Motionärerna framhåller vidare att av det remissyttrande som Sveriges advokatsamfund avgjvit över bolagskommitténs betänkande framgår att det redan i dag förekommer att styrelse finns tillsatt i handelsbolag. Detta förhållande borde kunna utnyttjas för att – i avvaktan på att rätten att använda handelsbolagsformen vid större rörelser begränsas – övergångsvis tillförsäkra de anställda i handelsbolag ett inflytande som motsvarar det inflytande som de anställda har i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag till reglering som innebär att de anställda i sådana större handelsbolag som har styrelser provisoriskt bereds representation i styrelserna enligt de grunder som gäller i LSA (yrkande 4).

Lagutskottet kan för sin del ansluta sig till vad arbetsmarknadsutskottet anfört i sitt yttrande att den naturliga utgångspunkten vid bedömandet av förevarande problem bör vara att de anställdas möjligheter till insyn och inflytande i företagen inte skall vara beroende av företagsform. De invändningar som anförs i propositionen mot att införa styrelse i handelsbolag har emellertid en avsevärd tyngd. Själva grundstrukturen i handelsbolagsformen gör det olämpligt med en obligatorisk styrelse. Enligt utskottets mening bör man därför i första hand söka finna andra former för att tillgodose de anställdas berättigade anspråk på medinflytande. F. n. pågår förhandlingar om medbestämmandeavtal för den privata arbetsmarknaden. Som departementschefen framhåller är det möjligt att man i de sammanhangen kan finna lösningar som tillgodoser de syften som man här vill uppnå.

Med hänsyn till det anförda och med beaktande av att frågan om införande av styrelse i större handelsbolag skall, enligt vad departementschefen uttalar, bli föremål för fortsatt beredning, avstyrker utskottet bifall till motion 1477 i denna del.

Utskottet kan inte heller finna att det finns några skäl att begära förslag till en provisorisk reglering för de fåtaliga handelsbolag som frivilligt inrättar styrelse. Utskottet avstyrker därför bifall även till motion 2025 (yrkande 4).

Handelsbolag som företagsform för större företag

Som utskottet anmärkt i föregående avsnitt förordas i motion 2025 (s) en begränsning av rätten att använda handelsbolagsformen för större företag. Det förhållandet att det inte befunnits lämpligt att införa regler om styrelse

eller att begränsa avtalsfriheten beträffande insatser eller rätten att ta lån från bolaget visar enligt motionärerna att handelsbolaget är en tveksam form för företagsamhet i större skala. Motionärerna pekar på att bolagsmännens privata ekonomi är garantin för handelsbolagets förbindelser men att offentlighet inte gäller i fråga om bolagsmännens privata tillgångar. Även i företagsdemokratiskt hänseende har handelsbolaget svagheter. De nu anförda nackdelarna med handelsbolagsformen gäller enligt motionärerna även i fråga om näringsverksamhet i större skala som drivs av enskild näringsidkare. Enligt motionärerna visar det anförda att mer omfattande näringsverksamhet bara bör få bedrivas i aktiebolagsform. Där emot kan handelsbolagsformen som komplement till enskild firma vara en ändamålsenlig företagsform för småföretag. Gränsen för rätten att använda handelsbolagsformen bör dras vid 25 anställda i enlighet med bestämmelserna i LSA. Motionärerna yrkar (yrkande 3) att riksdagen dels fattar principbeslut om aktiebolaget som obligatorisk form för näringsverksamhet med minst 25 anställda dels hos regeringen hemställer om utredning av frågan om ev. undantag, t. ex. beträffande vissa konsortier, dels om vilken övergångstid som kan behövas för reformen.

Utskottet konstaterar till en början att ett beslut om aktiebolaget som obligatorisk form för större näringsverksamhet skulle innebära att sådan verksamhet inte längre skulle få bedrivas av – förutom de av motionärerna angivna enskilda näringsidkarna och handelsbolagen – andra associationer, t. ex. ekonomiska föreningar, stiftelser, ideella föreningar, ömsesidiga försäkringsbolag, partredier. När det gäller några av dessa, såsom ekonomiska föreningar och ömsesidiga försäkringsbolag, finns det över huvud taget inte någon anledning att inskränka deras användningsområde, och beträffande övriga omnämnda juridiska personer saknas helt underlag för ett ställningstagande till frågan huruvida deras rätt att bedriva näringsverksamhet i större skala bör begränsas. Redan på nu angivna skäl finner sig utskottet böra avstyrka bifall till motionsyrkandet.

Beträffande handelsbolaget vill utskottet tillägga att det av bolagskommitténs betänkande framgår att handelsbolaget endast i ringa utsträckning används som företagsform för verksamhet i större skala. Detta torde ha sin grund i att det som regel ligger i delägarnas intresse att välja en företagsform med begränsat personligt ansvar när det gäller sådan verksamhet. Som lagrådet framhåller är handelsbolagsformen nämligen ändamålsenlig för småföretag medan den däremot både med avseende på borgenärsskyddet och i arbetsrättsligt hänseende är mindre lämpad för näringsverksamhet i större skala. Utskottet noterar att departementschefen i samband med att han framhåller att frågan om införande av styrelse i större handelsbolag bör bli föremål för fortsatt beredning (se ovan s. 16) även anför att vid denna beredning också lämpligheten av att kunna driva mycket stora företag som handelsbolag bör prövas. Något riksdagens uttalande i frågan är med hänsyn härtill inte erforderligt.

Övrigt

Som utskottet inledningsvis antytt har proposition 143 varit förmål för en ingående och långvarig behandling i utskottet. Utskottets betänkande kommer inte att kunna behandlas av riksdagen förrän i början av december 1980, vilket innebär att den nya lagstiftningen kan komma ut i Svensk författningssamling först mot slutet av månaden. Med hänsyn härtill bör ikraftträdandetidpunkten senareläggas. Utskottet föreslår att lagen om handelsbolag och enkla bolag skall träda i kraft den 1 juli 1981. När det gäller den i punkt 4 i övergångsbestämmelserna intagna regeln att fråga huruvida handelsbolag eller enkla bolag föreligger skall intill utgången av år 1985 bedömas enligt äldre lag anser utskottet att det inte finns skäl att förskjuta övergångstiden. Även en övergångstid på fyra och ett halvt år får anses ge tillräckligt utrymme för de enkla bolag, som enligt den nya gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag blir handelsbolag, att vidta erforderliga åtgärder.

I övrigt föranleder lagförslaget inga uttalanden från utskottets sida.

Årsredovisning, revision och koncernredovisning

Allmänna synpunkter

Lagregler om årsredovisning och revision finns i gällande rätt för aktiebolag och ekonomiska föreningar men saknas beträffande handelsbolag, ideella föreningar och enskilda näringsidkare. För banker och föräkringsbolag, understödsföreningar, hypoteksinstitut samt vissa stiftelser finns särskilda bestämmelser i dessa hänseenden. Bestämmelser om koncernredovisning återfinns f. n. bara i aktiebolagslagen (ABL) och i lagen om försäkringsrörelse och avser fall där moderföretaget är ett aktiebolag respektive ett försäkringsbolag.

På grundval av bolagskommitténs betänkande Nya bolagsregler m. m. läggs i propositionen fram förslag till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag. Lagen skall i princip tillämpas på sådana näringsidkare som är skyldiga att upprätta årsbokslut enligt bokföringslagen (1976: 125). Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser är dock uttryckligen undantagna från lagens tillämpningsområde, som därmed i huvudsak kommer att omfatta handelsbolag och enskilda näringsidkare samt rörelsedrivande ideella föreningar. Lagen innehåller regler om bl. a. årsredovisning, revision och koncernredovisning. Bestämmelserna är uppbyggda efter mönster av ABL:s regler i motsvarande hänseenden.

Under remissbehandlingen av bolagskommitténs förslag ställde sig några remissinstanser, däribland bokföringsnämnden och kommerskollegium, tveksamma till eller avvisade lösningen med en särskild lag om årsredovisning m. m. för handelsbolag och andra näringsidkare än aktiebolag och ekonomiska föreningar. (Kommittéförslaget omfattade även stiftelser.) Ett alternativ skulle enligt bokföringsnämnden kunna vara att bokföringsla-

gens bestämmelser om årsbokslut kompletteras med ABL:s regler om årsredovisning. Dessa regler skulle då i tillämpliga delar gälla för alla dem som enligt bokföringslagen blir skyldiga att avge årsredovisning och koncernredovisning. Bestämmelser om revision i företag för vilka särskild associationsrättslig lagstiftning saknas skulle kunna tas in i en särskild lag. Kommerskollegium ansåg för sin del att regler om årsredovisning och revision borde införas i den nya handelsbolagslagen och att sådana bestämmelser helt kunde undvaras när det gäller andra näringsidkare än aktiebolag, ekonomiska föreningar, handelsbolag och stiftelser.

Som utskottet redan i avsnittet Allmänna överväganden framhållit talar starka skäl för att skyldigheten att avge årsredovisning utvidgas till att avse även andra näringsidkare än aktiebolag och ekonomiska föreningar. Utskottet tillstyrker därför att årsredovisningsskyldigheten utvidgas. Vad härefter gäller den lagtekniska lösningen kan utskottet i och för sig instämma i att det skulle ligga ett visst värde i att ha en samordnad och för alla företag – oavsett associationsform – gemensam lagstiftning rörande redovisning och revision, t. ex. i bokföringslagen. En sådan lagreglering skulle bidra till att göra regelsystemet rörande redovisning och revision mera överskådligt. Icke desto mindre förordar utskottet att den i propositionen föreslagna lösningen väljs. Enligt utskottets mening vore det nämligen föga meningsfullt att ur ABL bryta ut reglerna om års- och koncernredovisning samt revision i fråga om aktiebolagen, för att i sak oförändrade överföra dem till en annan ny lag. Även praktiska skäl talar för att den hittills tillämpade lagstiftningstekniken inte överges. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att också lagen om ekonomiska föreningar innehåller regler om årsredovisning och revision samt om att i proposition 144 föreslås att dessa regler ändras efter mönster av ABL.

Utskottet godtar alltså den föreslagna lösningen liksom förslaget att den nya lagen skall gälla inte bara handelsbolag utan också enskilda näringsidkare och rörelsedrivande ideella föreningar. Med hänsyn till att stiftelseutredningen i sitt arbete bl. a. överväger frågan om årsredovisningsskyldighet för stiftelser delar utskottet departementschefens uppfattning att stiftelser bör undantas från lagens tillämpningsområde.

I det följande behandlar utskottet de frågor angående lagförslaget som aktualiserats motionsvägen.

Årsredovisning

Med årsbokslut avses en bokföringsskyldigs officiella men inte offentliga redovisning och med årsredovisning hans offentliga redovisning.

I fråga om aktiebolag består årsredovisningen av balansräkning, resultaträkning och förvaltningsberättelse. Dessa redovisningshandlingar skall fastställas på bolagsstämma och blir därefter offentligt tillgängliga genom att sändas in till patent- och registreringsverket.

Bokföringslagen (BFL) innehåller utförliga bestämmelser om årsbokslut (11–21 §§). Skyldigheten att uppgöra årsbokslut är knuten till bokförings-

skyldigheten. Bokföringsskyldiga är alla näringsidkare samt aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar, även om bolaget eller föreningen inte utövar näringsverksamhet. Bestämmelserna om årsbokslut, som gäller i fråga om alla bokföringspliktiga rörelser oavsett vilken juridisk form rörelsen drivs i, behöver dock inte tillämpas av en enskild näringsidkare, om den årliga bruttoomsättningssumman i rörelsen normalt understiger 20 basbelopp (1 § fjärde stycket BFL). Därutöver finns kompletterande bestämmelser om årsbokslut på olika håll inom den associationsrättsliga lagstiftningen.

I propositionen förslås att, som ovan berörts, den som har att upprätta årsbokslut enligt BFL även skall bli skyldig att upprätta årsredovisning. Sådan skyldighet skall dock enligt 2 kap. 1 § i årsredovisningslagen föreligga endast om antalet anställda hos företaget under räkenskapsåret i medeltal har varit minst 10. Är ett företag moderföretag i en koncern gäller årsredovisningsskyldighet, om antalet anställda i koncernen uppgått till minst 10. Oavsett antalet anställda skall årsredovisningsskyldighet inträda när tillgångarnas nettovärde i rörelsen överstiger 1 000 gånger basbeloppet, eller f. n. ca 16 milj. kr.

Förslagen i propositionen i denna del bygger som tidigare berörts i allt väsentligt på bolagskommitténs betänkande. Kommittén var dock inte enig på denna punkt. En minoritet inom kommittén förordade att årsredovisningsskyldigheten skulle omfatta alla som skall upprätta årsbokslut.

I motion 2025 (s) (yrkande 1 delvis) föreslås att alla som enligt bokföringslagen är skyldiga att göra upp årsbokslut skall upprätta årsredovisning. Motionärerna framhåller att det är obestridligt att möjligheterna till insyn i företagen för anställda, kreditgivare, kunder, statliga och kommunala myndigheter, den ekonomiska forskningen och massmedia är minst lika betydelsefulla i mycket små som i större företag. Motionärerna anser inte att behovet av insynsmöjligheter minskat genom medbestämmandelagen. En förutsättning för att medbestämmandelagens regler skall gälla är nämligen att arbetsgivaren slutit kollektivavtal med en arbetstagarorganisation. Denna förutsättning brister emellertid ofta i fråga om de små företagen. Det är enligt motionärernas mening därför egentligen mera motiverat med offentlig årsredovisning i de små företagen än i de stora. Motionärerna menar att kommittéminoritetens uppfattning har fått ett starkt stöd under remissbehandlingen av bolagskommitténs betänkande och att de argument mot minoritetens ståndpunkt som anförs i propositionen inte är bärkraftiga.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande till lagutskottet förklarat sig inte vara berett att gå längre än vad som föreslås i propositionen när det gäller vilken krets av företag som skall vara skyldiga att avge offentlig årsredovisning. Enligt arbetsmarknadsutskottets mening kan det dock finnas anledning att åter ta upp frågor av det slag som aktualiserats i motion 2025 sedan erfarenheter vunnits av den nya lagstiftningen.

Lagutskottet erinrar om att delade meningar rådde bland remissinstanserna när det gäller frågan om kretsen årsredovisningsskyldiga. Vissa remissinstanser, däribland FAR och Svenska revisorssamfundet, ansåg att den nedre gränsen för skyldighet att upprätta årsredovisning borde sättas högre än vad kommittén föreslagit (10 anställda). Ett antal instanser, bland dem riksåklagaren, statens industriverk, LO och TCO, delade kommittéminoritetens uppfattning att årsredovisningsskyldighet borde gälla alla som enligt bokföringslagen har att upprätta årsbokslut.

Enligt utskottets mening gör sig i princip de skäl som talar för införandet av en årsredovisningsskyldighet gällande också vid bedömningen av vilka företag som skall omfattas av den nya lagen. Detta gäller inte minst hänsynen till de anställdas intressen. Som anförs i propositionen torde förutsättningarna för insyn enligt MBL oftare brista i fråga om mindre än om större företag.

Vid bestämningen av kretsen årsredovisningsskyldiga måste emellertid även andra omständigheter beaktas. Som departementschefen framhåller är det angeläget att restriktivitet iakttas då det gäller att ålägga företagen utökad uppgiftsskyldighet. Vidare måste beaktas att det från allmän synpunkt framstår som mer angeläget att större företag avger årsredovisning än att mindre företag gör det. Härtill kommer att det inte torde finnas tillräckligt många utbildade revisorer för att alla årsredovisningar skall kunna granskas, om årsredovisningsskyldigheten knyts till skyldigheten att upprätta årsbokslut. I avsaknad av en sakkunnig revision torde årsredovisningens värde avta väsentligt. Utskottet vill också peka på att regler om årsredovisning i företag med personligt ansvariga delägare är en nyhet i svensk rätt och att några motsvarande regler i stort sett inte finns i andra europeiska länder. Den nya lagen får därför som departementschefen framhåller i viss mån karaktären av en försöksverksamhet.

Det anförda leder utskottet till den uppfattningen att en begränsning av kretsen årsredovisningsskyldiga bör ske. Enligt utskottets mening innebär förslaget i propositionen en rimlig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande. Utskottet tillstyrker därför propositionen i aktuell del och avstyrker motion 2025 i motsvarande del.

I förslaget till årsredovisningslag finns också föreskrifter om *offentliggörande av årsredovisningen*. Bestämmelserna härom har tagits in i 2 kap. 2–4 §§. Enligt 2 § fjärde stycket skall årsredovisningen senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hållas tillgänglig hos den redovisningsskyldige för envar som vill ha kännedom om den. Om ett företag inte villfar en begäran om utlämnande av årsredovisningen är enligt huvudregeln i 4 § intressenten hänvisad till att begära ett föreläggande av länsstyrelsen. Föreläggande skall utfärdas av länsstyrelsen när någon begär det. I större företag skall enligt 3 § avskrift av årsredovisningen sändas in till länsstyrelsen utan anfordran.

I motion 2025 riktas kritik också mot propositionen i denna del. Motio-

närerna anser att den som är skyldig att upprätta årsredovisning också bör åläggas att direkt tillhandahålla den på begäran av vem som än frågar efter den. Endast om en begäran inte efterkoms bör den som efterfrågar redovisningen vara hänvisad att gå vägen via länsstyrelsen.

Utskottet delar uppfattningen att en årsredovisning bör vara lätt tillgänglig för var och en som vill ta del av densamma. Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen innebär regeln i 2 § fjärde stycket, vilken tillkommit på initiativ av lagrådet, också att ett företag som skall upprätta årsredovisning är skyldigt att tillhandahålla redovisningen åt var och en som kommer och frågar efter den. Motionärernas önskemål tillgodoses således helt genom den föreslagna ordningen. Någon åtgärd med anledning av motionen erfordras därför inte. Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen.

Koncernredovisning

Som tidigare berörts innehåller årsredovisningslagen regler om redovisning i koncerner m. m. Även i detta avseende innebär lagen en nyhet. Lagens koncernbegrepp definieras i 1 kap. 1 §. Enligt lagrummet uppkommer ett moder/dotterbolagsförhållande om ett handelsbolag äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Detsamma gäller om ett handelsbolag i annat fall genom avtal eller på grund av aktie- eller andelsinnehav ensamt har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet. Moder- och dotterföretag utgör tillsammans en koncern. Bestämmelserna gäller även i fråga om enskilda näringsidkare och andra juridiska personer än handelsbolag, aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser. En rörelseidkande ideell förening kan således vara att anse som moderföretag i en koncern enligt årsredovisningslagen. En förutsättning för att ett koncernförhållande skall anses föreligga i de angivna fallen är att den enskilde näringsidkaren respektive den juridiska personen är skyldig att upprätta årsboksut enligt bokföringslagen.

Den föreslagna koncerndefinitionen har utformats efter mönster av koncernbegreppet i ABL. I ett senare avsnitt kommer utskottet att behandla frågan om vilken omfattning koncernbegreppet lämpligen bör ha både när det gäller ABL och årsredovisningslagen. Utskottet tillstyrker emellertid redan nu att koncernregler förs in i årsredovisningslagen.

Enligt propositionen skall ett modersbolag i en koncern avge såväl årsredovisning som koncernredovisning om koncernen har minst 10 anställda. Koncernredovisningen omfattar koncernresultat och koncernbalansräkning. En avskrift av redovisningen skall senast sex månader efter utgången av moderföretagets räkenskapsår sändas in till länsstyrelsen. Årsredovisningslagens koncernredovisningsregler överensstämmer i princip med motsvarande regler i ABL.

I motion 2025 (s) (yrkande 1 delvis) föreslås att skyldigheten att avge koncernredovisning knyts till skyldigheten att upprätta årsbokslut och att det alltså inte bör ställas upp något krav på visst antal anställda. Motionärerna framhåller att en koncerns verksamhet kan vara omfattande och betydande även med ett färre antal anställda än tio. Det skulle enligt motionärerna vara otillfredsställande från de anställdas och samhällets synpunkt om dessa koncerner undantogs från skyldigheten att avge koncernredovisning, särskilt som möjligheterna till insyn ofta kan antas vara mer begränsade i de mindre koncernerna än i de större.

Som motionärerna framhåller är det naturligtvis tänkbart att en koncern med färre anställda än tio kan ha en omfattande verksamhet eller äga betydande tillgångar. Enligt utskottets mening kan dock antalet sådana koncerner inte vara eller bli särskilt stort. Av i propositionen redovisade uppgifter (s. 67) framgår att år 1976 skulle av 1 524 registrerade koncerner endast sex ha haft ett handelsbolag som moderföretag. Utskottet vill också peka på att när det gäller koncerner med betydande tillgångar men få anställda föreslås i propositionen särskilda insyns- och kontrollmöjligheter. Sålunda är ett moderföretag i en koncern skyldigt att upprätta årsredovisning även om antalet anställda i moderföretaget understiger tio. Vidare skall i bl. a. företag som är moderföretag i en koncern minst en revisor vara auktoriserad, om nettovärdet av koncernföretagens tillgångar överstiger ett gränsvärde som motsvarar 1 000 gånger basbeloppet, och detta även om antalet anställda understiger tio. Till det anförda vill utskottet lägga att det uppenbarligen ligger ett värde i att samma gräns gäller för skyldigheten att avge koncernredovisning som för årsredovisningsskyldigheten. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i aktuell del och avstyrker bifall till motion 2025 i motsvarande del.

Utskottet tar härfter upp frågan om s. k. *sidoordnade koncerner*. Om en fysisk eller juridisk person som inte är skyldig att upprätta årsbokslut enligt bokföringslagen har ett bestämmande inflytande över två eller flera bokföringsskyldiga juridiska personer bildar dessa juridiska personer enligt terminologin i propositionen en s. k. *sidoordnad koncern*. Bolagskommittén förordade i 1978 års betänkande att regler om koncernredovisning skulle införas även för dessa koncerners del. Förslaget mötte kritik under remissbehandling bl. a. från bokföringsnämndens och revisorsorganisationernas sida. Enligt nämnden saknade de *sidoordnade koncernerna* den koncernstruktur som var erforderlig för att gängse regler för upprättande av koncernresultat- och koncernbalansräkningar skulle kunnat tillämpas. I propositionen anfördes att det visserligen är önskvärt med ökad insyn i de *sidoordnade koncernerna*, men att det f. n. saknas förutsättningar för en lagstiftning om koncernredovisning i *sidoordnade koncerner*.

Tanken att inte nu lagstifta om koncernredovisning i *sidoordnade koncerner* vinner stöd i motion 2025 (s). Motionärerna anser dock att man inte helt bör släppa frågan. De framhåller att det i *sidoordnade koncerner* finns

samma risk för manipulationer med företagens ekonomiska ställning och rörelseresultat som i de egentliga koncernerna. Informationen om de sidoordnade koncernerna måste därför öka. Frågan bör enligt motionärerna utredas vidare. De önskar ett tillkännagivande från riksdagens sida av denna innebörd (yrkande 5 b).

Utskottet kan i och för sig dela motionärernas uppfattning om att informationen från och om de sidoordnade koncernerna kan behöva förbättras. Som bokföringsnämnden anfört i sitt remissvar torde dock denna typ av företagskonstellation inte lämpa sig för koncernredovisning i vedertagen mening. Informations- och insynsbehovet får tillgodoses på andra vägar. Som departementschefen framhåller bör exempelvis de anställdas behov av insyn i de nu behandlade företagsgrupperingarna i viss utsträckning kunna tillgodoses inom ramen för MBL. Utskottet avstyrker bifall till yrkande 5 b i motion 2025.

Övrigt

I tidigare avsnitt har utskottet förordat att den nya lagen om handelsbolag och enkla bolag skall träda i kraft den 1 juli 1981. I konsekvens härmed bör även ikraftträdandetidpunkten för lagen om årsredovisning m. m. i vissa företag senareläggas. Ställningstagandet föranleder att vissa övergångsbestämmelser till lagen måste jämkas.

Utöver vad utskottet i detta och föregående avsnitt anfört föranleder lagförslaget inte några erinringar från utskottets sida.

Ändringar i aktiebolagslagen m. m.

Allmänt om 50/50-bolag

Som inledningsvis berörts föreslås i propositionen att ABL ändras så att s. k. 50/50-bolag i fortsättningen inte skall anses som koncernföretag.

Med 50/50-bolag avses en juridisk person som ägs av från varandra fristående företag och vars förhållande till ett vart av ägareföretagen utmärks av att det ägareföretaget endast har en negativ bestämmanderätt, dvs. en möjlighet att utöva vetorätt i det underordnade företagens angelägenheter. 50/50-bolagssituationen kan uppstå när två företag har hälften vardera av rösterna för samtliga aktier eller andelar i det ägda företaget och därför endast kan besluta gemensamt om dess angelägenheter. Ett annat fall är när det ena ägareföretaget har hälften av röstetalet och återstoden är fördelat på flera händer. I sådana fall är dock det ägda företaget att anse som ett 50/50-bolag endast i förhållande till det företag som har hälften av rösterna. Med 50/50-bolag kan vidare jämföras andra fall då en juridisk person ägs av flera från varandra fristående företag under förutsättning att några eller alla ägareföretagen till följd av avtal endast gemensamt kan besluta om det underordnade företagens angelägenheter.

Som en allmän bakgrund till förslaget i propositionen vill utskottet inledningsvis lämna följande översikt.

Enligt 1 kap. 2 § första stycket ABL föreligger ett koncernförhållande om ett aktiebolag (moderbolaget) äger, direkt och/eller genom dotterföretag, så många aktier eller andelar i ett annat företag (dotterföretaget) att moderbolaget förfogar över mer än hälften av rösterna i detta företag. Detsamma gäller om bolaget i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal har ett bestämmande inflytande över ett annat företag och en betydande andel av dess resultat (2 § andra stycket).

Föreligger ett koncernförhållande är moderbolaget enligt 11 kap. 10 § skyldigt avge koncernredovisning. Koncernbegreppet är vidare av betydelse vid tillämpningen av andra regler i ABL, bl. a. låneförbudsbestämmelserna. Koncernbegreppet i ABL har också betydelse vid tillämpningen av åtskillig annan lagstiftning bl. a. på det arbetsrättsliga området, t. ex. lagen (1974:12) om anställningsskydd, lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar samt semesterlagen (1977:480).

Också i 1944 års aktiebolagslag fanns en definition av koncernbegreppet, vilken i sak knappast avvek från gällande rätt. Bestämmelsen i den äldre lagen synes i 50/50-bolagsfallen ha tolkats så (se LU 1977/78:8, s. 19) att moder- och dotterbolagsförhållanden förelåg endast då en faktor, t. ex. avtal, tillkom som säkrade ett avgörande inflytande över det ägda företaget. I förarbetena till ABL (prop. 1975:103 s. 278) gjorde föredragande statsrådet ett uttalande av innebörd att 50/50-bolag skulle omfattas av koncernbegreppet. Detta uttalande har i olika sammanhang utsatts för kritik, senast vid riksdagsbehandlingen av proposition 1977/78:41 (LU 1977/78:8) om ändring i aktiebolagslagen. Det har därvid bl. a. gjorts gällande att uttalandet om tolkningen av koncernbegreppet strider mot lagtexten och därför inte kan vara vägledande. Vidare har framhållits att ett koncernbegrepp som omfattar 50/50-bolag är olämpligt i redovisningssammanhang.

I proposition 1977/78:41 framlades förslag som bl. a. syftade till att undanröja de olägenheter som från redovisningssynpunkt visats föreligga när koncernbegreppet omfattar 50/50-bolagen. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1977/78:8) med anledning av propositionen framhöll lagutskottet att det inte kunde råda något tvivel om att lagstiftarens syfte vid tillkomsten av ABL var att med uttrycket bestämmande inflytande i ABL:s koncerndefinition skulle avses även fall då ägarebolaget har blott en negativ bestämmanderätt. Att en utvidgning av koncernbegreppet var åsyftad kom dock enligt utskottet inte till klart uttryck i lagen. Utskottet ansåg att det var i hög grad angeläget att rättsläget klarlades genom en uttrycklig bestämmelse. I sammanhanget tog utskottet också upp frågan vilken räckvidd koncernbegreppet lämpligen borde ha och framhöll därvid att en begränsning av koncernreglernas tillämpningsområde var förenad med åtskilliga problem. Inte heller innebörden av det nuvarande koncern-

begreppet var enligt utskottet invändningsfri. Oavsett vilket koncernbegrepp som borde ges företräde måste emellertid ett klarläggande ske av rättsläget. Med hänsyn härtill ansåg utskottet att koncernbegreppets räckvidd borde övervägas närmare och mer ingående än som skedde vid 1975 års lagstiftning. I samband härmed borde det regelsystem i ABL och annan lagstiftning, bl. a. på det arbetsrättsliga området, som anknyter till koncerndefinitionen ses över. Vad utskottet sålunda anfört gav riksdagen som sin mening till känna för regeringen (rskr 1977/78:112).

Med anledning av riksdagens begäran fick bolagskommittén genom tilläggsdirektiv i uppdrag att utreda frågan om en ändamålsenlig utformning av det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet i vad avser 50/50-bolag.

I det följande behandlar utskottet den föreslagna utformningen av koncernbegreppet först såvitt avser det associationsrättsliga området och därefter förslaget såvitt det berör den arbetsrättsliga lagstiftningen.

50/50-bolagen i associationsrätten

Förslaget i proposition 143, att koncernbegreppet i enlighet med vad kommittén förordnat inte skall omfatta 50/50-bolagen, innebär lagtekniskt att 1 kap. 2 § andra stycket ABL ändras så att koncernförhållande skall föreligga om ett aktiebolag i annat fall än som avses i första stycket på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet.

I anslutning till det anförda vill utskottet erinra om att det i propositionen framlagda förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag innehåller regler för koncerner, där handelsbolag och vissa andra juridiska personer och enskilda näringsidkare har underordnade företag. I lagförslaget har definitionen på en sådan koncern utformats efter mönster av ABL, vilket bl. a. innebär att 50/50-bolagen inte heller kommer att omfattas av detta koncernbegrepp. I proposition 144 med förslag till nya redovisningsregler för ekonomiska föreningar m. m. föreslås bl. a. att i lagen om ekonomiska föreningar införs särskilda regler för koncerner med en ekonomisk förening som moderföretag. Även i detta lagförslag har koncerndefinitionen utformats med utgångspunkt från ABL.

I likhet med departementschefen anser utskottet att övervägande skäl talar mot att i koncernredovisningssammanhang behandla 50/50-bolag som koncernföretag. Bl. a. kan en koncernredovisning som omfattar 50/50-bolag ge en felaktig bild av koncernens ställning som helhet. En möjlig lösning av de problem på redovisningsområdet som ett mera vidsträckt koncernbegrepp innebär kan självfallet vara att redovisningsreglerna utformas så att 50/50-bolag inte omfattas av dem. Enligt utskottets mening framstår det emellertid som angeläget att koncernbegreppet inom aktiebolagsrätten är enhetligt. När det gäller övriga regler i ABL med anknytning till koncernbegreppet, saknas det, som närmare utvecklas i proposition 143

(s. 72 och 73), tillräckliga skäl att låta 50/50-bolagen räknas som koncernföretag. Utskottet tillstyrker alltså förslaget i proposition 143 i nu aktuell del. Utskottet tillstyrker vidare att koncerndefinitionen i förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag och i föreningslagen utformas på motsvarande sätt.

50/50-bolag i arbetsrätten

Enligt 4 § lagen om anställningsskydd får arbetstagare vid beräkning av anställningstid tillgodoräkna sig den sammanlagda anställningstiden hos olika arbetsgivare inom samma koncern. Anställningstidens längd har i sin tur betydelse enligt anställningsskyddslagen, bl. a. då det gäller turordningen vid uppsägning på grund av arbetsbrist och vid permittering, företrädesrätten till ny anställning och vid återintagning efter permittering samt uppsägningstidens längd. Enligt förarbetena (prop. 1973:129 s. 136) åsyftades med uttrycket koncern i anställningsskyddslagen sådan gemenskap mellan aktiebolag som angavs i 1944 års aktiebolagslag (med undantag för att enligt anställningsskyddslagen även andra juridiska personer än aktiebolag kan vara moderföretag).

Enligt lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning (studieledighetslagen) har en arbetstagare rätt till ledighet för utbildning, om han under viss tid varit anställd hos arbetsgivaren. Vid bestämmande av anställningstid skall medräknas tid under vilken arbetstagaren har varit anställd hos något annat företag inom en koncern som arbetsgivaren tillhör. I motiven (prop. 1974:148 s. 65) framhölls att samma principer bör tillämpas som i 4 § anställningsskyddslagen då det gäller beräkningen av anställningstidens längd.

Även enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m. (föräldraledighetslagen) krävs för ledighet som regel viss anställningstid. Vid beräkningen av anställningstid tillämpas 4 § anställningsskyddslagen.

Enligt semesterlagen kan intjänade semesterförmåner följa med vid byte av anställning inom samma koncern. Enligt förarbetena (prop. 1976/77:90 s. 204) avses med koncern i semesterlagen sådan koncernbildning som faller under koncerndefinitionen i den då gällande aktiebolagslagen (dock med den skillnaden att moderföretaget kan ha annan juridisk form än aktiebolag).

Enligt lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA) har de anställda i en koncern med minst 25 arbetstagare rätt att utse arbetstagarledamöter i moderföretagets styrelse. Det anges i 3 § andra stycket LSA att med koncern förstås i den lagen svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen eller, såvitt avser ekonomiska föreningar, vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

I lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinsti-

tut och försäkringsbolag finns koncernregler med i huvudsak samma innebörd som i LSA.

Bolagskommittén föreslog att 50/50-bolagssituationen skulle jämföras med koncernförhållande vid tillämpningen av anställningsskyddslagen, studieledighetslagen, föräldraledighetslagen och semesterlagen och att uttrycklig bestämmelse härom skulle införas i dessa lagar. Enligt kommittén innebar förslaget strängt taget inte annat än att en tidigare lagteknisk oklarhet undanröjdes och att lagreglerna bringades i överensstämmelse med vad som avsågs av lagstiftaren. Som skäl för sin ståndpunkt anförde kommittén vidare att det ter sig naturligt att en arbetstagare som övergår från det ena företaget till det andra får tillgodoräkna sig anställningstid i det företag han lämnar respektive får överflytta semesterförmåner.

Däremot ansåg kommittén att den ändring av koncernbegreppet i ABL som kommittén föreslagit borde få vara bestämmande i LSA. En minoritet inom kommittén hävdade dock i en reservation att gällande rätt beträffande koncernbegreppet enligt LSA har den innebörden att ett koncernförhållande föreligger mellan ägaraktiebolagen och 50/50-bolagen samt att det från materiell synpunkt är önskvärt att 50/50-bolagen omfattas av koncernbegreppet enligt LSA.

I propositionen framläggs inte några förslag till ändringar av anställningsskyddslagen, studieledighetslagen, föräldraledighetslagen och semesterlagen. Enligt departementschefen är det f. n. osäkert vad som skall anses vara gällande rätt i fråga om 50/50-bolagen och koncernbegreppet inom det arbetsrättsliga fältet. Inte minst mot den bakgrunden anser han det svårt att överblicka verkningarna av den särreglering som kommittén har föreslagit. Härtill kommer, fortsätter departementschefen, att kommittén inte har haft anledning att gå närmare in på vilket koncernbegrepp som på sikt är det lämpligaste inom arbetsrätten. Den frågan befinner sig f. n. under utredning i flera arbetsrättsliga sammanhang. Härvidlag hänvisas bl. a. till att anställningsskyddskommittén (A 1977:01) i sitt remissyttrande framhållit att den i anslutning till sin översyn av anställningsskyddslagen kommer att behandla skilda frågor med anknytning till den lagens koncernbegrepp och att det också kan finnas behov av att mer övergripande se över det arbetsrättsliga koncernbegreppet. Vidare pekas på att nya arbetsrättskommittén (A 1976:02) också i sitt utredningsarbete kommit in på frågor kring koncernbegreppet.

Mot denna bakgrund är det enligt departementschefen för tidigt att nu genomföra en särreglering i anställningsskyddslagen med de därtill anslutande lagarna eller i semesterlagen. Frågan bör övervägas närmare inom ramen för pågående utredningsarbete. Till dess detta arbete har nått resultat anser departementschefen att lagarnas nuvarande koncernbegrepp inte bör rubbas. Det får under mellantiden ankomma på rättstillämpningen att ta ställning till uppkommande definitionsfrågor.

Beträffande styrelserepresentationslagstiftningen föreslås i propositionen

nen att det nya koncernbegreppet i ABL skall vara vägledande. Ändringen bör dock inte enligt departementschefen få påverka redan inrättad styrelserrepresentation. En uttrycklig regel härom föreslås intagen i övergångsbestämmelserna till ändringen i ABL.

I proposition 144 föreslås, som ovan nämnts, att i föreningslagen införs en ny bestämmelse, 1 a §, vari ges en koncerndefinition motsvarande den i ABL. I samband därmed föreslås att styrelserrepresentationslagen ändras så att med koncern i den lagen förstås svenska juridiska personer enligt 1 kap. 2 § ABL eller 1 a § föreningslagen.

I motionen 2025 (s) yrkas – med hänvisning till vad som anförts av minoriteten i bolagskommittén – att 50/50-bolag skall anses som koncernföretag vid tillämpning av styrelserrepresentationslagen (yrkande 2 delvis).

Vad först gäller frågan om ändringen av koncernbegreppet i ABL bör få påverka LSA vill lagutskottet framhålla att det ter sig mindre logiskt att de anställda i ett 50/50-bolag skall medräknas när det gäller att avgöra om rätt till styrelserrepresentation föreligger i ägarföretagen. Som bolagskommittén med instämmande av departementschefen påpekar har 50/50-bolagets anställda inte mera samhörighet med det ena ägarföretaget än med det andra. Av detta skäl ansluter sig lagutskottet också till vad arbetsmarknadsutskottet anfört i sitt yttrande över propositionen och motionen, nämligen att 50/50-bolagets anställda inte heller bör kunna påverka valet av arbetstagarledamöter i ägarföretagens styrelser. Lagutskottet vill i anslutning härtill peka på att den av motionärerna förordade ordningen kan leda till att arbetstagarledamöterna i ägarföretagens styrelser utses bland de anställda i 50/50-bolaget och att de anställda i ägarföretagen kommer att sakna styrelseledamöter.

På grund av det anförda och med hänvisning till att ändringen i ABL inte påverkar redan inrättad styrelserrepresentation anser lagutskottet i likhet med arbetsmarknadsutskottet att förslaget i propositionen bör godtas. Lagutskottet tillstyrker således proposition 143 i förevarande del och avstyrker motion 2025 yrkande 2 delvis.

Utskottet övergår härefter till frågan om 50/50-bolagen i annan arbetsrättslig lagstiftning. Som tidigare redovisats har koncernbegreppet i ABL betydelse även vid tillämpningen av anställningsskyddslagen och därtill anslutande lagar samt semesterlagen. Vid riksdagsbehandlingen år 1977 (LU 1977/78:8) av frågan om det aktiebolagsrättsliga koncernbegreppet framhöll lagutskottet därför bl. a. att man vid bedömningen av koncernbegreppets utformning måste beakta de följdverkningar som kan uppkomma på det arbetsrättsliga området. Vidare uttalades – som ovan berörts – att det regelsystem i ABL och annan lagstiftning som knyter an till koncerndefinitionen borde ses över i samband med att koncernbegreppets räckvidd övervägdes.

Som departementschefen framhåller är det f. n. osäkert vad som skall anses vara gällande rätt i fråga om 50/50-bolagen och koncernbegreppet

inom det arbetsrättsliga fältet. Denna oklarhet torde inte skingras genom att koncernbegreppet i ABL ändras och rättsläget på associationsrättens område därmed blir detsamma som då 1944 års aktiebolagslag gällde. Tvärtom synes lagändringen i förening med de uttalanden som görs i proposition 143 kunna medföra att osäkerheten om koncernbegreppets räckvidd på det arbetsrättsliga området blir än större.

Det ankommer inte på lagutskottet att ta ställning till vilket koncernbegrepp som lämpligen bör gälla vid tillämpningen av anställningsskyddslagen och därtill anslutande lagar samt semesterlagen. Enligt utskottets mening är det emellertid både från principiella utgångspunkter och med hänsyn till de anställdas och företagets intressen otillfredsställande att en betydande osäkerhet skall behöva råda om 50/50-bolagens ställning och att frågor av denna art skall överlämnas till rättstillämpningen. Lagutskottet delar därför arbetsmarknadsutskottets uppfattning om att det är angeläget att frågan snabbt klaras ut och löses på ett enhetligt sätt.

På grund av det anförda och mot bakgrund av vad lagutskottet uttalade år 1977 bör således en översyn ske av koncernbegreppets utformning i anställningsskyddslagen och därtill anslutande lagar samt i semesterlagen. Det får ankomma på regeringen att närmare bestämma formerna för översynsarbetet. Vad utskottet sålunda anført bör ges regeringen till känna.

Allmänt om revisorers verksamhet

I åtskillig lagstiftning på associationsrättens område finns regler om revision av ett företags eller en organisations ekonomiska förvaltning samt om obligatorisk medverkan av en eller flera revisorer. Revisionen skall normalt omfatta granskning såväl av rörelsens räkenskaper som av företagsledningens förvaltning. Inte bara årsrevision skall ske utan i princip även en löpande revision. I samband med exempelvis försäljning av ett företag eller andra genomgripande förändringar kan specialrevision behöva företas. Lagstadgad skyldighet att ha revisor åvilar f. n. i huvudsak endast företag som drivs i aktiebolagsform, ekonomiska föreningar samt bank- och försäkringsrörelser.

Frågan om företagsrevisorernas ställning och verksamhet har under senare år tagits upp till överväganden i skilda sammanhang. I riksdagen har frågan aktualiserats genom motioner åren 1972–1974 och 1977–1979. Motionerna har avslagits under hänvisning till pågående utredningar. (LU 1972: 63, 1973: 47, 1974: 29, 1977/78: 1, 1977/78: 16, 1977/78: 20 och 1979/80: 3.)

Som framgår av vad utskottet inledningsvis anført har BRÅ avgivit två promemorior som tar upp frågor om revisors verksamhet, nämligen PM 1978: 2 Revisors verksamhet och PM 1979: 5 Aktiebolagslagen – förstärkt skydd för det bundna kapitalet, m. m.

Den arbetsgrupp inom BRÅ, som utarbetade 1978 års promemoria, hade bl. a. gått igenom en del material, som legat till grund för påståenden om

revisorers medverkan i ekonomisk brottslighet. Enligt vad gruppen kunde finna var de långtgående påståenden som framförts inte grundade. Gruppen inriktade sig därför på att från mera allmänna utgångspunkter undersöka möjligheterna att motverka ekonomisk brottslighet genom stöd åt de kunniga och seriösa revisorernas verksamhet. Gruppen lade fram förslag och rekommendationer som var avsedda att dels stärka revisorernas ställning i olika avseenden, dels utvidga tillsynen över revisorerna. Vidare framförde gruppen vissa förslag till kompletteringar av de etikregler som revisorsorganisationerna antagit.

Promemorian från år 1979 innehöll bl. a. ett förslag om en skärpning av bestämmelserna om likvidation och av kontrollen av företag där aktiekapitalet delvis har gått förlorat.

På grundval av promemoriorna framläggs i proposition 143 förslag till vissa lagändringar. Syftet med förslagen är att stärka revisorernas ställning samt, såvitt avser de lagändringar som grundas på 1979 års BRÅ-promemoria, att stärka skyddet för det bundna aktiekapitalet.

Förslagen innebär att det i aktiebolagsregistret skall tas in uppgifter om revisorer motsvarande vad som gäller för aktiebolags ställföreträdare. Vidare föreslås att revisorn skall ha upplysningsskyldighet inte som nu endast i förhållande till bolagsstämman utan även till medrevisor, särskild granskare, ny revisor och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltare. De sålunda framlagda förslagen tillstyrks av utskottet. I ett senare avsnitt kommer utskottet att ta ställning till ett förslag att minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara kvalificerad, om bolagets senast fastställda balansräkning visar att full täckning inte finns för aktiekapitalet. I det följande kommer utskottet vidare att ta upp vissa i motion 2025 (s) väckta frågor angående en allmän översyn av företagsrevisionen, revisors kompetens och kommerskollegiets resurser för tillsyn av företagsrevisorer.

Utredning om företagsrevisionen

I motion 2025 (s) föreslås att riksdagen skall begära en utredning med uppgift att företa en övergripande översyn av hela företagsrevisionen (yrkande 5 c). Om revisorsfunktionen skall bli det effektiva instrument vid bekämpandet av ekonomisk brottslighet som alla säger sig eftersträva, måste enligt motionärerna betydligt mer långtgående och genomgripande förändringar av nu gällande ordning komma till stånd än de som föreslagits i propositionen. Man bör överväga att förstärka revisorns ställning på det sättet att han utses av en opartisk instans, förslagsvis en statlig myndighet, i stället för av bolagsstämman. Frågor om revisionens inriktning, innehåll och omfattning bör prioriteras av utredningen, som även bör överväga förutsättningarna för en långtgående upplysningsplikt gentemot det allmänna.

Även i en under den allmänna motionstiden väckt socialdemokratisk partimotion 1979/80: 1120 om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten har en utredning begärts om företagsrevisorernas ställning och uppgifter. Motionen, som hänvisats till justitietskottet, har remissbehandlats. Justitietskottet har hemställt om yttrande över motionen och remissyttrandena från bl. a. lagutskottet. Lagutskottet har ännu inte behandlat ärendet.

Av de tre remissinstanser som yttrat sig angående yrkandet om en utredning om företagsrevisionen – kommerskollegium, Föreningen auktoriserade revisorer FAR och Svenska revisorssamfundet SRS – har de två sistnämnda ställt sig negativa till förslaget. FAR hänvisar bl. a. till att såväl FAR som tillsynsmyndigheten för de auktoriserade och godkända revisorerna (kommerskollegium) målmedvetet arbetar för att säkerställa dessa revisorers självständighet. Revisorssamfundet anför att lagstiftaren redan skapat ett system av regler för att trygga revisorns oberoende ställning. Kommerskollegiets yttrande andas viss tveksamhet i frågan om huruvida en utredning bör ske. Kollegiet har förståelse för att, i en situation där både synen på företagets intressentkrets förskjutits och nya problem i samband med näringsutövning aktualiserats, frågan väckts om revisionsfunktionen i dag tillvaratas så effektivt som möjligt. Området är enligt kollegiet så sammansatt och svåröverskådligt att det är önskvärt att reformer sker stegvis. Kollegiet anser att varje förändring som vidtas måste vara grundad på en nära kännedom om förhållandena på området. Kollegiet har därför i flera sammanhang hävdad att kollegiet borde tilldelas resurser för att kunna driva på utvecklingen i önskvärd riktning. Om kollegiet inte inom en nära framtid erhåller de erforderliga resurserna vill kollegiet inte motsätta sig en allmän översyn av företagsrevisionen i annan ordning.

I en till lagutskottet ställd skrivelse med anledning av motion 1120 har företagsbeståndskommittén (Fi 1976:03) (FOK) anført att FOK inom ramen för sitt utredningsuppdrag bl. a. riktat sin uppmärksamhet på revisorernas roll och då närmast på revisorernas granskningsverksamhet och informationsplikt gentemot företagsledning, samhälle och andra intressenter. FOK framhåller, att de punkter kommittén prioriterat har avseende på revisorns funktion som varningskälla rörande ett förestående obestånd. FOK avser att behandla frågor om revisors kompetens och oberoende samt eventuellt även andra spørsmål med anknytning till revisorernas verksamhet.

Utskottet konstaterar för sin del att frågor om företagsrevision och revisorer har varit föremål för ett betydande intresse under senare år. Inte minst har detta intresse kommit till uttryck i riksdagen. Motioner om bl. a. en övergripande översyn av företagsrevisionen har dock avslagits av riksdagen med hänvisning till pågående utredningar på området (se senast LU 1979/80: 3). I samband med behandlingen av ärendena har utskottet betonat att erforderliga lagstiftningsåtgärder borde vidtas om utredningsarbetet skulle ge vid handen att företagsrevisionen från skilda synpunkter fram-

stod som bristfällig. Sedan utredningsarbetet slutförts och vissa förslag med anledning av detta lagts fram i propositionen finns det enligt utskottets mening anledning att pröva om det i systemet med företagsrevision finns brister som är av den arten att ytterligare åtgärder krävs.

Som utskottet tidigare framhållit är det nödvändigt att revisorn intar en självständig ställning gentemot dem han skall revidera och gentemot bolagsstämman. Vissa principiella invändningar kan naturligtvis riktas mot att revisorn framför allt i fåmansbolag i praktiken utses av dem som han skall granska. Å andra sidan måste beaktas att – såvitt framgår av BRÅ:s undersökningar – nuvarande ordning inte inneburit några mera betydande nackdelar när det gäller revisorernas möjligheter att opartiskt granska företagen. Utskottet vill vidare peka på att det kan vara svårt att hitta tillfredsställande alternativa former för utseende av företagsrevisorer. Mycket talar nämligen för att man bör vara försiktig med att rubba det *förtroendefulla förhållande som i dag i allmänhet råder mellan företag och revisorer*. Ett friktionsfritt samarbete torde utgöra en viktig förutsättning för att en revisor skall få gehör hos företagsledningen för sina synpunkter på hur företagets verksamhet bör bedrivas.

I den allmänna debatten om företagsrevisionen har intresset under senare tid i stor utsträckning också inriktats på möjligheten att effektivare använda revisorsfunktionen som ett medel att motverka ekonomisk brottslighet. Givetvis skulle det vara möjligt att lagstiftningsvägen utöka revisorns skyldigheter och befogenheter att kontrollera ett företags verksamhet.

Dessa befogenheter är dock mycket stora redan i dag. Det i propositionen framlagda och av utskottet tillstyrkta förslaget om en utvidgning av revisors uppgiftsskyldighet bidrar också till en ökad öppenhet i dessa sammanhang. Utskottet vill vidare peka på vikten av att kvalificerade revisorer anlitas. I ett följande avsnitt kommer utskottet att närmare behandla frågan om alla aktiebolag skall ha kvalificerad revision.

Utskottet vill vidare hänvisa till att en översyn av vissa delfrågor i företagsrevisionskomplexet påbörjats inom företagsbeståndskommittén. Som kommerskollegium framhållit i sitt ovan nämnda remissvar bör ett visst reformarbete på företagsrevisionens område även kunna göras inom ramen för kommerskollegiets tillsynsverksamhet.

Det nu anförda visar enligt utskottets mening att någon allmän översyn av företagsrevisionens innebörd och inriktning inte är erforderlig. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkande 5 c i motion 2025.

Revisors kompetens

Endast för vissa större aktiebolag uppställs särskilda krav på revisorns kompetens. Bestämmelserna om kvalificerade revisorer finns i 10 kap. 3 § ABL. Enligt lagrummets första stycke skall ett bolag ha minst en auktori-

serad eller godkänd revisor, om bolagets bundna kapital uppgår till en milj. kr. eller mer. I andra stycket föreskrivs att vissa större bolag skall ha minst en auktoriserad revisor.

BRÅ:s arbetsgrupp rekommenderade i 1978 års promemoria att kvalificerad revisor på sikt skulle krävas i alla aktiebolag. Som en första åtgärd rekommenderade arbetsgruppen en bestämmelse med krav på kvalificerad revisor i alla sådana aktiebolag som förlorat en del av sitt registrerade aktiekapital. Därefter borde införas ett krav på kvalificerad revisor i alla nystartade aktiebolag. Slutligen skulle ett sådant krav ställas på befintliga aktiebolag fr. o. m. den 1 januari 1982. När det gällde andra företagsformer än aktiebolag borde enligt arbetsgruppen målsättningen vara att all ekonomisk verksamhet som kan drivas utan personligt ansvar borde vara underkastad kvalificerad revision.

Departementschefen delar uppfattningen att kvalificerad revisor på sikt bör krävas i alla aktiebolag men förordar att ett förverkligande av denna målsättning får anstå t. v. Ställningstagandet motiveras främst med att tillgången på kvalificerade revisorer f. n. är begränsad. I ett avseende föreslås dock en skärpning av bestämmelserna om revision i aktiebolag. Om bolagets senast fastställda balansräkning visar att full täckning inte finns för aktiekapitalet skall minst en av de revisorer som bolagsstämman utser vara kvalificerad.

I motion 2025 (s) föreslås att kvalificerad revisor skall finnas i alla aktiebolag som startas efter den 31 december 1981 (yrkande 2 delvis). Senast den 1 januari 1985 skall enligt motionen kvalificerad revisor finnas i alla aktiebolag. I sin motivering hänvisar motionärerna till en enkät som åberopats av FAR i dess remissyttrande över BRÅ-promemorian. Enkäten, som gjorts bland FAR:s samtliga ledamöter, avsåg prognoser och bedömningar för perioden 1978–1983. Resultatet av enkäten indikerade att antalet kvalificerade revisorer i ledamöternas revisionsföretag skulle komma att fördubblas under denna tidsperiod. Detta förhållande gav enligt FAR:s uppfattning grund för bedömningen att kapacitetstillväxten inom kåren av kvalificerade revisorer under perioden väl skulle räcka till för det behov som successivt ökade krav på kvalificerade revisorer skulle innebära. En lagstiftning innebärande krav på kvalificerade revisorer i alla aktiebolag inom en femårsperiod skulle enligt FAR inte möta några hinder i fråga om tillgängliga resurser.

Utskottet vill för sin del framhålla att det självfallet är av stor betydelse om garantier finns för en sakkunnig revision i alla aktiebolag. F. n. är, som framgår av det anförda, mindre aktiebolag inte skyldiga att ha kvalificerad revisor. Som departementschefen framhåller är det just de mindre bolagen som är mest utsatta när det gäller ekonomisk brottslighet. Härtill kommer att revisionen i de mindre bolagen i många fall torde vara bristfällig. Mot bakgrund av det anförda framstår det enligt utskottets mening som motiverat att kvalificerade revisorer skall finnas i alla aktiebolag.

Frågan är emellertid hur snabbt en reform med denna innebörd kan genomföras. Svaret på frågan sammanhänger uppenbarligen med vilken bedömning som görs i fråga om den framtida tillgången på kvalificerade revisorer. Departementschefen har inte ansett sig kunna förordna en reform i nuvarande situation utan ansett att frågan bör övervägas på nytt efter den 1 januari 1982 då antalet aktiebolag minskat som en följd av 50000-kronorsreformen. Motionärerna, vars bedömning grundas på FAR:s beräkning, ser mer optimistiskt på frågan. Enligt en vid företagsekonomiska institutionen vid Göteborgs universitet våren 1979 gjord undersökning kan nettotillskottet av kvalificerade revisorer uppskattas till 80–90 per år, alltså väsentligt färre än vad FAR beräknat. I undersökningen dras dock slutsatsen att revisionskapaciteten avseende kvalificerad revision är så stor att en övergång till kvalificerad revisor i samtliga aktiebolag efter år 1982 kan ske relativt snabbt och utan övergångsproblem. Hänsyn har då inte tagits till de förslag om ökad revisionsplikt som framläggs i propositionerna 143 och 144.

I skrivelser till utskottet har FAR och SRS framhållit att tillgången på revisorer är så stor att kravet på kvalificerad revisor i alla aktiebolag inte behöver skjutas på framtiden. FAR menar att en lagstiftning om kvalificerad revisor med en sådan övergångstid som FAR förordat i sitt ovan nämnda remissvar bör kunna genomföras omgående.

Enligt utskottets uppfattning är de uppskattningar som gjorts av den framtida tillgången på kvalificerade revisorer knappast så säkra att de kan anses ge ett tillförlitligt underlag för en bedömning av när krav på kvalificerad revisor kan införas för alla aktiebolag. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att enligt förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag kvalificerad revisor skall finnas i större företag och koncerner samt att även ekonomiska föreningar enligt förslagen i proposition 144 skall underkastas kvalificerad revision. Med hänsyn till det anförda delar utskottet departementschefens uppfattning att någon skärpning av ABL i förevarande hänseende inte kan genomföras nu.

Som utskottet anført är det emellertid angeläget att kvalificerade revisorer finns i alla aktiebolag. Enligt utskottets mening bör därför möjligheterna att införa kvalificerad revision snarast övervägas på nytt. Sedan ett tillförlitligt underlag erhållits för en bedömning av tillgången på och behovet av kvalificerade revisorer bör enligt utskottets uppfattning regeringen för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning. Vad utskottet anført med anledning av motion 2025 i denna del bör ges regeringen till känna.

Tillsyn över företagsrevisionen

Kommerskollegium är tillsynsmyndighet på revisorsområdet. Kollegiets verksamhet avser främst frågor om auktorisation och godkännande av revisorer och revisionsbolag, tillsyn över de auktoriserade och godkända revisorernas och revisionsbolagens verksamhet samt utvecklings- och ut-

redningsarbete på revisionsområdet. Kollegiets revisorsenhet disponerar för denna verksamhet fem personer, varav två biträden. Till sitt förfogande har kollegiet också en rådgivande nämnd, vari ingår representanter för bl. a. FAR och SRS.

Nämndens uppgift är att ge vägledning i mer principiella frågor. Till kollegiet anmäls årligen ett tjugotal fall av ifrågasatt förseelse från revisors sida. Hittills har ett tiotal godkännanden och en auktorisation upphävts.

I 1978 års *promemoria från BRÅ* rekommenderades att kommerskollegium får en kraftig resursförstärkning för att utöva tillsyn på revisorsområdet. Medlen bör enligt *promemorian* främst användas för den s. k. aktiva tillsyn som kollegiet hittills kunnat bedriva endast i begränsad omfattning.

Departementschefen konstaterar i propositionen att kollegiets organisation är under utredning och att denna beräknas vara klar under våren 1980. Frågorna om kollegiets resurser för tillsyn av revisorerna bör enligt statsrådet prövas senare.

I motion 2025 (s) understryks angelägenheten av att tillsynen förbättras. Motionärerna framhåller att det undandrar sig deras bedömning huruvida nya resurser krävs eller om en omfördelning av resurserna kan ske inom kollegiet. Motionärerna finner det angeläget att förslag från regeringen redovisas snarast och önskar ett tillkännagivande från riksdagens sida av denna innebörd (yrkande 5 d).

Den översyn av kommerskollegiets organisation vartill departementschefen hänvisar har utförts av statskontoret i samarbete med kollegiet. Resultatet har lagts fram i en rapport den 17 juni 1980 ("Kommerskollegiets organisation", Statskontoret 1980: 16). Revisorsärendena som nu handläggs på inrikeshandels- och administrativa byrån skall enligt förslaget i fortsättningen behandlas inom kollegiets näringsrättsliga enhet. Några förändringar av verksamhetsområde och organisation i övrigt är inte förutsatta. Rapporten har remissbehandlats. Remisstiden utgick den 1 oktober 1980.

Näringsutskottet anför i sitt yttrande bl. a. att det synes angeläget att frågan om kollegiets resurser för verksamheten på revisorsområdet blir grundligt belyst när regeringen nästa gång föreslår anslag till kollegiet, oavsett hur långt frågan om kollegiets organisation i stort då har avancerat. Näringsutskottet utgår från att regeringen fortlöpande följer relationen mellan kostnad och intäkter och vidtar de justeringar av avgifterna som kan visa sig motiverade.

Lagutskottet vill för sin del understryka att det är angeläget att kommerskollegium har resurser för att kunna utöva en effektiv tillsyn över de kvalificerade revisorernas verksamhet. Kraven på och betydelsen av en effektiv tillsyn ökar i samma takt som de kvalificerade revisorernas arbetsområden utvidgas. Ett slutligt ställningstagande från riksdagens sida till frågan om kollegiets resurser bör emellertid anstå i avvaktan på regeringens överväganden angående kollegiets organisation. Utskottet hänvisar i

övrigt till vad näringsutskottet anfört i sitt yttrande. Motion 2025 i denna del avstyrks följaktligen av utskottet.

Byte av firma och säte

I bolagsordningen för varje aktiebolag skall anges bl. a. bolagets firma, dvs. den benämning under vilken verksamheten drivs, samt den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte. Uppgifterna om bolagets firma och styrelsens säte registreras i patent- och registreringsverkets bolagsregister. Ändras bolagsordningen, vilket kan ske genom beslut av bolagsstämman, skall ändringen genast anmälas för registrering, och beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Var styrelsen för ett aktiebolag har sitt säte har praktisk betydelse i en rad hänseenden. Först och främst gäller som bolagets hemvist den ort där styrelsen har sitt säte. På den orten har bolaget alltså att svara i tvistemål. Samma bestämmelser gäller för ansökan om bolagets konkurs. På skatteområdet gäller dessutom att sätesorten är bestämmande för beskattningen av bolaget.

I BRÅ:s promemoria Aktiebolagslagen – förstärkt skydd för det bundna kapitalet, m. m. framhölls att firmabyten och ändringar i fråga om styrelsens säte ofta ingår som ett led i en rad åtgärder som syftar till att vilseleda borgenärer och andra intressenter. Bl. a. påpekades att byte av säte kan ske för att bolaget fortlopande skall undgå skatter av olika slag. Åtgärden kombineras då enligt promemorian med underlåtenhet att anmäla bytet till skattemyndigheten i den nya orten. Visserligen har, framhölls det vidare, skattemyndigheterna rutiner för ändringar av detta slag, men viss risk föreligger att bolaget glider ur kontrollsystemet. Under alla omständigheter blir det svårt att upprätthålla kontinuiteten i skattekontrollen.

I promemorian föreslogs att problemen med ändringar av bolagsordningen såvitt angår bolagets firma och styrelsens säte skulle lösas så att en ändring får registreras endast om den är påkallad av marknadsmässiga, organisatoriska eller andra särskilda skäl. Vidare skulle krävas ett yttrande av en kvalificerad revisor om att det finns full täckning för bolagets registrerade aktiekapital och att såvitt känt någon allvarlig betalningsanmärkning mot bolaget inte har förekommit under det närmast föregående året.

I proposition 143 (s. 91) framhåller departementschefen att effekterna av den föreslagna ordningen endast skulle ge begränsade fördelar när det gäller att motverka den ekonomiska brottsligheten och andra illojala beteenden men medföra betydande administrativa nackdelar för såväl bolaget som registreringsmyndigheten. Det föreslås därför att en mindre långtgående åtgärd vidtas. Förslaget innebär att bolaget blir skyldigt att genast underrätta länsstyrelsen i det län där bolagets styrelse har sitt säte om ett beslut om firmabyte eller ändring av sätesort. Underlåter bolaget att underrätta länsstyrelsen bör detta kunna leda till att beslutet om ändring av bolagsordningen vägras registrering.

I motion 2025 (s) yrkas att bolaget skall underrätta länsstyrelsen också om skälen för beslutet samt att uppgifterna skall bestyrkas av bolagets revisor (yrkande 2 delvis).

Som framgår av BRÅ-promemorian kan firmabyten eller ändringar av en bolagsstyrelses säte ingå som ett led i ekonomisk brottslighet eller i en eljest illojal verksamhet. Enligt utskottets mening framstår det därför som angeläget att åtgärder vidtas som kan motverka att en bolagsordning ändras av illojala skäl. Samtidigt bör det emellertid beaktas att, som departementschefen framhåller, utgångspunkten måste vara att bolagsledningen har full frihet att bedöma när det finns skäl att byta firma eller den ort där styrelsen skall ha sitt säte.

Enligt utskottets mening innebär förslaget i propositionen en rimlig lösning när det gäller att komma till rätta med de problem som det här är fråga om. Förslaget ger länsstyrelsen möjligheter att förhindra att ett bolag – som f. n. synes kunna ske – glider ur kontrollsystemet på grund av att det bytt firma eller ändrat ort, där styrelsen skall ha sitt säte. Vid byte av ort har länsstyrelsen sålunda möjlighet att underrätta beskattningsmyndigheten i den nya orten om förändringen och därigenom upprätthålla kontinuiteten i skattkontrollen. Även i andra avseenden bör förslaget kunna få positiva effekter när det gäller att motverka illojala förfaranden. För bolagen och registreringsmyndigheten kan, som departementschefen framhåller, den föreslagna underrättelseskyldigheten inte rimligen medföra någon belastning. Utskottet vill bl. a. peka på att när det gäller mervärdeskatt föreligger redan nu en skyldighet för bolag att underrätta länsstyrelsen vid byte av den ort där styrelsen skall ha sitt säte.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet att den föreslagna underrättelseplikten införs. Utskottet kan däremot inte ställa sig bakom motionärernas förslag om att också skälen för beslutet skall meddelas länsstyrelsen. Enligt utskottets mening kan nämligen en sådan utvidgning av underrättelseplikten inte antas ha någon nämnvärd effekt när det gäller att motverka illojala förfaranden av den art som nu är i fråga. Utskottet vill också understryka betydelsen av att företagens redan nu betungande uppgiftsskyldigheter i olika sammanhang inte ökas annat än när starka skäl talar härför. Utskottet avstyrker således bifall till motionen 2025, yrkandet 2 delvis.

Förslaget till ändring i aktiebolagslagen i övrigt

Utskottet har i tidigare avsnitt föreslagit att den nya lagstiftningen om handelsbolag och enkla bolag samt om årsredovisning m. m. i vissa företag inte skall träda i kraft förrän den 1 juli 1981. Enligt utskottets mening bör också ikraftträdandetidpunkten för ändringarna i aktiebolagslagen senareläggas till den 1 juli 1981.

Utöver vad utskottet i föregående avsnitt och nu anförut föranleder förslaget till ändring i aktiebolagslagen inte några erinringar från utskottets sida.

Översyn av aktiebolagslagen, särskilda regler för mindre aktiebolag, m. m.

Utskottet behandlar i detta avsnitt de frågor om översyn av aktiebolagslagen m. m. som tagits upp i motionerna.

I motion 156 (fp) yrkas att en parlamentarisk utredning tillsätts i syfte att åstadkomma en ny aktiebolagslag. Det framhålls att den nuvarande aktiebolagslagen var föråldrad redan när den antogs, framför allt genom att den inte på något sätt behandlar de anställdas rätt till inflytande i företagen. Motionären ifrågasätter om lagen är särskilt lämpad för att reglera en verklighet, där de flesta kapitalägare aldrig lägger sig i företagets skötsel och där de anställda fått laglig rätt till inflytande på det centrala beslutsfattandet i företagen. Enligt motionären behövs en ny aktiebolagslag också för att ett folkpartiförslag om utbyggd styrelserepresentation för de anställda i riktning mot en s. k. paritetsrepresentation skall kunna genomföras. Även av andra skäl anser motionären att en ny aktiebolagslag är erforderlig. Härvid hänvisas till framförda önskemål om en förändring av bolagens ledningsorgan och till behovet av olika aktiebolagsregler för mindre företag och stora företag. I sistnämnda hänseende pekar motionären på vikten av att Sverige får en speciell lagstiftning för storföretag som tillgodoser samhällets krav på insyn och inflytande samt av att bördorna för småföretagen lättas. En översyn av aktiebolagslagen bör enligt motionären också inriktas på frågor om rätt för olika intressenter att tillsätta revisorer i de största företagen, om avskaffande av den graderade rösträtten och om en ökning av redovisningskraven, när det gäller sociala fakta.

Frågan om särskilda regler för mindre aktiebolag tas även upp i motion 2016 (c, m, fp). Motionärerna hänvisar till det av bolagskommittén framlagda förslaget till andelsbolagslag och framhåller att det finns goda skäl för att en särskild bolagsform för mindre företag bör skapas. Enligt motionärerna är det bl. a. erforderligt att det finns en klar gräns mellan ett företag och ägarens personliga ekonomi och kapital. Vidare finns det från skattesympunkt ett behov av att mindre företag kan drivas som en särskild juridisk person. Andra skäl för en särskild bolagsform är delägarnas intresse av att ägarkretsen kan hållas sluten. Enligt motionärerna kan möjligheterna att driva ett företag som handelsbolag eller enkelt bolag inte anses ägnade att stimulera företagsamhet och investeringar, eftersom dessa företagsformer bygger på delägarnas personliga ansvar för företagets förpliktelser. En företagsform med begränsad ansvarighet kan däremot främja tillväxt och utveckling i näringslivet. Vidare framhåller motionärerna att skilda krav ställs på företag med några få anställda och en mindre omsättning samt på företag som har flera hundra eller tusentals anställda och en omsättning på många miljoner. Motionärerna yrkar att riksdagen skall uttala angelägenheten av att en översyn av förslaget till andelsbolagslag sätts i gång.

I motion 2025 (s) yrkas att en översyn av aktiebolagslagen skall komma till stånd med syfte att de anställdas inflytande skall vidgas (yrkande 5 a). Motionärerna hänvisar till ett uttalande som gjordes när dåvarande regeringen 1975 lade fram förslaget till ny aktiebolagslag av innebörd att utvecklingen på medbestämmanderättens område borde avvaktas innan en mera genomgripande reformering vidtogs av den associationsrättsliga lagstiftningen sett från företagsdemokratisk synpunkt. Enligt motionärerna har utvecklingen på bl. a. medbestämmanderättens område stannat av sedan regeringsskiftet 1976 och någon ändrad inställning tycks inte skönjas hos vare sig regeringen eller Svenska arbetsgivareföreningen. Det finns därför skäl att nu aktualisera en översyn av aktiebolagens organisation och arbetsformer i syfte att ett vidgat inflytande för de anställda skall säkras.

Motionärerna i samma motion tar också upp en fråga om aktiekapitalets storlek. De anser att det finns skäl att överväga en höjning av den nuvarande minimigränsen 50 000 kr. med hänsyn till penningvärdeförsämringen. Enligt motionärerna kan frågan emellertid påverkas av andra omständigheter, varför den lämpligen bör bedömas i samband med det i motionen framlagda och i ett tidigare avsnitt redovisade förslaget om aktiebolaget som obligatorisk företagsform vid verksamhet av viss storleksordning. Motionärerna yrkar att vad som anförts om aktiekapitalets storlek skall ges regeringen till känna (yrkande 5 e).

Vad först gäller frågan om en särskild bolagsform för mindre företag vill utskottet till en början erinra om att – som utskottet inledningsvis anført – bolagskommittén år 1978 avgav ett delbetänkande med förslag till en andelsbolagslag. Lagförslaget anslöt sig nära till ABL. En skillnad var emellertid att andelarna i ett andelsbolag inte skulle kunna överlåtas lika fritt som aktier. Vidare föreslogs ett starkare minoritetsskydd än i aktiebolag. Kommittén föreslog också att andelskapitalet i ett andelsbolag skulle vara lägst 20 000 kr. Samtidigt föreslogs att ABL skulle ändras så att den undre gränsen för aktiekapitalet höjdes från 50 000 kr. till 125 000 kr. Betänkandet remissbehandlades, varvid betydande invändningar framfördes mot förslaget. Som utskottet tidigare anført beslöt den dåvarande regeringen med anledning av remisskritiken att inte lägga fram något förslag på grundval av betänkandet. I stället skulle frågan om särskilda och enklare regler för de mindre företagen övervägas ytterligare inom justitiedepartementet. Enligt departementschefen gav det arbete som bedrivits i departementet vid handen att ABL:s regler i allt väsentligt passar även för mindre företag men att det fanns anledning att ändra ABL i två avseenden. Det ena gällde en ökning av möjligheterna att begränsa aktiers fria överlåtbarhet i syfte att delägarkretsen bättre skulle kunna kontrolleras och det andra en ökning av minoritetsskyddet. I lagrådsremissen med förslag till ändring i ABL föreslogs i enlighet härmed att förköpsklausuler skulle få införas i bolagsordningen samt att i aktiebolag med högst tio delägare varje aktieägare skulle ges en lagstadgad rätt att ta del av företagets handlingar i

erforderlig utsträckning och att begära styrelsens och verkställande direktörens biträde med behövlig utredning. Förslaget om förköpsklausuler kritiserades av lagrådet, som ansåg att frågan borde utredas ytterligare. I slutprotokollet avstår departementschefen från att lägga fram något förslag på denna punkt, samtidigt som han konstaterar att det finns anledning att återkomma till frågan senare.

I likhet med vad som anförs i motionerna 156 och 2016 anser utskottet att det på grund av flera omständigheter kan vara lämpligt att ytterligare överväganden kommer till stånd när det gäller frågan om en skillnad mellan de regler som skall gälla för de största aktiebolagen och de som skall reglera de något mindre företagens verksamhet. En sådan omständighet är önskemålet att underlätta nyetablering och stödja de mindre företagen. En annan är behovet av regler som gör det möjligt för delägarna i ett mindre aktiebolag att kunna kontrollera delägarkretsen. Utskottet vill vidare peka på att särskilda problem kan uppstå när en eller flera delägare i ett företag med ett begränsat antal aktieägare önskar avsluta sitt engagemang i företaget och att bestämmelser om t. ex. rätt för sådan aktieägare att härvid begära inlösen av aktierna kan bli erforderliga. Även när det gäller de största aktiebolagen kan det uppstå behov av särbestämmelser, som inte rimligen bör gälla alla aktiebolag. Nära anknytning till frågan om olika regler för större och mindre aktiebolag har spörsmålet om en höjning av gränsen för aktiekapitalet, vilket utskottet behandlar nedan. Också europeiska harmoniseringssträvanden på aktiebolagsrättens område kan motivera en förnyad översyn. Utskottet vill i detta sammanhang peka på att ett flertal länder i Europa har lagstiftning som medger att näringsverksamhet bedrivs utan personlig ansvarighet för delägarna i annan form än aktiebolaget. Av betydelse kan vidare bli ett framtida ställningstagande till den av utskottet i tidigare avsnitt behandlade frågan om en begränsning av möjligheterna att driva större företag i handelsbolagsform. Även andra faktorer kan göra det lämpligt att aktiebolagslagen ses över.

Enligt utskottets mening är det emellertid inte meningsfullt att redan nu begära en förnyad översyn av frågan om särskilda bolagsregler för mindre företag. Som konstaterats vid de ingående överväganden av spörsmålet som föregått proposition 143 passar aktiebolagslagens regler i allt väsentligt även de mindre företagen. Utskottet vill i sammanhanget också peka på att utvecklingen under senare tid inte ger stöd för antagande att nuvarande regler i någon mer betydande utsträckning lägger hinder i vägen för nyetableringar. Exempelvis har under perioden januari–september i år 3 845 nya aktiebolag inregistrerats. Under motsvarande perioder 1978 och 1979 inregistrerades 1 869 resp. 2 581 nya bolag.

Med hänsyn till de uttalanden som departementschefen gör i propositionen utgår utskottet från att regeringen följer utvecklingen på bolagsrättens område och tar upp frågan om en skillnad mellan de regler som skall gälla för de största bolagen och de som skall reglera de mindre företagens

verksamhet till förnyad prövning då så visar sig påkallat. Utskottet vill härvid särskilt stryka under vad departementschefen uttalar i slutprotokollet (s. 212) om att frågan om hur delägarkretsen i mindre aktiebolag skall kunna kontrolleras är viktig. Vid en framtida översyn bör därför frågan om förköpsklausuler få den ytterligare belysning som lagrådet efterfrågat (s. 204 f.). Som lagrådet påpekar tillåter den danska Aktieselskabsloven förköpsklausuler. Vid utskottets studiebesök i Danmark framhölls att man hade i huvudsak positiva erfarenheter av sådana klausuler. Någon anledning att överväga ett förbud att använda denna typ av klausuler fanns inte. Tvärtom fanns det, enligt vad som framhölls, skäl att överväga ytterligare möjligheter att inskränka aktiers överlåtbarhet.

På grund av vad utskottet sålunda anfört är någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 2016 och motion 156 i denna del inte erforderlig.

Utskottet tillstyrker förslaget till utökat minoritetsskydd.

Utskottet övergår härefter till önskemålet i motion 2025 om en höjning av gränsen för aktiekapitalet. Som ovan berörts har denna fråga nära anknytning till spörsmålet om olika regler för de största aktiebolagen och för de mindre företagen. Enligt utskottets mening kan det vara motiverat att man vid en anpassning av aktiebolagslagens regler till verksamheten i de största aktiebolagen och införandet av särskilda bestämmelser för mindre företag höjer den undre gränsen för aktiekapitalet relativt kraftigt. Utskottet vill erinra om att bolagskommittén i sitt förslag till andelsbolagslag förordade en sådan höjning. Utskottet förutsätter att regeringen vid en förnyad prövning av frågan om olika regler för de största och de mindre bolagen även överväger spörsmålet om en höjning av gränsen för aktiekapitalet. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 2025, yrkande 5 e, är därför inte erforderlig.

Som framhålls av departementschefen kan en översyn av ABL också komma att bli motiverad på grund av utvecklingen på medbestämmandeområdet. Inte heller när det gäller denna fråga kan emellertid tiden anses mogen för ett ställningstagande. Ännu är det sålunda omöjligt att överblicka vilken utveckling som tillkomsten av medbestämmandeavtal kan föra med sig. Av stor betydelse för spörsmålet om innehållet i aktiebolagslagen är vidare det arbete som pågår inom utredningen (Fi 1975:03) om löntagarna och kapitaltillväxten. På grund av det anförda kan utskottet inte ställa sig bakom önskemålen i motionerna 156 och 2025 om att en översyn av ABL från arbetsrättsliga utgångspunkter nu skall igångsättas. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen även på detta område och tar upp frågorna till förnyad prövning då detta visar sig erforderligt. Motion 156 i denna del och motion 2025 yrkande 5 a bör således inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Avslutningsvis i detta avsnitt behandlar utskottet två av de frågor angående styrelsrepresentationen, som tas upp i motion 1477 (s). Andra

önskemål i motionen avser styrelserepresentation i handelsbolag och löntagarinflytande i kommunala företag. Dessa spörsmål behandlar utskottet i andra avsnitt.

Som redovisats tidigare gäller enligt styrelserepresentationslagen att de anställda har rätt att utse två ledamöter i styrelsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 25 anställda. Motsvarande rätt tillkommer enligt särskild lagstiftning de anställda i banker och försäkringsbolag. Beträffande arbetstagarledamöternas rättigheter och skyldigheter gäller i princip samma regler som för övriga styrelseledamöter. Arbetstagarledamöterna får dock ej delta i behandlingen av frågor som rör stridsåtgärd, förhandling med arbetstagarorganisation, om slutande av kollektivavtal eller uppsägning av kollektivavtal.

Undantag från rätten till styrelserepresentation kan medges, om sådan representation skulle medföra väsentlig olägenhet för företaget på grund av vissa i lagen angivna skäl. Ett sådant fall är om styrelsens sammansättning är beroende av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper, som framgår av bolagsordningen, avtal eller annan omständighet. Frågor om undantag prövas av en särskild nämnd, nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

I motionen framhålls att det finns vissa brister i styrelserepresentationslagen som tar sig uttryck i att de anställda inte utnyttjar sin rätt i den utsträckning som man kunnat förvänta. Motionärerna pekar härvidlag på att företagen inte iakttar sina lagfästa skyldigheter till styrelseledamöterna när det gäller kallelser, sammanträden, förberedelser, handläggning m. m. I motionen tas vidare upp möjligheterna till undantag från styrelserepresentation. Det framhålls att det är en brist att de anställda som regel inte kan få styrelserepresentation i s. k. 50/50-bolag. Enligt motionärerna är det inte helt ovanligt att kapitalägarna genom konsortialavtal och bolagsordningar bestämmer att olika ägarkategorier skall ha lika antal platser i bolagsstyrelser, allt i syfte att undvika styrelserepresentation för de anställda. Rätten till styrelserepresentation påverkas också när staten går in som hälftenägare i ett privat företag och styrelseplatserna fördelas lika mellan de två ägarblocken. Motionärerna anser att nuvarande regler är otillfredsställande och att de bör ändras. Motionärerna yrkar att riksdagen skall besluta om förstärkning av lagen om styrelserepresentation för de anställda i enlighet med vad som sägs i motionen.

Som framgår av arbetsmarknadsutskottets yttrande över motion 1477 i nu aktuella delar undersöker Arbetslivscentrum hur lagstiftningen om styrelserepresentation utfallit. Inom ramen för ett projekt om småföretag har gjorts en specialundersökning av lagens tillämpning i företag med 25–99 anställda. Resultatet av undersökningen har Arbetslivscentrum publicerat år 1979 i en rapport (1979: 6) Styrelserepresentation för anställda i företag med 25–99 anställda. Av rapporten framgår att det finns åtskillig kritik mot utfallet av lagstiftningen. Bl. a. har utformningen av informationen till

arbetstagarledamöterna genomgående kritiserats. Informationen anses ofta vara svår att begripa.

Vad härefter gäller motionärernas kritik mot de nuvarande möjligheterna till undantag från styrelserepresentation vill utskottet erinra om att reglerna utformats restriktivt. Sålunda gäller bl. a. att beslut om undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarernas intresse av inflytande och insyn i fråga om företagens verksamhet.

I likhet med arbetsmarknadsutskottet anser lagutskottet att det inte är möjligt att bifalla yrkandet i motionen om att riksdagen nu skall besluta om lagändringar. Utskottet förutsätter emellertid att frågan om utformningen av lagstiftningen om styrelserepresentation tas upp i samband med den översyn av aktiebolagslagen som enligt vad utskottet ovan framhållit kan bli aktuell med hänsyn till utvecklingen på medbestämmanderättens område. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion 1477 i nu aktuella delar är därför inte erforderlig.

Insyn i kommunala företag

I motion 807 (c) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag som ger rätt till proportionellt val när styrelse för stiftelse, ekonomisk förening eller aktiebolag, till vilken kommun eller landsting utser ledamöter, väljer arbetsutskott eller motsvarande beredning.

Enligt kommunallagen (1977: 179) skall vid val av kommunal nämnd eller styrelse valet förrättas proportionellt om det begärs av tillräckligt många ledamöter i fullmäktige. Sådan valförrättning följer reglerna i lagen (1955: 138) om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunfullmäktige m. m. Motsvarande ordning gäller då landsting eller kommunfullmäktige har att utse ledamot eller suppleant i styrelse för aktiebolag, ekonomisk förening eller stiftelse. Även vid val av arbetsutskott eller beredning inom kommunal nämnd eller styrelse kan valet ske proportionellt.

Syftet med dessa bestämmelser är att tillförsäkra politiska minoritetsgrupper insyn i och inflytande över den kommunala verksamheten. Bestämmelsen om val av styrelse till vissa privata rättssubjekt har kommit till främst för att påverka förhållandena i de kommunala företagen.

I motionen framhålls att det inte finns någon regel som medger att proportionella val kan ske till arbetsutskott eller motsvarande inom styrelse för stiftelse, ekonomisk förening eller aktiebolag till vilken kommunen utser alla eller en del av styrelseledamöterna. Eftersom åtskillig kommunal verksamhet bedrivs i form av stiftelser, ekonomiska föreningar och aktiebolag är det enligt motionärerna viktigt att rätten till proportionellt val, som gäller när kommunal nämnd utser exempelvis arbetsutskott, även skall gälla inom styrelserna för de kommunala företagen. Att behov av lagändring för att skydda minoritetsintressena finns, fortsätter motionärerna, visas av att det förekommit att majoriteten i sådana situationer utnytt-

jat sin rätt att vägra minoriteten en proportionell fördelning av platser i sådana arbetsutskott.

Utskottet vill för sin del framhålla att motionärernas önskemål ytterst berör frågan om möjligheterna till insyn och inflytande i kommunala företag. Denna fråga är f. n. föremål för överväganden inom både stiftelseutredningen (Ju 1975: 01) och kommunalföretagskommittén (Kn 1978: 01).

Stiftelseutredningen som tillkallades år 1975 för översyn av lagstiftningen om stiftelser skall enligt direktiven bl. a. pröva frågor om det allmännas insyn i och möjligheter att påverka förvaltningen av stiftelser liksom behovet av regler om förvaltningen av stiftelser och om förvaltningsorgan.

Kommunalföretagskommittén har att utreda frågor om kommunala företag m. m. Enligt direktiven skall kommittén bl. a. ta upp frågor om insyn och inflytande i kommunala företag och överväga om den kommunalrättsliga och associationsrättsliga lagstiftningen bör ändras så att de kommunaldemokratiska kraven när det gäller kommunala företag tillgodoses bättre än f. n. utan att företagsformen förlorar sin lämplighet från effektivitetssynpunkt. En särskild uppgift för kommittén är vidare att överväga om en ny kommunal företagsform kan skapas som är anpassad till villkoren för kommunernas och landstingskommunernas verksamhet.

Motionen har remissbehandlats (se bilaga 5), varvid Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet förordat att motionen överlämnas till de nämnda utredningarna. SABO har å sin sida förutsatt att utredningarna kommer att belysa spörsmålet och föreslå lämpliga åtgärder. Även utskottet anser det rimligt att det förslag som framlagts i motionen närmare prövas av utredningarna. På grund härav och med hänsyn till vad stiftelseutredningen och kommunalföretagskommittén själva anfört i sina remissyttranden över motionen förordar utskottet att motionen jämte utskottets betänkande i ärendet överlämnas till de båda utredningarna för beaktande.

Också i motion 1477 (s) tas upp en fråga om insyn och inflytande i kommunala företag. Enligt motionärerna finns det kommunala aktiebolag, vilkas styrelser sätts samman efter politiska styrkeförhållanden. Motionärerna anser att sådana bolag är mindre väl lämpade för personalrepresentation enligt lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Enligt motionärerna bör de anställdas berättigade krav på insyn och inflytande i kommunala företag tillgodoses på annat sätt. I motionen, vari framförs också andra önskemål som gäller styrelserepresentation för anställda, yrkas att styrelserepresentationslagstiftningen skall förstärkas i enlighet med vad som anförs i motionen. Dessa övriga önskemål har utskottet behandlat i tidigare avsnitt av betänkandet (se s. 15–17 samt 43–45).

Utskottet vill erinra om att kommunalföretagskommittén i samband med sina överväganden om en ny företagsform för kommunala företag också skall beakta frågan om de anställda bör beredas rätt till styrelserepresenta-

tion eller rätt till inflytande i andra därmed jämförbara former. Med hänsyn härtill och till de övriga uppgifter som åligger kommittén framstår det enligt utskottets mening som lämpligt att motionen i den del den avser kommunala företag överlämnas till utredningen för beaktande.

Redovisningsregler för ekonomiska föreningar

I proposition 144 framläggs som inledningsvis redovisats i detta betänkande vissa förslag till ändringar i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. Nya regler föreslås bl.a. beträffande ekonomiska föreningars skyldighet att avge årsredovisning. Vidare föreslås bestämmelser om koncernredovisning i koncerner med en ekonomisk förening som moderföretag samt om revision. Reglerna stämmer i princip överens med motsvarande regler i aktiebolagslagen. Förslagen föranleder ändringar i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen och vissa andra föreningsrättsliga lagar.

Enligt utskottets mening innebär förslagen i propositionen en välbehövlig modernisering av redovisningsreglerna för ekonomiska föreningar. En ytterligare förtjänst med förslaget är att redovisningsreglerna bringas i överensstämmelse med vad som gäller för aktiebolag samt att koncerner med ekonomisk förening som moderföretag nu föreslås bli lagreglerade. Utskottet vill också peka på att förslagen fått ett positivt mottagande under remissbehandlingen. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att förslagen i propositionen bör genomföras. Vissa smärre justeringar av lagförslagen bör dock göras.

I 46 § föreningslagen återfinns vissa regler om vem som kan utses till revisor och om jäv för revisorer. Av stadgandet framgår bl.a. att revisor skall vara myndig. Paragrafen föreslås ändrad i propositionen. I förhållande till gällande rätt innebär ändringen i sak att revisorn inte heller får vara i konkurs. Enligt 47 § skall länsstyrelsen i vissa fall förordna revisorer i ekonomiska föreningar. Detta gäller bl.a. om den av föreningen utsedde revisorn är omyndig. I lagrummet nämns intet om att sådant förordnande skall meddelas även när revisorn är i konkurs. I propositionen föreslås ingen ändring av lagrummet i detta avseende men däremot vissa andra ändringar som anges (s. 68) utgöra en konsekvens av de nya bestämmelserna i 46 §. Vidare anförts att bestämmelserna i 47 § i huvudsak motsvarar 10 kap. 6 § ABL angående länsstyrelsens utseende av revisorer i aktiebolag. Enligt utskottets mening bör i konsekvens med vad som gäller enligt 46 § föreningslagen och ABL länsstyrelse förordna revisor i ekonomisk förening, då föreningens revisor är i konkurs. Utskottet förordar att 47 § andra stycket ändras på angivet sätt.

En motsvarande ändring bör göras i 71 § förslaget till lag om ändring i lagen om jordbrukskasserörelsen.

I anslutning till det anförda vill utskottet även ta upp en annan fråga om

revisors behörighet. Fr. o. m. den 1 juli i år kan enligt konkurslagen näringsförbud under vissa förutsättningar meddelas konkursgäldenär som är näringsidkare och som handlat otillbörligt. Är gäldenären aktiebolag eller liknande juridisk person kan näringsförbud meddelas ställföreträdare för den juridiska personen. Näringsförbudet medför att vederbörande inte får driva bokföringspliktig rörelse under den tid förbudet gäller. Inte heller får han vara ställföreträdare för aktiebolag, ekonomisk förening, handelsbolag eller vissa andra juridiska personer.

Som framgår av det anförda innebär ett näringsförbud i princip inte något hinder för den som förbudet avser att fungera som revisor i exempelvis ett aktiebolag eller en ekonomisk förening. Endast om vederbörande mera yrkesmässigt ägnar sig åt revisionsverksamhet och därför är bokföringsskyldig är han förhindrad att åta sig revisionsuppdrag. Utskottet vill också peka på att varken enligt ABL eller föreningslagen har länsstyrelse någon möjlighet att ingripa med stöd av de ovan redovisade bestämmelserna, om en person med näringsförbud utsetts till revisor. Som utskottet i andra sammanhang framhållit måste höga krav ställas på företagsrevisionen. Med hänsyn härtill framstår det som mindre tillfredsställande att revisorsuppdrag skall kunna fullgöras av personer med näringsförbud. Skäl finns således för att lagstiftningen bör ändras. Enligt utskottets mening saknas emellertid i förevarande lagstiftningsärende tillräckligt underlag för ett slutligt ställningstagande i frågan. Utskottet anser att spørsmålet lämpligen bör övervägas närmare i samband med den vidare beredning av frågan om revisorernas kompetens som enligt vad utskottet tidigare anfört skall komma till stånd. Något initiativ från riksdagens sida är inte erforderligt.

I tidigare avsnitt har utskottet förordat att de i proposition 143 framlagda lagförslagen inte skall träda i kraft förrän den 1 juli 1981. Med hänsyn till det samband som råder mellan dessa lagförslag och förslagen i proposition 144 bör även ikraftträdandetidpunkten för ändringarna i den föreningsrättsliga lagstiftningen senareläggas. Ställningstagandet föranleder att vissa ändringar måste göras i övergångsbestämmelserna.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på proposition 1979/80: 143*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 2026.
2. beträffande *handelsbolagsdefinitionen*
att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2030 antar det i proposition 1979/80: 143 framlagda förslaget till lag om handelsbolag och enkla bolag såvitt avser 1 kap. 1 § med den ändringen

- att lagrummet erhåller i bilaga 7 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.
3. beträffande *handelsbolag som företagsform för större företag* att riksdagen avslår motion 1979/80: 2025 yrkande 3.
 4. beträffande *styrelserrepresentation för anställda i handelsbolag* att riksdagen avslår motion 1979/80: 1477 i denna del och motion 1979/80: 2025 yrkande 4.
 5. beträffande *förslaget till handelsbolag och enkla bolag i övrigt* att riksdagen antar förslaget till lag om handelsbolag och enkla bolag i den mån det ej omfattas av vad utskottet hemställt under 2 med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 juli 1981.
 6. beträffande *skyldighet att avge årsredovisning* att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 2025 yrkande 1 i denna del antar det i proposition 1979/80: 143 framlagda förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag såvitt avser 2 kap. 1 §.
 7. beträffande *offentliggörande av årsredovisning* att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 2025 yrkande 1 i denna del antar 2 kap. 3 § förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag.
 8. beträffande *koncernredovisning* att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 2025 yrkande 1 i denna del antar 3 kap. 1 § förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag.
 9. beträffande *sidoordnade koncerner* att riksdagen avslår motion 1979/80: 2025 yrkande 5 b.
 10. beträffande *övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag* att riksdagen antar övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag med den ändringen att övergångsbestämmelserna erhåller i bilaga 7 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.
 11. beträffande *koncernbegreppet* att riksdagen antar *dels* det i proposition 1979/80: 143 framlagda förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385) såvitt avser 1 kap. 2 §, *dels* det i samma proposition framlagda förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag såvitt avser 1 kap. 1 § *dels ock* det i proposition 1979/80: 144 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar såvitt avser 1 a §.
 12. beträffande *förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag i övrigt* att riksdagen antar förslaget till lag om årsredovisning m. m. i

vissa företag i den mån det ej omfattas av vad utskottet hemställt under 6–8, 10 och 11,

13. beträffande *utredning om företagsrevisionen*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 2025 yrkande 5 c.
14. beträffande *revisors kompetens*
att riksdagen *dels* antar 10 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen, *dels* med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående införande av krav på kvalificerad revisor i alla aktiebolag.
15. beträffande *kommerskollegiets tillsyn över företagsrevisorer*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 2025 yrkande 5 d.
16. beträffande *byte av firma m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 2025 yrkande 2 i denna del antar 9 kap. 14 § förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen.
17. beträffande *ikraftträdandetidpunkten för ändringarna i aktiebolagslagen*
att riksdagen antar 1. övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 juli 1981.
18. beträffande *50/50-bolagen i lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda*
att riksdagen med avslag på motion 1979/80: 2025 yrkande 2 i denna del antar *dels* 3. övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen, *dels* det i proposition 1979/80: 144 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 juli 1981.
19. beträffande *50/50-bolagen i lagen (1974: 12) om anställningskydd m. fl. lagar*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om översyn av koncernbegreppet inom arbetsrätten.
20. beträffande *förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen i övrigt*
att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt under 11, 14 och 16–18.
21. beträffande *särskild bolagsform för mindre företag*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 156 i denna del och motion 1979/80: 2016.
22. beträffande *höjning av gränsen för aktiekapitalet*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 2025 yrkande 5 e.

23. *beträffande översyn av aktiebolagslagen i syfte att stärka de anställdas inflytande*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 156 i denna del och motion 1979/80: 2025 yrkande 5 a.
24. *beträffande översyn av aktiebolagslagen i andra avseenden*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 156 i den mån den inte omfattas av vad utskottet hemställt under 21 och 23.
25. *beträffande tillämpningen av lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda.*
att riksdagen avslår motion 1979/80: 1477 i denna del.
26. *beträffande insyn i kommunala företag*
att riksdagen hos regeringen begär *dels* att motion 1979/80: 807 jämte utskottets betänkande i denna del överlämnas till stiftelseutredningen och kommunalföretagskommittén, *dels* att motion 1979/80: 1477 i denna del jämte utskottets betänkande i motsvarande del överlämnas till kommunalföretagskommittén.
27. *beträffande föreningslagen*
att riksdagen antar *dels* 47 § förslaget till lag om ändring i lagen om ekonomiska föreningar samt övergångsbestämmelserna till lagförslaget med de ändringarna att lagrummet och bestämmelserna erhåller i bilaga 7 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse, *dels* lagförslaget i övrigt i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt under 11.
28. *beträffande jordbrukskasserörelsen*
att riksdagen antar det i proposition 1979/80: 144 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen med de ändringarna att 71 § samt övergångsbestämmelserna erhåller i bilaga 7 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.
29. *beträffande övriga lagförslag*
att riksdagen antar de i proposition 1979/80: 144 framlagda förslagen till lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479), lag om ändring i lagen (1972: 262) om understödsföreningar, lag om ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring samt lag om ändring i lagen (1975: 417) om sambruksföreningar med de ändringarna att övergångsbestämmelserna till lagförslagen erhåller i bilaga 7 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse.

Stockholm den 13 november 1980

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Bernt Ekinge (fp), Ivan Svanström (c), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Martin Olsson (c), Ingemar Konradsson (s), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp), Margareta Gard (m) och Göran Allmér (m).

Reservationer

Lennart Andersson, Stig Olsson, Elvy Nilsson, Arne Andersson i Gamleby, Ingemar Konradsson, Owe Andréasson och Bengt Silfverstrand (samtliga s) har avgivit följande reservationer.

1. Handelsbolag som företagsform för större företag (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "inte erforderligt" bort ha följande lydelse:

Utskottet har redan i föregående avsnitt anslutit sig till motionärernas ståndpunkt att handelsbolaget är en tveksam form för företagsamhet i större skala. Samma nackdelar som är förenade med handelsbolagsformen gäller, såsom motionärerna påpekat, även i fråga om näringsverksamhet som drivs av enskild näringsidkare. Utskottet kan därför dela motionärernas uppfattning att handelsbolag och enskild näringsidkare inte bör tillåtas att driva näringsverksamhet med fler än 24 anställda.

Med hänsyn till det anförda och då syftet med motionen härigenom tillgodosetts förordar utskottet att riksdagen med anledning av motionsyrkandet i princip beslutar förbjuda att näringsverksamhet drivs med fler än 24 anställda i handelsbolag eller av enskilda näringsidkare. Riksdagen bör i anslutning därtill hemställa hos regeringen om förslag till lagstiftning i överensstämmelse med principbeslutet. Som motionärerna framhållit bör lagförslaget föregås av närmare överväganden om dispensmöjligheter och om skäligen övergångstid.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *handelsbolag som företagsform för större företag* att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkande 3 i princip beslutar att handelsbolag och enskild näringsidkare inte får driva näringsverksamhet med fler än 24 anställda och begär att regeringen lägger fram förslag härom i överensstämmelse med vad utskottet anför.

2. Styrelserepresentation för anställda i handelsbolag (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Lagutskottet kan" och slutar med "(yrkande 4)" bort ha följande lydelse:

Lagutskottet kan för sin del ansluta sig till vad arbetsmarknadsutskottet anfört i sitt yttrande, att den naturliga utgångspunkten vid bedömandet av förevarande problem bör vara att de anställdas möjligheter till insyn och inflytande i företagen inte skall vara beroende av företagsform samt att detta talar för att man inför någon form av inflytande i ledningen för handelsbolag med minst 25 anställda. De invändningar som redovisats i proposition 143 mot att införa styrelse i handelsbolag är emellertid sakligt övertygande. Utskottet anser därför att det inte bör införas regler om obligatorisk styrelse i större handelsbolag.

I detta sammanhang förtjänar emellertid att påpekas att handelsbolaget är, såsom bl. a. lagrådet anfört, både med avseende på borgenärsskyddet och i arbetsrättsligt hänseende en mindre lämplig form för företagsamhet i större skala. Riksdagen bör därför, på sätt förordas i motion 2025, nu besluta om att i princip begränsa rätten att använda handelsbolagsformen vid företagsamhet i större skala. Utskottet återkommer närmare till denna fråga i det följande avsnittet.

Som framhålls i motion 2025 finns det redan i vissa större handelsbolag styrelser eller direktioner. Det är enligt utskottets mening angeläget att de anställda blir representerade i dessa organ. Riksdagen bör därför i enlighet med vad som föreslås i motionen hos regeringen hemställa att regeringen våren 1981 lägger fram förslag till lagändringar som möjliggör för de anställda i sådana större handelsbolag att – övergångsvis till dess handelsbolagsformen slutligt förbjuds vid större rörelser – få ett inflytande som motsvarar det inflytande som de anställda har i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Utskottet tillstyrker således bifall till motion 2025 (yrkande 4). Genom utskottets förslag får syftet med motion 1477 i denna del anses ha blivit tillgodosett.

dels att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *styrelserepresentation för anställda i handelsbolag* att riksdagen med bifall till motion 1979/80: 2025 yrkande 4 och med anledning av motion 1979/80: 1477 i denna del hemställer hos regeringen att riksdagen under våren 1981 föreläggs förslag till lagstiftning om representation för de anställda i vissa handelsbolags styrelser eller direktioner i enlighet med vad utskottet anfört,

3. Skyldighet att avge årsredovisning (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Vid bestämmningen" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skulle en offentlig årsredovisning vara ägnad att fylla ut något av den "informationslucka" som uppkommer särskilt i dessa fall. Utskottet kan inte finna att en skyldighet att lämna årsredovisning skulle medföra något nämnvärt besvär för företagaren. I allmänhet torde den redovisningsskyldige kunna låta årsredovisningens bokslutsdel sammanfalla med årsbokslutet. Utskottet vill också framhålla att tillfredsställande regler om offentlig redovisning skapats genom bokföringslagen. Dessa regler är lätta att tillämpa även för de mindre företagen. Det har gjorts gällande i propositionen att tillgången på kvalificerade revisorer skulle vara för liten för att en ordning av den innebörd som föreslås i motionen skulle bli effektiv. Detta kan enligt utskottets uppfattning visserligen vara sant i dagens situation. Vissa undersökningar och uttalanden i ärendet från bl. a. revisorsorganisationernas sida synes dock ge vid handen att antalet kvalificerade revisorer i framtiden kommer att öka avsevärt. Det finns alltså anledning tro att antalet revisorer på sikt kommer att vara tillräckligt för att den önskvärda effektiviteten skall uppnås.

Enligt utskottets uppfattning bör alltså alla de årsbokslutsskyldiga företag som omfattas av årsredovisningslagen avge årsredovisning. De i lagförslaget under 2 kap. 1 § första stycket punkterna 1–3 upptagna villkoren för årsredovisningsskyldighet bör följaktligen utgå. Vad utskottet anfört innebär att utskottet tillstyrker motion 1979/80: 2025 i aktuell del.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *skyldighet att avge årsredovisning*
att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkade 1 i denna del antar det i proposition 1979/80: 143 framlagda förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag såvitt avser 2 kap. 1 § med den ändringen att lagrummet erhåller i bilaga 8 som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse.

4. Koncernredovisning (mom. 8)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Som motionärerna" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en koncerns verksamhet

kan vara betydande även om antalet anställda är litet. Lika väl som när det gäller större koncerner har de anställda och andra intressenter ett berättigat intresse till insyn i de små koncernernas verksamhet. Enligt i propositionen redovisade uppgifter (s. 67) är antalet registrerade koncerner med handelsbolag som moderbolag utomordentligt litet. Det kan följaktligen inte göras gällande att en skyldighet att avge koncernredovisning som helhet skulle bli särskilt betungande för företagen. Sådan skyldighet bör följaktligen införas för alla koncerner som avses i årsredovisningslagen, oavsett koncernens storlek. På grundval av det anförda tillstyrker utskottet motion 2025 i denna del.

dels att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *koncernredovisning*

att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkande 1 i denna del antar 3 kap. 1 § förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag med den ändringen att lagrummet erhåller i bilaga 8 som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse.

5. Sidoordnade koncerner (mom. 9)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "motion 2025" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det kan innebära betydande svårigheter att få överblick över och insyn i de sidoordnade koncernernas verksamhet. Redovisningsreglerna för dessa koncerner bör enligt utskottets mening därför utvecklas på ett sådant sätt att de ökade informationskraven kan tillgodoses. Som anförts bl. a. av bokföringsnämnden torde koncernredovisningen i sidoordnade koncerner medföra en del redovisningstekniska problem utöver dem som normalt är förknippade med koncernredovisning i koncerner med aktiebolag som moderbolag. I bokföringsnämndens remissvar har flera exempel lämnats på sådana problem. Bestämmelse om koncernredovisning i de sidoordnade koncernerna bör enligt utskottets mening med hänsyn härtill inte införas omedelbart. Hithörande frågor bör först utredas i lämpligt sammanhang. Ett tillkännagivande av denna innebörd bör göras av riksdagen. Utskottet tillstyrker med det anförda motion 2025, yrkande 5 b.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *sidoordnade koncerner*

att riksdagen med bifall till motion 1979/80: 2025 yrkande 5 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om utredning angående koncernredovisning i sidoordnade koncerner.

6. Utredning om företagsrevisionen (mom. 13)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Som utskottet" och slutar med "motion 2025" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar härvid att förslagen i propositionen endast berör några få av de många problem som i dag föreligger på företagsrevisionens område. Den grundläggande svagheten i systemet med företagsrevision ligger i det sätt varpå revisorer utses och entledigas i ett företag. Så länge dessa funktioner fullgörs av företagets egna och inte av från företaget fristående organ kan risker för missbruk av revisorns ställning och för otillbörliga påtryckningar på revisorn från företagets sida inte uteslutas. Riskerna är särskilt framträdande i fåmansbolagen, alltså i den grupp av företag där ekonomisk brottslighet kan antas vara vanligast.

Viktiga frågor om hur en revisor skall utses berörs inte i propositionen. Visserligen har den arbetsgrupp inom BRÅ som ligger bakom BRÅ:s promemorior om revisorer inte funnit några klara belägg för att revisorer själva deltagit i ekonomisk brottslighet eller att den nuvarande ordningen för tillsättande av revisorer inneburit några allvarliga nackdelar när det gäller revisors möjlighet att opartiskt granska företagen. Detta konstaterande motsägs emellertid i flera av de remissvar som avgivits med anledning av promemorian. Kommerskollegium framhåller t. ex. att ABL:s regler om revisors jäv mer eller mindre regelmässigt överträds i de mindre företagen.

I kampen mot den ekonomiska brottsligheten bör enligt utskottets mening alla tillgängliga möjligheter utnyttjas. Utskottet anser att en genomgripande översyn av företagsrevisionen skulle kunna bli av stor betydelse för strävandena att komma åt denna typ av brottslighet. En utredning om företagsrevisionen bör således ske. Den bör ges den inriktning som anges i motion 2025. Det primära bör alltså vara att skapa en självständigare och från olika partsintressen mera oberoende ställning för revisorn. Utredningen bör således överväga om inte revisor i fortsättningen bör utses av ett från företaget fristående organ. Andra frågor som bör övervägas är utbildningen av revisorer, förutsättningarna för en långtgående upplysningsplikt gentemot det allmänna samt spörsmål om revisionens inriktning, innehåll och omfattning. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 2025 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *utredning om företagsrevisionen*

att riksdagen med bifall till motion 1979/80: 2025 yrkande 5 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om översyn av företagsrevisionen,

7. Revisors kompetens (mom. 14)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är visserligen det tillgängliga underlaget för en bedömning av tillgången på kvalificerade revisorer något osäkert, men dock tillräckligt tillförlitligt för att utskottet skall kunna dra slutsatsen att krav på kvalificerad revisor bör kunna ställas på alla aktiebolag som startas efter den 1 januari 1982. Utskottet hyser inte heller någon tvekan om att antalet kvalificerade revisorer den 1 januari 1985 bör vara så stort att motsvarande krav från och med den tidpunkten bör kunna ställas på alla aktiebolag. Utskottet tillstyrker således motion 2025 i denna del. De nya reglerna om kvalificerad revision bör tas in i en särskild lag som träder i kraft den 1 januari 1982. För bolag som registrerats före ikraftträdandet bör gälla en övergångstid på 3 år.

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *revisors kompetens* att riksdagen *dels* antar 10 kap. 3 § förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen, *dels* med anledning av motion 1979/80:2025 yrkande 2 i denna del antar det i bilaga 8 framlagda, som *Reservanternas förslag* betecknade förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

8. Kommerskollegiets tillsyn över företagsrevisorer (mom. 15)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 37 med "Lagutskottet vill" och slutar på s. 38 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt lagutskottets mening måste det betecknas som angeläget att kommerskollegium erhåller erforderliga resurser för den nödvändiga tillsynen över revisorernas verksamhet. Av kollegiets anslagsframställning för budgetåret 1981/82 framgår att kollegiet måste eftersätta såväl tillsynsverksamheten som utvecklings- och utredningsarbetet (s. 70). Denna utveckling är otillfredsställande mot bakgrund av de ökade krav på en effektiv revisionsverksamhet som den nu aktuella reformen medför. Enligt utskottets mening bör därför regeringen snarast framlägga förslag till riksdagen om hur förutsättningarna för kollegiets tillsynsverksamhet kan förbättras. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Motion 2025 tillstyrks följaktligen av utskottet i denna del.

dels att utskottets hemställan under moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *kommerskollegiets tillsyn över företagsrevisorer* att riksdagen med bifall till motion 1979/80:2025 yrkande 5 d som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om kommerskollegiets tillsyn över företagsrevisorer,

9. Byte av firma m. m. (mom. 16)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "I enlighet" och slutar med "2 delvis" bort ha följande lydelse:

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet att den föreslagna under rättelseplikten införs. Vad härefter gäller motionärernas önskemål om att underrättelseplikten skall omfatta också skälen för beslutet och att uppgifterna skall bestyrkas av revisorn vill utskottet framhålla att en sådan utvidgning framstår som angelägen främst med hänsyn till länsstyrelsens ansvar för sysselsättningen inom länet och andra mera allmänna uppgifter. Om länsstyrelsen sålunda får kännedom om att ett bolag exempelvis råkat i svårigheter och därför önskar flytta från en ort har länsstyrelsen möjlighet att på ett tidigt stadium gå in med stödåtgärder och därigenom kanske avvärja negativa konsekvenser för sysselsättningen. Även i andra avseenden kan enligt utskottets mening motionsförslaget få positiva effekter. Utskottet vill också peka på att det ur kontrollsynpunkt framstår som väsentligt att ett bolag för länsstyrelsen redovisar skälen för ett firmabyte eller en ändring av den ort där styrelsen skall ha sitt säte. Utskottet tillstyrker således bifall till motion 2025, yrkande 2 delvis.

dels att utskottets hemställan under moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *byte av firma m. m.*

att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkande 2 i denna del antar 9 kap. 14 § förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen med den ändringen att lagrummet erhåller i bilaga 8 som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse.

10. 50/50-bolagen i lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda (mom. 18)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Vad först" och slutar med "2 delvis" bort ha följande lydelse.

Vad först gäller frågan om ändringen av koncernbegreppet i ABL bör få påverka LSA vill utskottet i likhet med vad som hävdats av minoriteten inom bolagskommittén framhålla att det på goda grunder kan göras gällande att koncernbegreppet enligt LSA har den innebörden att koncernförhållande föreligger mellan ägarföretagen och ett 50/50-bolag. Med hänsyn härtill innebär förslaget i propositionen en begränsning av tillämpningsområdet för LSA och därmed en försämring sett från arbetstagarnas synpunkter.

Utskottet vill utöver det framförda framhålla att starka skäl talar för att 50/50-bolagen bör omfattas av koncernbegreppet enligt LSA. Departementet

mentschefens uppfattning att det är ologiskt att styrelserepresentationslagen skall gälla 50/50-bolagen kan utskottet inte dela.

Sett från arbetstagarnas synpunkt motiverar den samhörighet eller intressegemenskap som finns mellan de olika företagen i 50/50-bolagsfallen att 50/50-bolagets anställda medräknas vid avgörandet om rätt till styrelserepresentation skall finnas i ägarföretagen. Enligt utskottets mening föreligger det i realiteten ingen skillnad mellan det förhållandet att ett bolag ägs av bara ett företag och det att bolaget ägs av flera. I båda fallen gör sig nämligen de skäl som ligger bakom LSA lika starkt gällande. Som framhållits av de socialdemokratiska ledamöterna i en avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande över propositionen och motionen handlar frågan ytterst om att de anställda i 50/50-bolagen skall få möjlighet till inflytande på och information om vad som sker i de sammanhang, där de avgörande besluten för dessa bolag fattas.

Mot den av motionärerna förordade ordningen kan i och för sig invändas att den kan leda till konflikter mellan å ena sidan de i ägarföretagen anställdas intressen och å andra sidan 50/50-bolagets anställdas intresse. Enligt utskottets mening torde farhågorna för sådana konflikter vara överdrivna. I den mån det över huvud taget i praktiken förekommer fall där konflikter kan tänkas uppkomma torde det kunna förväntas att de fackliga organisationerna löser problemen med hänsynstagande till de olika personalgruppernas berättigade intressen.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet motion 2025 yrkande 2 i förevarande del. Lagtekniskt bör frågan lösas så att hänvisningen i 3 § LSA till bestämmelserna i 1 kap. 2 § ABL ändras till att avse bestämmelserna i 1 kap. 2 § ABL i deras lydelse före den 1 januari 1981 om de fortfarande gällt. Motsvarande ändring bör ske i lagen om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Vidare bör såvitt gäller styrelserepresentation i ekonomiska föreningar som äger 50/50-bolag nuvarande regler i LSA behållas oförändrade. Det i proposition 144 framlagda förslaget att i 3 § LSA skall intas en hänvisning till 1a § föreningslagen bör således avslås. Slutligen bör den särskilda övergångsbestämmelsen i förslaget till ändring i ABL om styrelserepresentation utgå, eftersom den saknar praktisk betydelse.

dels att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse.

18. beträffande 50/50-bolagen i lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda

att riksdagen med anledning av motion 1979/80: 2025 yrkande 2 i denna del *dels* antar det i proposition 1979/80: 144 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976: 351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar med de ändringarna att 3 § erhåller i bilaga 8 som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse och att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 juli 1981, *dels* antar i bilaga 8 som *Reservanternas*

förslag betecknade förslag till lag om ändring i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag, *dels ock* avslår proposition 1979/80: 143 såvitt avser 3. övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen och beslutar att 4. och 5. förslaget till övergångsbestämmelser till lagförslaget skall betecknas 3. och 4.

11. Höjning av gränsen för aktiekapitalet (mom. 22)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Utskottet övergår" och slutar med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet övergår här efter till önskemålet i motion 2025 om en höjning av den undre gränsen för aktiekapitalet. Som framhålls av motionärerna har onekligen penningvärdeförsämringen medfört att den år 1973 satta gränsen för aktiekapitalet, 50000 kr., i dag ter sig för låg. Utskottet vill erinra om att syftet med bestämmelsen om aktiekapitalet främst är att ge trygghet för att bolaget uppfyller vissa förpliktelser mot de anställda och det allmänna liksom mot andra borgenärer. Enligt utskottets mening talar starka skäl för att en höjning av aktiekapitalet bör komma till stånd. Som påpekats i motionen har emellertid denna fråga anknytning till andra aktiebolagsrättsliga spörsmål. Frågan bör därför övervägas i samband med den översyn av aktiebolagslagen som utskottet tidigare förordat och nedan kommer att förorda. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 2025 yrkande 5 e bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *höjning av gränsen för aktiekapitalet* att riksdagen med bifall till motion 1979/80: 2025 yrkande 5 e som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om höjning av gränsen för aktiekapitalet.

12. Översyn av aktiebolagslagen i syfte att stärka de anställdas inflytande (mom. 23)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Som framhålls" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Vad här efter gäller önskemålet i motion 2025 om en översyn av aktiebolagslagen vill utskottet erinra om vad som uttalades i prop. 1975: 103 med förslag till ny aktiebolagslag nämligen att tiden då inte var mogen för en mera genomgripande översyn av ABL med hänsyn till den pågående utvecklingen på det företagsdemokratiska området. Som framhålls i motionen har utvecklingen på bl. a. medbestämmanderättens område helt avstannat sedan 1976. Exempelvis har ännu inte ett enda centralt medbe-

stämmandeavtal kommit till stånd för den mycket stora del av den privata arbetsmarknadssektorn som omfattas av Svenska arbetsgivareföreningens avtalsområde. Med hänsyn härtill och då varken regeringen eller Arbetsgivareföreningen kan förväntas ändra sin inställning till företagsdemokratiska strävanden anser utskottet att aktiebolagens organisation och arbetsformer nu bör ses över. Översynen skall syfta till att vidga de anställdas inflytande. Översynen bör vidare omfatta en ändrad reglering av förhållandet mellan aktiebolagsrätten och medbestämmandelagen samt löntagarnas inflytande vid överlåtelse av större aktieposter i ett företag. Utskottet tillstyrker således bifall till motion 2025 i aktuell del. Ställningstagandet innebär att önskemålet i motion 156 om anpassning av aktiebolagslagen till medbestämmanderätten i viss mån tillgodoses.

I fråga om övriga önskemål i motion 156 vill utskottet erinra om att spørsmålet angående revisorernas ställning behandlats i tidigare avsnitt. I återstående delar avstyrks motionen.

dels att utskottets hemställan under moment 23 bort ha följande lydelse:

23. *beträffande översyn av aktiebolagslagen i syfte att stärka de anställdas inflytande*

att riksdagen med bifall till motion 1979/80: 2025 yrkande 5 a och med anledning av motion 1979/80: 156 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om översyn av aktiebolagslagen i syfte att vidga de anställdas inflytande.

13. Tillämpningen av lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda (mom. 25)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "I likhet" och slutar med "inte erforderlig" bort ha följande lydelse:

I likhet med arbetsmarknadsutskottet anser lagutskottet att det inte är möjligt att bifalla motionsyrkandet om att riksdagen nu skall besluta om lagändringar. Enligt lagutskottets mening bör emellertid frågan om utformningen av lagstiftningen om styrelserepresentation tas upp i samband med den översyn av aktiebolagslagen som skall ske med syfte att säkerställa ett vidgat inflytande för de anställda. Vad utskottet anfört med anledning av motion 1477 i nu aktuella delar bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 25 bort ha följande lydelse:

25. *beträffande tillämpningen av lagstiftningen om styrelserepresentation för anställda*

att riksdagen med anledning av motion 1477 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om översyn av lagstiftningen om styrelserepresentation.

Lagförslagen i proposition 1979/80: 143

1 Förslag till

Lag om handelsbolag och enkla bolag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att utöva näringsverksamhet i bolag.

Första stycket gäller inte i fråga om verksamhet som medför skyldighet att föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979: 141).

Bestämmelser om firma för handelsbolag finns i firmalagen (1974: 156) och handelsregisterlagen (1974: 157).

2 § Ett kommanditbolag är ett handelsbolag i vilket en eller flera bolagsmän har förbehållit sig att inte svara för bolagets förbindelser med mera än han har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget. En sådan bolagsman kallas kommanditdelägare. Annan bolagsman i kommanditbolaget kallas komplementär.

3 § Ett enkelt bolag föreligger, om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger enligt 1 §.

Ett enkelt bolag blir ett handelsbolag, om bolaget förs in i handelsregistret.

4 § Ett handelsbolag men inte ett enkelt bolag kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

2 kap. Handelsbolag

Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2–4 och 6–16 §§ tillämpas. Oavsett vad bolagsmännen har avtalat skall 5 § tillämpas.

2 § För att en ny bolagsman skall få inträda i bolaget fordras samtycke av samtliga bolagsmän.

3 § Varje bolagsman är berättigad att vidta åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter, om inte dessa åtgärder förbjuds av någon annan bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.

Åtgärder som är främmande för bolagets ändamål får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke. En bolagsman som är förvaltningsberätti-

gad får dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse.

Skall förvaltningen eller en viss del av den på grund av avtal skötas av flera bolagsmän gemensamt, får en åtgärd som inte tål uppskov vidtas fastän någon av bolagsmännen inte har deltagit i beslutet om åtgärden, om bolagsmannen inte har hunnit tillkallas eller om han till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter.

4 § Om ett bolagsavtal föreskriver att en bolagsman skall sköta förvaltningen eller viss del av den, får han skiljas från uppdraget eller avsäga sig detta endast om det finns en viktig grund.

5 § Även en bolagsman som är utesluten från förvaltningen har rätt att granska bolagets räkenskaper och att få kännedom om bolagets angelägenheter. Denna kontrollrätt får inte utövas vid en tidpunkt eller på ett sätt som innebär särskilda olägenheter för bolaget.

6 § För varje räkenskapsår skall en bolagsman tillgodoräknas dels ränta på den insats han hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början, dels ett skäligt arvode för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Räntan skall beräknas enligt den räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets början med tillägg av två procentenheter.

7 § Det överskott eller den brist som finns sedan bolagsmännen har tillgodoräknats ränta och arvode enligt 6 § utgör räkenskapsårets resultat.

8 § Resultatet fördelas lika mellan bolagsmännen.

Är viss grund avtalad för fördelningen endast av vinsten eller endast av förlusten, gäller den grunden vid fördelningen av såväl vinst som förlust.

9 § Sedan årsbokslutet har upprättats, har bolagsmännen rätt att få ut vad som har tillgodoförts dem enligt 6 och 8 §§. Om en bolagsmans behållna insats är lägre än den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen, skall dock så mycket av vad som tillkommer honom hållas inne som behövs för att fylla bristen.

10 § Vad en bolagsman har rätt att lyfta för ett räkenskapsår skall läggas till hans insats, om han inte före utgången av följande räkenskapsår begagnar sig av lyftningsrätten. Hans behållna insats får dock inte mot någon annan bolagsmans bestridande ökas utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

11 § En bolagsman är inte skyldig att på begäran av de övriga bolagsmännen öka sin behållna insats i bolaget utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

12 § Under bolagets bestånd har en bolagsman inte rätt att mot någon annan bolagsman göra gällande fordran på grund av utgifter för bolagets räkning, fordran på förvaltningsarvode eller fordran på ränta på insats.

13 § Har en bolagsman haft nödvändig eller nyttig kostnad för bolagets

räkning, är han berättigad till ränta på sin fordran från den dag fordringen kom till. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975: 635) för tiden fram till dess ränta skall utgå enligt 6 § samma lag.

Försummar en bolagsman att göra avtalat tillskott eller att redovisa influerna medel, skall han betala ränta beräknad enligt 6 § räntelagen från den dag tillskottet eller redovisningen bort ske.

14 § En bolagsman som uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget när han fullgör sina uppgifter skall ersätta skadan. Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har betalat i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

15 § Talan för bolagets räkning mot en bolagsman om skadestånd på grund av beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas, om talan förs i en bolagsmans namn, senast ett år från det årsbokslutet blev tillgängligt för sistnämnde bolagsman eller, om talan förs i bolagets namn, senast ett år från det årsbokslutet blev tillgängligt för samtliga bolagsmän.

Har tiden för talan försuttits, kan talan ändå väckas, om det inte i årsbokslutet eller på annat sätt till bolagsmännen har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan. Talan som avses i detta stycke kan dock inte väckas sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslutet fattades eller åtgärden vidtogs.

Utan hinder av första eller andra stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman.

16 § En bolagsman som vill klandra ett årsbokslut skall väcka talan senast ett år efter det att årsbokslutet blev tillgängligt för honom.

Bolagets och bolagsmännens förhållande till tredje man

17 § Var och en av bolagsmännen företräder bolaget, om inte något annat har avtalats eller följer av 31 §.

En bolagsman som har visat trolöshet i bolagets angelägenheter kan på talan av någon annan bolagsman av domstol skiljas från rätten att företräda bolaget. Domstolens avgörande får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

18 § Har en bolagsman överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för bolaget, gäller inte rättshandlingen mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att bolagsmannen överskred sin befogenhet.

19 § Prokura får meddelas endast av samtliga bolagsmän i förening. Varje bolagsman som är behörig att företräda bolaget kan återkalla prokuran.

Första stycket gäller inte, om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

I övrigt finns bestämmelser om prokura i prokuralagen (1974: 158).

20 § Bolagsmännen svarar solidariskt för bolagets förpliktelser.

I en bolagsmans konkurs skall utdelning för en bolagsborgenärs fordran beräknas på fordringens belopp efter avdrag för vad bolagsborgenären kan få ut av bolaget.

21 § Överlåter en bolagsman utan samtycke av de övriga bolagsmännen sin andel i bolaget till någon annan eller utmäts och försäljs andelen eller övergår annars en bolagsmans andel utan samtycke av de övriga bolagsmännen till någon annan, har överlåtelsen, försäljningen eller övergången följande verkan mot bolaget. Bolagsmannens rättsinnehavare har rätt att under bolagets bestånd få ut vad bolagsmannen enligt 9 § har haft rätt att lyfta och att vid bolagsskiftet få ut den del av behållna tillgångar som belöper på bolagsmannen. Rättsinnehavaren har samma rätt som bolagsmannen att säga upp bolaget eller att på annat sätt kräva dess upplösning.

I bolagsavtalet kan intas förbehåll att en bolagsman eller någon annan skall ha rätt att lösa en rättighet som enligt första stycket övergår till ny innehavare. Förbehållet skall ange

1. vilka som är lösningsberättigade och, om lösningsrätt inte skall kunna utövas vid vissa fång, vilka slags fång som har undantagits,

2. den ordning i vilken lösningsrätten tillkommer de lösningsberättigade inbördes,

3. den tid, inte överstigande två månader från anmälan hos den upp-
givne lösningsberättigade om en rättighets övergång, inom vilken lösnings-
anspråk skall framställas hos bolaget,

4. den tid inom vilken lösen skall erläggas, vilken tid inte får överstiga
en månad räknat från den tidpunkt då lösenbeloppet blev bestämt.

Om tillämpningen av en föreskrift i bolagsavtalet rörande lösenbeloppet skulle bereda någon otillbörlig fördel, kan jämkning ske.

Tvister om lösningsrätt och om lösenbeloppets storlek prövas av tre skiljemän enligt lagen (1929: 145) om skiljemän, om inte annat föreskrivs i bolagsavtalet.

Innan det visar sig att lösningsrätten inte begagnas, kan den till vilken rättigheterna enligt första stycket har övergått inte utöva annan av fångent härflytande rätt gentemot bolaget än rätt att få ut vad fångesmannen under bolagets bestånd skulle ha haft rätt att lyfta enligt 9 §.

22 § Inträder en ny bolagsman i bolaget, svarar han även för de förbindelser som bolaget har ingått dessförinnan. En bolagsman som avgår svarar inte för de förbindelser av bolaget som uppkommer efter avgången, om bolagets medkontrahent kände till eller borde ha känt till att bolagsmannen avgått.

23 § Om ett handelsbolag försätts i konkurs, kan en fordran mot bolaget genast göras gällande mot bolagsmännen, även om fordringen annars inte är förfallen till betalning.

Bolagets likvidation och upplösning

24 § Ett bolagsavtal kan träffas för bestämd eller obestämd tid eller för en bolagsmans livstid.

Har ett bolagsavtal slutits för obestämd tid, kan en bolagsman säga upp avtalet när som helst. Bolaget skall då träda i likvidation sex månader efter uppsägningen, om inte någon annan uppsägningstid har avtalats.

Har ett bolagsavtal slutits för bestämd tid och fortsätts bolagets rörelse efter utgången av den tiden, anses avtal därefter slutet för obestämd tid.

25 § På begäran av en bolagsman skall ett bolag genast träda i likvidation, om någon annan bolagsman väsentligt åsidosätter sina skyldigheter enligt bolagsavtalet eller om det annars finns en viktig grund för bolagets upplösning.

26 § Dör en bolagsman, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat har avtalats eller följer av 29 eller 30 §.

27 § Försätts en bolagsman i konkurs, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat följer av 29 eller 30 §.

28 § Ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en skall, när detta förhållande har bestått under sex månader, anses ha trätt i likvidation, om så ej skett tidigare.

29 § Bolagsmännen får avtala att, om det finns grund för likvidation enligt 24–27 §§, en bolagsman eller hans rättsinnehavare skall utträda ur bolaget i stället för att bolaget skall träda i likvidation. Ett sådant avtal gäller inte mot en bolagsmans konkursbo såvida inte konkursboet har biträtt avtalet.

30 § Om det finns grund för likvidation enligt 24–27 §§, kan i stället för att bolaget träder i likvidation uteslutning ske av den bolagsman till vilken likvidationsgrunden kan hänföras eller dennes rättsinnehavare. För att uteslutning skall få ske måste följande iakttas. De övriga bolagsmännen skall vara ense om uteslutningen. Den som begärs utesluten skall erhålla ett lösenbelopp som kan antas motsvara vad han skulle ha erhållit om bolagsskifte i stället hade ägt rum. Den som begärs utesluten har rätt att kräva att säkerhet ställs för att hans ansvar för bolagets förbindelser inte tas i anspråk i större omfattning än som kan antas ha blivit fallet om i stället för uteslutning bolagsskifte hade ägt rum.

Första stycket gäller inte, om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

31 § Under likvidationen vidtas förvaltningsåtgärder av alla bolagsmännen i förening, om inte något annat har avtalats eller särskild likvidator har förordnats. Vad som nu sagts gäller även rätten att företräda bolaget.

En bolagsman har rätt att under likvidationen låta sig företrädas av ombud vid medverkan i bolagets angelägenheter, om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

Under likvidationen får dödsboet efter en bolagsman företrädas av endast en ställföreträdare eller ett ombud, om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

32 § Bestämmelserna i 5 § gäller under likvidationen.

Om inte något annat har avtalats i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, gäller under likvidationen 2 §, 3 § tredje stycket, 4, 6, 8 och 12–16 §§. Bestämmelserna i 3 § tredje stycket och 4 § gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

När bolaget har trätt i likvidation, får kallelse på bolagets okända borgenärer sökas av bolagsman eller likvidator.

33 § När bolaget har trätt i likvidation, skall bolagets egendom i den mån det behövs för likvidationen så snart det kan ske förvandlas till pengar genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

34 § Om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen, får tillgångarna inte skiftas innan alla kända skulder har blivit betalda eller behövliga medel har avsatts för sådan betalning.

Varje bolagsman har rätt att ur de behållna tillgångarna få tillbaka sin behållna insats enligt det senaste årsbokslutet eller, om inget årsbokslut har gjorts, vad han har betalat in till bolaget som insats. Om inte behållningen räcker till, räknas bristen som förlust. Uppstår ett överskott, utgör detta den slutliga vinsten.

35 § Om ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en har trätt i likvidation, får bolagets rörelse fortsättas eller annars rättshandlingar eller andra åtgärder vidtas endast i den mån det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

En rättshandling, som är otillåten enligt första stycket, får återropas mot bolaget av den mot vilken rättshandlingen företogs endast om denne varken kände till eller borde ha känt till de omständigheter som medförde att rättshandlingen var otillåten.

36 § Bolagsskiftet som inte sker i skriftlig form är ogiltiga.

37 § Är det sannolikt att likvidationen oskäligt uppehålls eller annars utförs på ett sådant sätt att en bolagsmans rätt därigenom äventyras, får domstol på ansökan av bolagsmannen förordna att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer som utses av domstolen.

Ansökan skall göras hos rätten i den ort där bolaget har sitt hemvist. Ansökningen skall innehålla uppgift om samtliga bolagsmäns namn och adress. De bolagsmän som inte har deltagit i ansökningen skall delges denna på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. De skall beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Bolagsman får utses till likvidator.

Likvidator får inte vara omyndig eller i konkurs. En likvidator som inte är bolagsman skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för ett särskilt fall tillåter något annat.

Myndighets beslut enligt fjärde stycket andra meningen överklagas hos regeringen genom besvär.

38 § Har flera likvidatorer blivit utsedda, skall de ha hand om uppdraget gemensamt, om inte rätten förordnar att uppdraget skall delas på visst sätt mellan dem.

En likvidator kan när som helst entledigas av rätten. Är bolagsmännen ense om att återta likvidationen, skall rätten återkalla förordnandet för likvidator.

Ett beslut om förordnande eller entledigande av likvidator skall gälla omedelbart även om det överklagas.

39 § En likvidator skall med iakttagande av 33 och 34 §§ genomföra likvidationen i bolagsmännens ställe.

En likvidator som inte är bolagsman får inte handlägga frågor om avtal mellan honom och bolaget. Inte heller får han handlägga frågor om avtal mellan bolaget och tredje man, om han har ett väsentligt intresse i frågan som kan strida mot bolagets. Vad som nu har sagts om avtal gäller även rättegång och annan talan.

40 § En likvidator har rätt till skäligt arvode och till ersättning för kostnader för att utföra uppdraget.

41 § Sedan en likvidator har fullgjort sitt uppdrag, skall han så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse rörande likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för bolagsskiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall av likvidatorn delges var och en av bolagsmännen.

42 § Bestämmelserna i 14 och 15 §§ gäller även i fråga om skadeståndsskyldighet för likvidatorer. Bestämmelserna i 15 § om årsbokslut skall i stället gälla slutredovisningen.

43 § Om ett bolagsskifte har förrättats av likvidator, har varje bolagsman rätt att klandra skiftet genom att väcka talan mot de övriga bolagsmännen inom tre månader från det slutredovisningen delgavs honom.

44 § Bolaget är upplöst när skifte har ägt rum eller, om en likvidator har haft hand om likvidationen, när slutredovisningen har delgivits var och en av bolagsmännen.

Om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas. Finns det överskott, skall bolaget träda i likvidation.

45 § Om det framkommer någon tillgång för bolaget efter dess upplösning eller om talan väcks mot bolaget eller om det på annat sätt uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

3 kap. Kommanditbolag

1 § I fråga om kommanditbolag gäller 2 kap., om inte något annat föreskrivs.

2 § Samtliga bolagsmän får inte vara kommanditdelägare. Stiftelser eller ideella föreningar får inte vara komplementärer. Åsidosatts dessa föreskrifter, anses bolaget som handelsbolag enligt 2 kap.

3 § Om inte något annat har avtalats, får en kommanditdelägare vid bolagets upplösning eller när han utträder ur bolaget inte påföras en förlust som överstiger vad han har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget.

4 § Om inte något annat har avtalats, har en kommanditdelägare inte rätt att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter. I fråga om förvaltningsåtgärder under likvidation gäller dock 2 kap. 31 §.

5 § Om det inte genom avtal har bestämts efter vilken grund en kommanditdelägare skall ta del i vinst och förlust och bolagsmännen inte heller kan enas om det, ankommer det på rätten att avgöra denna fråga efter skälighet.

6 § Bolagsmännen får avtala att kommanditdelägare inte skall ha kontrollrätt som avses i 2 kap. 5 §.

7 § Kommanditdelägare är inte behöriga att företräda bolaget.

En rättshandling som en kommanditdelägare företar för bolaget blir dock bindande för bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs varken insåg eller borde ha insett att den som företog rättshandlingen var kommanditdelägare.

8 § En kommanditdelägare fullgör sin skyldighet att svara för bolagets förpliktelser genom att betala in sin utfästa insats till bolaget.

På begäran av den som har en fordran mot bolaget som är förfallen till betalning är en kommanditdelägare skyldig att betala in sin utfästa insats till bolaget.

En kommanditdelägarers utfästa insats anses som inte inbetald i den mån han har återtagit något av insatsen eller, innan en uppkommen brist i insatsen har blivit fylld, lyft vad som har tillgodoförts honom enligt 2 kap. 6 eller 8 §.

9 § Om kommanditbolaget ingår ett avtal med tredje man och denne vid avtalets ingående varken kände till eller borde ha känt till att förbehåll skett enligt 1 kap. 2 §, svarar den kommanditdelägare som förbehållet avser såsom komplementär för de förbindelser som uppkommit för bolaget genom avtalet.

Om ett avtal ingås för bolagets räkning och därvid med en kommanditdelägarers vetskap och vilja en firma används som inte innehåller ordet "kommanditbolag", svarar kommanditdelägaren såsom komplementär gentemot den med vilken avtalet ingicks, även om denne på grund av 19 § handelsregisterlagen (1974: 157) skall anses ha haft vetskap om att förbehåll skett enligt 1 kap. 2 §.

10 § Nedsätts det belopp med vilket en kommanditdelägare svarar enligt 1 kap. 2 § på grund av överenskommelse mellan bolagsmännen, är nedsättningen utan verkan i fråga om förpliktelser vid vars tillkomst medkontra- henten varken kände till eller borde ha känt till nedsättningen.

11 § Om inte något annat har avtalats, medför en kommanditdelägarers död inte att bolaget skall träda i likvidation.

4 kap. Enkla bolag

Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2–4 §§ tillämpas.

2 § Bestämmelserna i 2 kap. 2, 4, 5, 8, 9, 11, 13 och 14 §§ gäller för enkla

bolag. Härvid skall det som föreskrivs i 2 kap. 14 § om skada för bolaget i stället gälla skada för någon annan bolagsman.

3 § Åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke. Dock får en åtgärd som inte tål uppskov vidtas fastän en bolagsman inte har deltagit i beslutet om åtgärden, om bolagsmannen inte har hunnit tillkallas eller om han till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Har bolagsmännen avtalat att en förvaltningsåtgärd får vidtas utan samtycke av samtliga bolagsmän, får åtgärden dock inte vidtas, om den förbjuds av en bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.

4 § Talan om skadestånd av en bolagsman mot någon annan bolagsman skall väckas senast tre år efter utgången av det år då det beslut fattades eller den åtgärd vidtogs som ligger till grund för talan.

Utän hinder av första stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman.

Bolagsmännens förhållande till tredje man

5 § Genom ett avtal som sluts på bolagsmännens vägnar eller under en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas blir endast den bolagsman som har deltagit i avtalet berättigad eller förpliktad i förhållande till medkontrahenten.

Har flera bolagsmän deltagit i avtalet, har de lika rätt i förhållande till medkontrahenten och svarar solidariskt för vad som har utfästs. Vad som nu har sagts gäller inte, om något annat har bestämts i avtalet.

6 § Används vid ingående av ett avtal en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas, får benämningen inte innehålla något av orden "handelsbolag", "aktiebolag", "förening" eller "stiftelse". Om så ändå sker, svarar de bolagsmän med vilkas vetskap och vilja det har skett solidariskt för förbindelser gentemot den som varken insåg eller borde ha insett att benämningen avsåg ett enkelt bolag.

Bolagets likvidation och upplösning

7 § Under bolagets likvidation gäller i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter 2 kap. 2, 4, 5, 8, 13 och 14 §§ samt 3 och 4 §§ i detta kapitel, om inte något annat har avtalats. Vad som nu har sagts om 2 kap. 4 § och 3 § i detta kapitel gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

I övrigt gäller i fråga om bolagets likvidation och upplösning 2 kap. 24–27, 29 och 30 §§, 31 § andra och tredje styckena, 33, 34 och 36 §§, 37 § första stycket, andra stycket andra–fjärde meningarna och tredje–femte styckena, 38–43 §§, 44 § första stycket samt 45 §.

8 § Ansökan om förordnande av likvidator skall göras hos rätten i den ort där någon av bolagsmännen har sitt hemvist. Föreligger sådana ansökningar vid skilda domstolar, skall den ansökan som kom in senare inte tas upp till prövning.

9 § En likvidator är behörig att företa rättshandlingar på bolagsmännens vägnar endast i den mån det behövs för att bolagsmännens för bolaget

avsedda tillgångar skall kunna förvandlas till pengar enligt 2 kap. 33 §. Överskrider likvidatorn sin behörighet, är rättshandlingen dock bindande för bolagsmännen, om tredje man varken insåg eller borde ha insett att behörigheten överskreds.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981. Genom lagen upphävs lagen (1895: 64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag.

2. Förekommer i lag eller annan författning en hänvisning till någon föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i den nya lagen, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

3. För handelsbolag och enkla bolag som har bildats enligt den äldre lagen gäller den nya lagen med de undantag som följer av punkterna 4–8.

4. Fråga huruvida handelsbolag eller enkelt bolag föreligger skall intill utgången av år 1985 bedömas enligt äldre lag. Enkelt bolag, som från och med den 1 januari 1986 blir handelsbolag, skall ansöka om registrering före nämnda dag.

5. Bolagsavtal, som före lagens ikraftträdande slutits för en bolagsmans livstid, skall även därefter anses träffat för obestämd tid.

6. Likvidation genomförs enligt den äldre lagen, om bolaget har trätt i likvidation före den nya lagens ikraftträdande.

7. Bestämmelsen i 3 kap. 2 § andra meningen gäller inte i fråga om den som har inträtt som komplementär före den nya lagens ikraftträdande.

8. Bestämmelserna i 3 kap. 8 § första och andra styckena gäller inte, i den mån kommanditdelägaren före den nya lagens ikraftträdande har fullgjort sin insatsskyldighet enligt den äldre lagen.

9. Bestämmelserna i 2 kap. 15 § och 4 kap. 4 § tillämpas även på skadeståndsanspråk som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande och som inte har preskriberats dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

10. Ett bolagsskifte som har förrättats före den nya lagens ikraftträdande klandras enligt de bestämmelser som gällde vid skiftet. Detsamma gäller i fråga om ett bolagsskifte som till följd av punkten 6 har förrättats enligt den äldre lagen.

2 Förslag till

Lag om årsredovisning m. m. i vissa företag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Äger ett handelsbolag så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är handelsbolaget moderföretag och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger ett moderföretag och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans aktier eller andelar i en juridisk person i den omfattning som angivits nu, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderföretaget.

Har ett handelsbolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensamt ett bestämmande inflytande över en juridisk person och

en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är handelsbolaget moderföretag och den juridiska personen dotterföretag.

Bestämmelserna i första och andra styckena om handelsbolag gäller även enskilda näringsidkare och andra juridiska personer än handelsbolag, aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser, om den enskilde näringsidkaren respektive den juridiska personen är skyldig att upprätta årsboks slut enligt bokföringslagen (1976: 125).

Moderföretag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

2 kap. Årsredovisning m. m.

1 § Den som enligt bokföringslagen (1976: 125) är skyldig att upprätta årsboks slut skall för samma räkenskapsår även upprätta årsredovisning enligt denna lag, om

1. antalet anställda hos företaget under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio,

2. företaget är moderföretag i en koncern enligt denna lag och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, eller

3. tillgångarnas nettovärde i rörelsen enligt balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår.

Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser är inte skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

2 § Årsredovisningen består av resultaträkning och balansräkning samt i de fall som anges i 8 § även av förvaltningsberättelse.

I den mån något annat inte föreskrivs i denna lag, skall årsredovisningen upprättas med iakttagande av bestämmelserna om årsboks slut i bokföringslagen (1976: 125).

Årsredovisningen skall skrivas under av den redovisningsskyldige med angivande av dagen för underskriften. Är flera delägare obegränsat ansvariga för rörelsens förbindelser, underskrivs redovisningen av dem alla.

Årsredovisningen skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång hållas tillgänglig hos den redovisningsskyldige för envar som vill ta kännedom om den.

3 § Avskrift av årsredovisningen skall senast sex månader efter räkenskapsårets utgång sändas in till den länsstyrelse hos vilken den redovisningsskyldige skall vara registrerad, om tillgångarnas nettovärde i rörelsen enligt balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1 000 gånger det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår eller om antalet anställda i rörelsen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200.

Första stycket gäller även för ett företag som är moderföretag i en koncern enligt denna lag, om nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränobelopp som anges i första stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under vart och ett av dessa år i medeltal har överstigit 200.

4 § I andra fall än som avses i 3 § skall den redovisningsskyldige sända in avskrift av årsredovisningen efter särskilt föreläggande av länsstyrelsen. Sådant föreläggande skall utfärdas av länsstyrelsen när någon begär det.

5 § Vid upprättande av årsredovisningen skall följande iakttas:

1. Bestämmelserna i 21 § första stycket bokföringslagen (1976:125) om skyldighet att till årsbokslutet föga en sammanställning över privata tillgångar och skulder tillämpas inte.

2. Skyldighet att särskilt redovisa storlek och förändringar av lagerreserven föreligger endast i fråga om årsredovisningsskyldig som avses i 3 § första stycket.

3. Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman inte behöver anges i resultaträkningen.

6 § Vid upprättande av årsredovisning för företag som avses i 3 § första stycket och moderföretag i koncern som avses i 3 § andra stycket skall i årsredovisningen återges resultaträkningen och balansräkningen för närmast föregående räkenskapsår. Har under året någon ändring vidtagits beträffande specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen, skall uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen, om särskilt hinder inte möter.

7 § För företag som avses i 3 § första stycket skall i årsredovisningen och årsbokslutet lämnas uppgifter i följande avseenden:

1. För varje post som upptas i balansräkningen som anläggningstillgång och där skepp eller maskiner, inventarier och dylikt eller byggnader ingår skall anges dels tillgångarnas anskaffningsvärde, dels det sammanlagda beloppet av de av- och nedskrivningar som har företagits på anskaffningsvärdet intill balansdagen. Har sådana tillgångar uppskrivits, skall även anges kvarstående oavskrivet belopp av uppskrivningen.

2. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges taxeringsvärdet med fördelning på de tillgångar som har upptagits under särskilda poster i balansräkningen.

3. Driver företaget rörelsegrenar som är väsentligen oberoende av varandra, skall bruttoresultatet av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt.

Uppgifterna får tas in i noter, om tydliga hänvisningar görs vid de poster i redovisningshandlingarna som uppgifterna hänför sig till.

8 § Företag som avses i 3 § första stycket och moderföretag i koncern som avses i 3 § andra stycket skall upprätta förvaltningsberättelse.

Förvaltningsberättelsen skall upprättas enligt god redovisningssed. I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av företagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen och balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för företaget, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar till anställda. Har företaget anställda i flera länder skall löner och ersättningar anges särskilt

för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

För företag som avses i 3 § första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas företagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

9 § För företag som avses i 3 § första stycket och för moderföretag i koncern som avses i 3 § andra stycket skall minst en gång under varje räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avges en särskild redovisning (delårsrapport). Rapporterna skall avse verksamheten från räkenskapsårets början. Minst en delårsrapport skall omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

Delårsrapporterna skall hållas tillgängliga för envar. Rapporter som avses i första stycket tredje meningen skall senast två månader efter rapportperiodens utgång sändas in till den länsstyrelse hos vilken företaget skall vara registrerat.

10 § I delårsrapporter skall översiktligt redogöras för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för investeringar och förändringar i likviditet och finansiering sedan föregående räkenskapsårs utgång. Vidare skall lämnas beloppsuppgifter om omsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Om särskilda skäl föreligger, får en ungefärlig beloppsuppgift beträffande resultatet lämnas. Bestämmelserna i 5 § 3 och 8 § andra stycket gäller i tillämpliga delar i fråga om delårsrapport.

Om särskilda hinder inte möter, skall i anslutning till uppgifter enligt första stycket även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det föregående räkenskapsåret.

Begrepp och termer skall i möjlig mån överensstämma med dem som har använts i den senast framlagda årsredovisningen.

3 kap. Redovisning i koncerner m. m.

1 § I fråga om koncerner enligt denna lag gäller 2–11 §§ i detta kapitel, om antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio.

2 § Vid värdering av aktier eller andelar som ett moderföretag äger i ett dotterföretag skall andelar som dotterföretaget äger i moderföretaget inte anses ha något värde.

Om det i en fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen för ett företag i koncernen ingår en fordran hos eller skuld till ett dotterföretag eller ett moderföretag, skall beloppet anges särskilt. Angivandet får ske inom linjen. Detsamma gäller i fråga om pant eller därmed jämförliga säkerheter eller ansvarsförbindelser till förmån för ett dotterföretag eller ett moderföretag.

3 § Som särskild intäktspost i ett moderföretags resultaträkning skall tas upp utdelning på aktier i dotterbolag.

I ett moderföretags balansräkning skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna. Aktierna tas upp med angivande för varje bolag av dess namn, antalet aktier och dessas nominella värde och värde enligt balansräkningen. När det från allmän och enskild synpunkt är påkallat, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåta att aktier redovisas utan specifikation.

4 § Andelar i andra företag än aktiebolag skall likställas med aktier som ägs av moderföretaget vid uppställningen av moderföretagets resultaträkning och balansräkning samt vid specificering enligt 3 § andra stycket.

5 § I ett moderföretag skall för varje räkenskapsår avges en koncernredovisning bestående av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för moderföretaget.

6 § Avskrift av koncernredovisningen skall senast sex månader efter utgången av moderföretagets räkenskapsår sändas in till den länsstyrelse hos vilken moderföretaget skall vara registrerat.

7 § Koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall var för sig utgöra ett sammandrag av moderföretagets och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar. Sammandraget skall upprättas enligt god redovisningssed.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens årsresultat efter avdrag för redovisad vinstutdelning inom koncernen och efter avdrag eller tillägg för ökning eller minskning av internvinst under räkenskapsåret. Koncernbalansräkningen skall utvisa beloppet av eget kapital eller ansamlad förlust i koncernen efter avdrag för internvinster. Med internvinst avses på moderföretaget belöpande andel av vinst på överlåtelse av en tillgång inom koncernen, i den mån inte överlåtelse av tillgången därefter har skett till en köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde har ägt rum hos det företag inom koncernen som har förvärvat tillgången.

Om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl är förenat med synnerliga svårigheter att vid koncernredovisningen i visst hänseende tillämpa första eller andra stycket, får de undantag göras som förhållandena kräver. För sådana undantag skall lämnas en motiverad redogörelse i en bilaga till koncernbalansräkningen.

I en bilaga till koncernbalansräkningen skall lämnas en redogörelse om vilka metoder och värderingsprinciper som har använts vid uppgörandet av koncernredovisningen. Skall moderföretaget upprätta förvaltningsberättelse skall i denna lämnas sådana upplysningar om koncernen som avses i 2 kap. 8 § andra och tredje styckena.

Uppgifter om koncernens lagerreserv skall tas in i koncernredovisningen, om koncernen är av sådan storlek som avses i 2 kap. 3 § andra stycket. I sådana fall skall till koncernredovisningen fogas en finansieringsanalys för koncernen.

8 § Ett dotterföretag skall i en bilaga till sin balansräkning ange namnet på moderföretaget och i förekommande fall dettas moderföretag. Moderföretaget och dotterföretaget skall i bilagor till sina balansräkningar ange hur stor andel av årets inköp och försäljningar som avser annat företag inom samma koncern.

9 § I koncernredovisningen skall återges koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen för närmast föregående räkenskapsår. Har under året någon ändring vidtagits beträffande specificeringen av poster i koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen, skall uppgifterna från den tidigare koncernredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare koncernredovisningen, om särskilt hinder inte möter.

Koncernredovisningen skall skrivas under av den som är skyldig att upprätta redovisningen, med angivande av dagen för underskriften. Är flera delägare obegränsat ansvariga för moderföretagets förbindelser, underskrivs koncernredovisningen av dem alla.

10 § Är en koncern av sådan storlek som avses i 2 kap. 3 § andra stycket, skall i moderföretagets delårsrapporter lämnas uppgifter för koncernen motsvarande vad som anges i 2 kap. 10 §. Uppgifterna om omsättning och resultat skall avse belopp efter avdrag för interna poster inom koncernen och med hänsyn tagen till internvinsteliminering.

11 § Om ett företag har blivit moderföretag, skall ledningen för företaget meddela detta till dotterföretagets ledning. Dotterföretagets ledning skall lämna ledningen för moderföretaget de upplysningar som behövs för beräkningen av koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet.

4 kap. Revision

1 § I företag som är skyldiga att upprätta årsredovisning enligt 2 kap. 1 § skall den årsredovisningsskyldige utse en eller flera revisorer för bestämd tid eller tills vidare. Den årsredovisningsskyldige kan bestämma att annan än han själv skall utse revisor.

En eller flera revisorssuppleanter kan utses. Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om suppleanter.

2 § Revisorer skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat för särskilt fall. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara revisor.

Revisorer skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av den årsredovisningsskyldiges verksamhet behövs för fullgörandet av uppdraget.

Till revisorer kan även utses auktoriserade eller godkända revisionsbolag. Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel likställs auktoriserade revisionsbolag med auktoriserade revisorer och godkända revisionsbolag med godkända revisorer. Ett bolag som utses till revisor skall till den årsredovisningsskyldige anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige vara auktoriserad revisor; i ett godkänt revisionsbolag skall han vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 4 § tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i ett dotterföretag bör utses minst en av moderföretagets revisorer, om det kan ske.

3 § I företag som avses i 2 kap. 3 § första stycket och i moderföretaget i en koncern som avses i andra stycket av nämnda paragraf skall minst en revisor vara auktoriserad.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om företag som avses i första stycket förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år.

4 § Den kan inte vara revisor som

1. är ägare till eller är delägare i eller ledamot av styrelsen i företaget eller dess dotterföretag eller biträder vid företagets bokföring eller medelsförvaltning eller företagets kontroll däröver,

2. är anställd hos eller eljest intager en underordnad eller beroende ställning till företaget eller någon som avses under 1 eller är verksam i samma rörelse som den som yrkesmässigt biträder företaget vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller företagets kontroll däröver,

3. är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till person som avses under 1 eller är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. står i låneskuld till företaget eller annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka sådant företag har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan den inte vara revisor som enligt första stycket inte är behörig att vara revisor i moderföretaget.

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som inte enligt första eller andra stycket är behörig att vara revisor. Har företaget eller moderföretaget en anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om företagets interna revision, får dock vid revisionen en sådan anställd anlitas i den utsträckning det är förenligt med god revisions sed.

5 § Uppdrag att tills vidare vara revisor upphör när ny revisor har utsetts.

Uppdrag som revisor upphör i förtid, om revisorn eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om detta skall göras hos den årsredovisningsskyldige samt, om revisorn har utsetts av någon annan, hos denne.

Om en revisors uppdrag upphör i förtid eller om det uppstår något hinder för att han skall vara revisor och om det inte finns någon suppleant, skall den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter vidta åtgärder för att en ny revisor tillsätts för den återstående mandattiden.

6 § På anmälan skall länsstyrelsen förordna behörig revisor,

1. när revisor inte är utsedd,

2. när auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 3 §,

3. när revisor är obehörig enligt 2 § första stycket eller 4 § första eller andra stycket, eller

4. när beslut av den årsredovisningsskyldige om antalet revisorer eller om revisors behörighet har åsidosatts.

Anmälan kan göras av envar. Den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter är skyldig att göra anmälan, om han inte själv skall utse revisor och rättelse ej sker utan dröjsmål genom den som utser revisorn.

Förordnande enligt första stycket skall meddelas efter hörande av den årsredovisningsskyldige och skall avse tid till dess en annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Vid förordnande enligt första stycket 3 skall länsstyrelsen entlediga den obehörige revisorn.

7 § En revisor skall i den omfattning god revisions sed bjuder granska företagets årsredovisning jämte räkenskaperna samt företagsledningens förvaltning.

Är företaget moderföretag, skall revisorn även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Med företagsledning avses i denna lag den som svarar för företagets organisation och förvaltningen av företagets angelägenheter samt den som handhar den löpande förvaltningen.

8 § Företagsledningen skall bereda revisorn tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning revisorn finner behövt samt lämna de upplysningar och det biträde som han begär. Samma skyldighet åligger företagsledningen och revisorn i ett dotterföretag gentemot en revisor i ett moderföretag.

Senast fyra månader efter räkenskapsårets utgång skall årsredovisningshandlingarna och koncernredovisningshandlingarna för räkenskapsåret avlämnas till revisorn.

9 § Sedan revisorn slutfört granskningen, skall han teckna en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och i ett moderföretag på koncernredovisningen. Finner revisorn att balansräkningen eller resultaträkningen är oriktig, skall han anteckna även detta. I ett moderföretag gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

10 § Revisorn skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till den årsredovisningsskyldige. Berättelsen skall överlämnas till den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter senast fem och en halv månader efter räkenskapsårets utgång.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen har uppgjorts enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt denna lag, skall revisorn ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske.

Har revisorn vid sin granskning funnit att åtgärd eller försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet ligger någon som ingår i företagsledningen till last, skall det anmärkas i berättelsen. Revisorn kan även i övrigt i berättelsen meddela upplysningar som han önskar bringa till den årsredovisningsskyldiges kännedom.

I ett moderföretag skall revisorn avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första—tredje styckena tillämpas.

11 § Erinringar som revisorn framställer till företagsledningen skall han anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter och av denne bevaras på ett betryggande sätt.

12 § Bestämmelserna om årsredovisning i 2 kap. 2 § fjärde stycket samt 3 och 4 §§ skall även tillämpas på revisionsberättelser som avses i 10 § första stycket. Bestämmelsen om koncernredovisning i 3 kap. 6 § skall tillämpas på koncernrevisionsberättelser som avses i 10 § fjärde stycket.

13 § En revisor får inte till dem som saknar rätt att erhålla kännedom om den årsredovisningsskyldiges angelägenheter lämna upplysningar om sådant som revisorn har fått kännedom om vid fullgörande av sitt uppdrag, om det kan lända till förfång för den årsredovisningsskyldige.

Revisorn är skyldig att lämna medrevisor, ny revisor och, om den årsredovisningsskyldige har försatts i konkurs, konkursförvaltaren erforderliga upplysningar om den årsredovisningsskyldiges angelägenheter.

14 § En revisor som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsätligen eller av oaktsamhet vållar den årsredovisningsskyldige skada skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skada vållas någon annan genom överträdelse av denna lag. En revisor ansvarar även för den skada som hans medhjälpare vållar uppsätligen eller av oaktsamhet.

Är ett revisionsbolag revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den för revisionen huvudansvarige.

15 § Skadestånd enligt 14 § kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgivit i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

16 § Talan för den årsredovisningsskyldiges räkning enligt 14 § som inte grundas på brott kan inte väckas mot en revisor sedan tre år har förflutit från det revisionsberättelse överlämnades till den som svarar för förvaltningen av företagets angelägenheter.

5 kap. Vite m. m.

1 § Var och en som för egen del eller som ställföreträdare för någon annan är skyldig att ensam eller gemensamt med någon annan till länsstyrelsen sända in redovisningshandling, revisionsberättelse eller delårsrapport kan av länsstyrelsen vid vite föreläggas att fullgöra denna skyldighet.

Försuttet vite utdöms av länsstyrelsen.

2 § Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 2 kap. 5 § 3, 3 kap. 3 § andra stycket eller 4 kap. 2 § första stycket eller 3 § andra stycket överklagas hos regeringen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas i övriga fall hos kamrarrätten genom besvär.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981 och tillämpas på räkenskapsår som har påbörjats efter utgången av år 1980.

2. I årsredovisningar behöver inte återges resultaträkningen och balansräkningen för räkenskapsår som har påbörjats före utgången av år 1980.

3. I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före utgången av år 1980.

4. Om det i 2 kap. 7 § 1 angivna anskaffningsvärdet för en tillgång som har förvärvats före lagens ikraftträdande inte kan utrönas med hjälp av företagets bevarade räkenskaper, skall som anskaffningsvärde redovisas, beträffande byggnad det vid 1965 års allmänna fastighetstaxering åsatta taxeringsvärdet (byggnadsvärdet) ökat med förbättringskostnader efter utgången av år 1964, samt beträffande annan tillgång det belopp vartill anskaffningsvärdet skäligen kan uppskattas.

I en not till balansräkningen skall anges om anskaffningsvärdet har uppskattats enligt första stycket.

3 Förslag till

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385)

dels att 1 kap. 2 §, 4 kap. 1 §, 8 kap. 15 §, 9 kap. 12 och 14 §§, 10 kap. 2, 3 och 13 §§, 11 kap. 4, 6, 8 och 9 §§, 12 kap. 4 §, 13 kap. 2 § samt 19 kap. 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 kap. 15 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Äger aktiebolag så många aktier eller andelar i svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag. Äger dotterföretag eller äger moderbolag och dotterföretag eller flera dotterföretag tillsammans aktier eller andelar i juridisk person i den omfattning som angivits nu, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderbolaget.

Har aktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ett bestämmande inflytande över juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag.

Moderbolag och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

Äger *ett* aktiebolag så många aktier eller andelar i *en* svensk eller utländsk juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag. Äger *ett* dotterföretag eller äger *ett* moderbolag och *ett eller flera* dotterföretag *tillsammans* eller äger flera dotterföretag tillsammans aktier eller andelar i *en* juridisk person i den omfattning som angivits nu, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderbolaget.

Har *ett* aktiebolag i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal *ensamt* ett bestämmande inflytande över *en* juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är aktiebolaget moderbolag och den juridiska personen dotterföretag.

4 kap.

1 §

Aktiekapitalet kan ökas genom att aktier tecknas mot betalning (nyemission) eller genom att aktier ges ut eller aktiernas nominella belopp höjes utan ny betalning (fondemission).

Beslut om emission fattas av bolagsstämman, om ej annat följer av 14 eller 15 §. Sådant beslut får ej fattas förrän bolaget blivit registrerat. Behöver bolagsordningen ändras, skall beslut därom först fattas.

Bestämmelserna i 2 kap. 2 § äger motsvarande tillämpning vid nyemission. Vid fondemission får ej till aktiekapitalet överföras belopp som

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

understiger summan av de nya aktiernas nominella belopp eller den sammanlagda höjningen av aktiernas nominella belopp.

Vid nyemission i bolag vars aktier är noterade vid Stockholms fondbörs får aktier tecknas mot betalning av lägre belopp än det nominella, under förutsättning att skillnaden mellan vad som skall betalas för de nya aktierna och deras sammanlagda nominella belopp tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet av anläggningstillgångar. Sådan överföring eller uppskrivning skall ske innan beslutet om nyemission registreras.

8 kap.

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare ävensom deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan göres första gången när bolaget enligt 2 kap. 9 § anmäles för registrering och därefter genast efter det att ändring inträffat i förhållande som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Senast en månad efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare med uppgift om deras postadress och personnummer.

9 kap.

12 §

Styrelsen och verkställande direktör skall, om aktieägare begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentligt förlång för bolaget, på bolagsstämma lämna upplysningar angående förhållanden, som kan inverka på bedömandet av bolagets årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ärende på stämman. I koncernbolag avser upplysningsplikten även bolagets förhållande till annat koncernföretag och, om bolaget är moderbolag, koncernredovisning samt sådana förhållanden beträffande dotterföretagen som avses i första punkten.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Kan begärd upplysning lämnas endast med stöd av uppgifter, som ej är tillgängliga på stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter skriftligen hos bolaget hållas tillgänglig för aktieägarna samt översändas till aktieägare, som begärt upplysningen.

Finner styrelsen att begärd upplysning icke kan lämnas till aktieägarna utan väsentligt förfång för bolaget, skall upplysningen i stället på aktieägarens begäran lämnas till bolagets revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skall inom en månad efter stämman till styrelsen avge skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föränleda ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderbolag, koncernrevisionsberättelsen eller eljest ger anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinringen anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt för aktieägarna hos bolaget samt översända det i avskrift till aktieägare, som begärt upplysningen.

I ett aktiebolag med högst tio aktieägare gäller utöver vad som följer av första—tredje styckena att varje aktieägare skall beredas tillfälle att ta del av böcker, räkenskaper och andra handlingar, som rör bolagets verksamhet, i den omfattning det behövs för att aktieägaren skall kunna bedöma bolagets ställning eller visst ärende som skall förekomma på bolagsstämman. Om det kan ske utan oskäligen kostnad eller omgång, skall styrelsen och verkställande direktören dessutom på begäran biträda aktieägaren med den utredning som behövs för nyss angivet ändamål samt tillhandahålla behövliga avskrifter. Vad som sagts förut i detta stycke gäller inte, om det skulle medföra en påtaglig risk för allvarlig skada för bolaget att aktieägaren får del av uppgifter om bolagets verksamhet.

14 §

Beslut om ändring av bolagsordningen fattas av bolagsstämman utom i fall som avses i 4 kap. 13 § andra stycket. Beslutet är giltigt om det biträtts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna, om ej annat följer av 15 §.

Har i bolagsordningen på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse icke får ändras utan att regeringen lämnat tillstånd därtill, får ej heller sådan föreskrift ändras utan regeringens tillstånd.

Beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för re-

Beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för re-

Nuvarande lydelse

gistrering och får utom i fall som avses i 18 kap. 6 § ej verkställas förrän registrering skett.

Föreslagen lydelse

gistrering och får utom i fall som avses i 18 kap. 6 § ej verkställas förrän registrering skett. *Avser ändringen bolagets firma eller den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte, skall länsstyrelsen i det län där styrelsen före ändringen har sitt säte genast underrättas om ändringen.*

10 kap.

2 §

Revisor skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Den som är omyndig eller i konkurs kan ej vara revisor.

Revisor skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till arten och omfånget av bolagets verksamhet fordras för uppdragets fullgörande.

Till revisor kan även utses auktoriserat eller godkänt revisionsbolag. Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel *likställes* auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall *vara* i auktoriserat revisionsbolag auktoriserad revisor och i godkänt revisionsbolag auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 4 och 12 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

Till revisor i dotterföretag bör, om det kan ske, utses minst en av moderbolagets revisorer.

Till revisor kan även utses auktoriserat eller godkänt revisionsbolag. Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel *likställs* auktoriserat revisionsbolag med auktoriserad revisor och godkänt revisionsbolag med godkänd revisor. Bolag som utses till revisor skall till styrelsen för det bolag som revisionen avser anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. Den huvudansvarige skall i auktoriserat revisionsbolag *vara* auktoriserad revisor och i godkänt revisionsbolag auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i 4, 12 och 15 §§ tillämpas på den huvudansvarige.

3 §

Uppgår bolagets bundna egna kapital till minst en miljon kronor, skall minst en av bolagsstämman utsedd revisor vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor

1. om bolagets bundna egna kapital uppgår till minst en miljon kronor, eller

2. om enligt den senast fastställda balansräkningen full täckning inte finns för bolagets registrerade aktiekapital.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor om

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det enligt lagen (1963:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår.

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår.

2. antalet anställda hos bolaget under de två senaste räkenskapsåren i medeltal överstigit 200, eller

3. bolagets aktier eller skuldebrev är noterade på fondbörs eller på lista utgiven av sammanslutning av svenska fondkommissionärer.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om visst bolag, beträffande vilket de i andra stycket 1 eller 2 angivna omständigheterna föreligger, förordna att bolaget får utse viss godkänd revisor i stället för auktoriserad revisor. Sådant beslut är giltigt i högst fem år.

Vad i andra och tredje styckena föreskrives gäller även för moderbolag i en koncern om nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränobelopp som anges i andra stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under nämnda tid i medeltal överstigit 200.

I annat bolag än som avses i första, andra och fjärde styckena skall auktoriserad revisor eller godkänd revisor utses, om ägare till en tiondel av samtliga aktier begär det vid bolagsstämma, där revisorsval skall ske.

13 §

Revisor får ej till enskild aktieägare eller utomstående lämna upplysningar om sådana bolagets angelägenheter som han fått kännedom om vid fullgörande av sitt uppdrag, om det kan lända till förfång för bolaget.

Revisorn är skyldig att till bolagsstämman lämna alla upplysningar som bolagsstämman begär, om det ej skulle lända till väsentligt förfång för bolaget.

Revisorn är skyldig att till bolagsstämman lämna alla upplysningar som bolagsstämman begär, om det ej skulle lända till väsentligt förfång för bolaget. *Revisorn är vidare skyldig att lämna medrevisor, granskare som avses i 14 §, ny revisor och, om bolaget har försatts i konkurs, konkursförvaltare erforderliga upplysningar om bolagets angelägenheter.*

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till revisor samt dennes postadress och personnummer. Bestämmelserna i 8

Nuvarande lydelse

Utän hinder av vad i 15 § fjärde stycket bokföringslagen (1976: 125) föreskrives om användningen av belopp, varmed värdet av där avsedd anläggningstillgång uppskrives får sådant belopp utnyttjas även till fondemission eller avsättning till en uppskrivningsfond, vilken får tagas i anspråk endast för ändamål som avses i nämnda lagrum i bokföringslagen eller för fondemission.

Vid värdering av moderbolags aktier eller andelar i dotterföretag skall aktier, vilka dotterföretaget äger i moderbolaget, ej anses ha något värde.

6 §

Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman icke behöver anges i resultaträkningen i årsredovisningen.

Driver bolaget av varandra väsentligen oberoende rörelsegrenar, skall bruttoresultatet av varje sådan rörelsegren särskilt redovisas.

Som särskild intäktspost skall upptagas utdelning på aktier i dotterbolag.

8 §

Utöver vad som följer av bokföringslagen (1976: 125) skall i resultaträkningen och balansräkningen lämnas uppgifter och särskilda upplysningar i följande hänseenden:

1. Aktier i andra bolag skall upptagas med angivande för varje bolag av dess namn, antalet aktier och dessas nominella värde och värde enligt balansräkningen. Understiger båda dessa värden för aktierna i ett bolag, som ej är dotterbolag, femtiotusen kronor eller det lägre belopp, som motsvarar fem procent av det aktieägnade bolagets eget kapital enligt balansräkningen, får dock specifikation utelämnas. När det ur allmän och enskild synpunkt är påkallat får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer tillåta att även eljest aktier redovisas utan specifikation.

Föreslagen lydelse

kap. 15 § andra stycket skall härvid tillämpas.

Senast en månad efter den ordinarie bolagsstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets revisorer med uppgift om deras postadress och personnummer.

11 kap.

4 §

Utän hinder av vad i 15 § fjärde stycket bokföringslagen (1976: 125) föreskrivs om användningen av belopp, varmed värdet av där avsedd anläggningstillgång uppskrivs, får sådant belopp utnyttjas även till ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission eller till avsättning till en uppskrivningsfond, vilken får tas i anspråk endast för ändamål som avses i nämnda lagrum i bokföringslagen eller för ökning av aktiekapitalet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag, skall anges hur det fördelar sig på de olika aktieslagen.

3. Ändringar i beloppen av det egna kapitalets poster jämfört med föregående balansräkning skall specificeras.

4. Om bolaget innehar fordran på grund av penninglån som lämnats med stöd av tillstånd enligt 12 kap. 8 § eller ställt säkerhet med stöd av sådant tillstånd, skall uppgift lämnas därom. Storleken av lämnade lån samt arten av ställda säkerheter och beloppet av de lån, för vilka säkerhet ställts, skall anges. Uppgift skall även lämnas om vilken anknötning till bolaget den har till vilken lån lämnats eller för vilken säkerhet ställts.

5. Har bolaget utelöpande lån, som är konvertibla eller förenade med optionsrätt till nyteckning, skall för varje lån anges utestående lånebelopp samt tid och villkor för utbyte eller för nyteckning. Beträffande utelöpande lån mot vinstandelsbevis skall för varje lån anges utestående lånebelopp och räntebestämmelserna.

6. För varje i balansräkningen som anläggningstillgång upptagen post, vari ingår skepp eller maskiner, inventarier och dylikt eller byggnader, skall anges dels tillgångarnas anskaffningsvärde, dels det sammanlagda beloppet av de intill balansdagen på anskaffningsvärdet företagna av- och nedskrivningarna. Har sådana tillgångar uppskrivits, skall även anges kvarstående oavskrivet belopp av uppskrivningen.

7. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges taxeringsvärdet med fördelning på de under särskilda poster i balansräkningen upptagna tillgångarna.

8. Om det förekommit sådan förändring i resultaträkning eller balansräkning beträffande posters gruppering eller eljest som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall redogörelse lämnas för förändringen.

9. Driver bolaget rörelsegrenar som är väsentligen oberoende av varandra, skall bruttoresultatet av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt.

De uppgifter och särskilda upplysningar som avses i första stycket får intagas i noter, om tydliga hänvisningar göres vid de poster i redovisningshandlingarna till vilka de hänför sig.

9 §¹

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, som inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med angivande tillika av medelantalet för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och verkställande direktör, dels till övriga anställda. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen och verkställande direktör skall anges särskilt. Har

¹ Senaste lydelse 1977: 1092.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

bolaget anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Aktiebolag som enligt 10 kap. 3 § andra stycket är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall till förvaltningsberättelsen föga en finansieringsanalys. I denna skall redovisas bolagets finansiering och kapitalinvesteringar samt förändringen av rörelsekapitalet under räkenskapsåret.

Ett aktiebolag som enligt 10 kap. 3 § andra stycket är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall till förvaltningsberättelsen föga en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas bolagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

12 kap.

4 §

Till reservfond skall avsättas belopp som

1. om reservfonden ej uppgår till tjugo procent av aktiekapitalet, motsvarar minst tio procent av den del av nettovinsten för året som ej går åt för att täcka balanserad förlust,

2. på grund av aktieteckning erhållits för aktierna utöver det nominella beloppet,

3. den för vilken aktie förverkats erlagt till bolaget,

4. enligt 4 kap. 17 § skall tillfalla bolaget,

5. vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot aktie, motsvarar skillnaden mellan fordringsbeloppet och aktiens nominella belopp.

6. enligt bolagsordningen skall avsättas till reservfonden,

7. enligt beslut av bolagsstämman eljest skall överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfond.

Vid beräkning av det belopp, som enligt första stycket 1 minst skall avsättas till reservfond, skall nettovinsten ökas med vad som kan ha tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktör eller annan som tjänstgör.

Nedsättning av reservfond får enligt beslut av bolagsstämman endast ske för

1. täckande av sådan förlust enligt fastställd balansräkning som ej kan täckas av fritt eget kapital,

2. fondemission, eller

2. ökning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission, eller

3. annat ändamål, om rätten med motsvarande tillämpning av 6 kap. 6 § ger tillstånd till nedsättningen.

13 kap.

2 §

Finner styrelsen vid upprättande av balansräkning eller eljest, att bolagets eget kapital understiger en tredjedel av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen snarast

Det åligger styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger en tredjedel av det regi-

Nuvarande lydelse

möjligt till bolagsstämma hänskjuta fråga om bolaget skall träda i likvidation. *Fastställes* ej på ordinarie bolagsstämma under nästföljande räkenskapsår balansräkning som utvisar att det egna kapitalet uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om ej bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget *försättes* i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

Göres ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om ej under ärendets handläggning i tingsrätten styrkes att balansräkning utvisande att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek tillägges inom linjen en post utvisande den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar, som undergår fortlöpande värdeminskning, gäller dock att de upptages till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om därigenom erhålles ett högre värde.

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap härom handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. Sådant ansvar inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket *andra* meningen, med vetskap härom *deltager* i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet *varom nu är fråga* gäller dock ej för förbindelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller balansräkning *utvisande* att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Förslagen lydelse

strerade aktiekapitalet. *Visar balansräkningen att så är fallet*, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämma hänskjuta fråga om bolaget skall träda i likvidation. *Godkänns* ej på ordinarie bolagsstämma under nästföljande räkenskapsår balansräkning *avseende ställningen vid tiden för stämman* som utvisar att det egna kapitalet uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om ej bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget *försätts* i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap härom handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. Sådant ansvar inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket *tredje* meningen, med vetskap härom *deltar* i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Den ansvarighet som det nu är fråga om* gäller dock ej för förbindelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller *sedan en* balansräkning, *som utvisar* att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

19 kap.

2 §

Registreringsmyndigheten kan vid vite förelägga verkställande direktören eller styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt denna lag eller annan författning att

1. till myndigheten sända in behörig redovisningshandling, revisionsberättelse eller delårsrapport.

1. till myndigheten sända in behörig redovisningshandling, revisionsberättelse, delårsrapport eller förteckning enligt 8 kap. 15 § fjärde stycket eller 10 kap. 15 § andra stycket.

2. hos myndigheten göra behörig anmälan för registrering.

Föreläggande enligt första stycket 2 får ej meddelas, om underlåtenhet att göra anmälan medför att bolagsstämmans eller styrelsens beslut förfaller eller bolaget blir skyldigt träda i likvidation.

Försuttet vite utdömes av registreringsmyndigheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. Ett aktiebolag, som före ikraftträdandet av denna lag har fått ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, skall inte i vidare mån än som följer av 1 kap. 2 § i dess nya lydelse anses vara moderbolag till den juridiska personen.

3. Styrelserepresentation för anställda som förekommer vid denna lags ikraftträdande inskränks inte genom 1 kap. 2 § i dess nya lydelse.

4. För bolag som är registrerat i aktiebolagsregistret vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas de nya bestämmelserna i 8 kap. 15 § fjärde stycket och 10 kap. 15 § fr. o. m. den 1 januari 1982. Sådant bolag skall göra anmälan som avses i 10 kap. 15 § första stycket första gången i samband med att bolaget insänder förteckning enligt andra stycket i samma paragraf.

5. 4 kap. 1 § fjärde stycket gäller också vid nyemission i bolag vars aktier är noterade på lista utgiven av sammanslutning av svenska fondkommissionärer.

Lagförslagen i proposition 1979/80: 144

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar

dels att 18, 38–47, 49–51, 57, 81, 105 a, 110, 111 och 117 a §§ samt huvudrubriken närmast före 38 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 1 a och 24 a §§, samt närmast före 38, 43 a och 44 §§ nya underrubriker av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Äger en ekonomisk förening så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person att den har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar, är den ekonomiska föreningen moderförening och den andra juridiska personen dotterföretag. Äger ett dotterföretag eller äger en moderförening och ett eller flera dotterföretag tillsammans eller äger flera dotterföretag tillsammans aktier eller andelar i en juridisk person i den omfattning som angivits nu, är även sistnämnda juridiska person dotterföretag till moderföreningen.

Har en ekonomisk förening i annat fall på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal ensam ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet, är den ekonomiska föreningen moderförening och den juridiska personen dotterföretag.

Moderförening och dotterföretag utgör tillsammans en koncern.

18 §¹

Utdelning må ej ske av annat än den vinst, som förefinnes enligt fastställd balansräkning för sista rä-

Utdelning får inte överstiga vad som i fastställd balansräkning och, i fråga om moderförening, i fast-

¹ Senaste lydelse 1967: 621.

Nuvarande lydelse

kenskapsåret, i den mån vinsten icke skall avsättas till reservfonden. Ej heller må utbetalning av gottgörelse, varom förmäles i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten, äga rum i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt må utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas annorledes än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas annorledes än i förhållande till den omfattning vari medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller denna eljest tagits i anspråk, må fastställas till högst fem procent för år å inbetalda insatser.

Föreslagen lydelse

ställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas såsom föreningens eller koncernens nettovinst för året, balanserade vinst och fria fonder med avdrag för 1. redovisad förlust, 2. belopp som enligt lag eller stadgar skall avsättas till bundet eget kapital eller, i fråga om moderförening, belopp som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital, 3. belopp som enligt stadgarna eljest skall användas för annat ändamål än utdelning till medlemmarna. Ej heller får gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som icke inräknats i årsvinsten betalas ut i vidare mån än att föreskriven avsättning kan ske till reservfonden. I övrigt får utbetalning till medlemmarna av föreningens tillgångar ej verkställas på annat sätt än genom återbetalning av insatsbelopp enligt 16 § 1 mom. eller 16 a § eller i samband med nedsättning av insatsernas belopp enligt 68 § sista stycket.

Utdelning, som beräknas på annat sätt än i förhållande till den omfattning i vilken medlemmarna deltagit i föreningens verksamhet eller i övrigt tagit denna i anspråk, får fastställas till högst en ränta för år på inbetalda insatser som motsvarar det av riksbanken fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets utgång med tillägg av tre procentenheter.

Vinstutdelning eller utbetalning i annan form av gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. får inte ske med så stort belopp att utdelningen eller utbetalningen med hänsyn till föreningens eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid mot god affärssed.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 a §

Om en förening har blivit moderförening, skall styrelsen meddela detta till dotterföretagets ledning. Dotterföretagets ledning skall lämna styrelsen för moderföreningen de upplysningar som behövs för beräkningen av koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet.

Styrelsens årsredovisning²

Redovisning

Årsredovisning m. m.

38 §

För varje räkenskapsår skall styrelsen avge årsredovisning. Denna består av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse.

I fråga om resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen (1976: 125) gäller, förutom bestämmelserna i nämnda lag, föreskrifterna nedan om årsredovisning m. m. Dock tillämpas 39 § fjärde stycket och 40 § första stycket endast på årsredovisningen.

I årsredovisningen skall återges resultaträkningen och balansräkningen för närmast föregående räkenskapsår. Har under året ändring vidtagits beträffande specificeringen av poster i resultaträkningen och balansräkningen, skall uppgifterna från den tidigare årsredovisningen sammanställas så att dessa kan jämföras med posterna i den senare årsredovisningen, om särskilt hinder inte möter.

Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter. Har beträffande årsredovisningen avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till redovisningen.

² Beträffande 38–44 a §§ anges endast föreslagen lydelse. Senaste lydelse av 41 § 1 och 4 mom. 1967: 538, av 43 § 1 mom. 1967: 621, av 43 a § 1979: 313 och av 44 a § 1975: 1391.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Minst en månad före ordinarie föreningsstämma skall årsredovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret avlämnas till revisorerna.

Senast en månad efter det resultaträkningen och balansräkningen blivit fastställda, skall avskrift av årsredovisning och revisionsberättelse hållas tillgängliga hos föreningen för alla som är intresserade samt efter särskilt föreläggande av länsstyrelsen insändas dit. Sådant föreläggande utfärdas när någon begär det. Föreningar som avses i 46 § 4 mom. första stycket är utan särskilt föreläggande skyldiga att insända nämnda handlingar till länsstyrelsen.

På avskriften av årsredovisningen skall en styrelseledamot teckna bevis om att resultaträkning och balansräkning har fastställts. Uppgift skall också lämnas om fastställsedagen. Beviset skall även innehålla uppgift om föreningsstämmans beslut beträffande föreningens vinst eller förlust.

39 §

Utän hinder av vad som föreskrivs i 15 § fjärde stycket bokföringslagen (1976:125) om användningen av belopp, varmed värdet av där avsedd anläggningstillgång uppskrivs, får sådant belopp utnyttjas även till avsättning till en uppskrivningsfond, vilken får tas i anspråk endast för ändamål som avses i nämnda lagrum i bokföringslagen.

Vid värdering av aktier eller andelar som en moderförening äger i ett dotterföretag skall andelar som dotterföretaget äger i moderföreningen inte anses ha något värde.

Andelar i andra företag än aktiebolag skall likställas med aktier som ägs av moderföreningen vid uppställningen av moderföreningens resultaträkning och balansräkning samt vid specificering enligt 42 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

I balansräkning och resultaträkning i årsredovisningen behöver storlek och förändringar av lagerreserven uppges endast av föreningar som avses i 46 § 4 mom. första stycket.

40 §

Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman inte behöver anges i resultaträkningen i årsredovisningen.

I resultaträkningen skall utdelning på aktier i dotterbolag tas upp som en särskild intäktspost. Som en särskild kostnadspost skall tas upp gottgörelse som avses i 17 § 1 mom. och som inte har inräknats i årsvinsten.

41 §

I balansräkningen skall aktier i dotterbolag tas upp som en särskild post bland tillgångarna.

En förenings eget kapital skall delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital skall tas upp inbetalda insatser, reservfond och uppskrivningsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust skall tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt nettovinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Fordran på insats får inte tas upp som tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som inte har fullgjorts, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utförs som en särskild post under eget kapital.

Om det i en fordrings- eller skuldpost enligt balansräkningen ingår en fordran hos eller skuld till ett

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

dotterföretag eller en moderförening, skall beloppet anges särskilt. Angivandet får ske inom linjen. Detsamma gäller i fråga om pant och därmed jämförliga säkerheter eller ansvarsförbindelser till förmån för ett dotterföretag eller en moderförening.

42 §

Utöver vad som följer av bokföringslagen (1976: 125) skall i resultaträkningen och balansräkningen lämnas uppgifter och särskilda upplysningar i följande hänseenden:

1. Aktier skall tas upp med angivande för varje bolag av dess namn, antalet aktier och dessas nominella värde och värde enligt balansräkningen. Understiger båda dessa värden för aktierna i ett bolag, som inte är dotterföretag, femtiotusen kronor eller det lägre belopp som motsvarar fem procent av föreningens eget kapital enligt balansräkningen, får dock specifikation utelämnas. När det från allmän och enskild synpunkt är påkallat, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåta att aktier även i andra fall redovisas utan specifikation.

2. Ändringar i beloppen av det egna kapitalets poster jämfört med föregående balansräkning skall specificeras.

3. För varje post som upptas i balansräkningen som anläggningstillgång och där skepp eller maskiner, inventarier och dylikt eller byggnader ingår skall anges dels tillgångarnas anskaffningsvärde, dels det sammanlagda beloppet av de av- och nedskrivningar som har företagits på anskaffningsvärdet intill balansdagen. Har sådana tillgångar uppskrivits, skall även anges kvarstående oavskrivet belopp av uppskrivningen.

4. För fastigheter som är anläggningstillgångar skall anges tax-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

eringsvärdet med fördelning på de tillgångar som har upptagits under särskilda poster i balansräkningen.

5. Om det har förekommit sådan förändring i resultaträkning eller balansräkning beträffande posters gruppering eller eljest som väsentligt påverkar jämförbarheten mellan åren, skall redogörelse lämnas för förändringen.

6. Driver föreningen rörelsegrenar som är väsentligen oberoende av varandra, skall bruttoresultatet av varje sådan rörelsegren redovisas särskilt.

De uppgifter och särskilda upplysningar som avses i första stycket får tas in i noter, om tydliga hänvisningar görs vid de poster i redovisningshandlingarna till vilka de hänförs.

43 §

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen eller balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för föreningen, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut. Förvaltningsberättelsen skall vidare innehålla uppgifter om väsentliga förändringar i medlemsantalet samt om summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår dels enligt 16 § 1 mom., dels enligt 16 a §.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räken-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

skapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga anställda. Har föreningen anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

Koncernredovisning

43 a §

I en moderförening skall, utöver årsredovisning för moderföreningen, för varje räkenskapsår avges en koncernredovisning bestående av koncernresultaträkning och koncernbalansräkning. Redovisningen skall hänföra sig till balansdagen för moderföreningen.

Bestämmelserna i 38 § fjärde- och sjunde styckena tillämpas även på koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse. Moderföreningen är dock utan särskilt föreläggande skyldig att insända nämnda handlingar till länsstyrelsen.

Koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen skall var för sig utgöra ett sammandrag av moderföreningens och dotterföretagens resultaträkningar och balansräkningar. Sammandraget skall upprättas enligt god redovisningssed.

Koncernresultaträkningen skall utvisa koncernens årsresultat efter avdrag för redovisad vinstutdelning inom koncernen och efter avdrag eller tillägg för ökning eller minsk-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ning av internvinst under räkenskapsåret. Koncernbalansräkningen skall utvisa beloppet av fritt eget kapital eller ansamlad förlust i koncernen efter avdrag för internvinster. Med internvinst avses på moderföreningen belöpande andel av vinst på överlåtelse av en tillgång inom koncernen, i den mån inte överlåtelse av tillgången därefter har skett till en köpare utanför koncernen eller förbrukning av tillgången eller nedsättning av dess värde har ägt rum hos det företag inom koncernen som har förvärvat tillgången.

Om det med hänsyn till koncernens sammansättning eller andra särskilda skäl är förenat med synnerliga svårigheter att vid koncernredovisningen i visst hänseende tillämpa tredje eller fjärde stycket, får de undantag göras som förhållandena kräver. För sådana undantag skall lämnas en motiverad redogörelse i moderföreningens förvaltningsberättelse.

I förvaltningsberättelsen för en moderförening skall vidare lämnas sådana upplysningar om koncernen som avses i 43 § andra stycket första meningen och tredje stycket. Redogörelse skall lämnas om vilka metoder och värderingsprinciper som har använts vid uppgörande av koncernredovisningen. Därjämte skall uppges det belopp, som av det fria egna kapitalet i koncernen enligt årsredovisningarna för företag inom denna skall överföras till bundet eget kapital.

Ett dotterföretag skall i förvaltningsberättelsen eller, om företaget inte är skyldigt att upprätta förvaltningsberättelse, i en bilaga till sin balansräkning ange namnet på moderföreningen och i förekommande fall dennas moderförening. Moderföreningen och dotterföretaget skall vidare ange hur stor andel av årets inköp och försäljningar som avser

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

annat företag inom samma koncern.

Uppgifter om koncernens lagerreserv skall tas in i koncernredovisningen, om koncernen är av sådan storlek som avses i 46 § 4 mom. tredje stycket. I sådana fall skall till koncernredovisningen fogas en finansieringsanalys för koncernen.

Delårsrapport

44 §

För förening som avses i 46 § 4 mom. första stycket och för moderförening i koncern som avses i 46 § 4 mom. tredje stycket skall minst en gång under varje räkenskapsår som omfattar mer än tio månader avges en särskild redovisning (delårsrapport). Rapporterna skall avse föreningens verksamhet från räkenskapsårets början. Minst en rapport skall omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

Delårsrapporterna avges av styrelsen eller av den styrelseledamot som styrelsen bestämmer. Rapporterna skall hos föreningen hållas tillgängliga för envar och genast sändas till den medlem som begär det. Delårsrapporter som avses i första stycket tredje meningen skall senast två månader efter rapportperiodens utgång sändas in till länsstyrelsen.

44 a §

I delårsrapporter skall översiktligt redogöras för verksamheten och resultatutvecklingen i denna samt för investeringar och förändringar i likviditet och finansiering sedan föregående räkenskapsårs utgång. Vidare skall lämnas beloppsuppgifter om omsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt under rapportperioden. Om särskilda skäl föreligger, får en ungefärlig beloppsuppgift beträffande resultatet lämnas. Bestäm-

Nuvarande lydelse

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer. Revisor utses å föreningsstämma, såframt ej enligt stadgarna revisor skall tillsättas i annan ordning.

Revisorer skola utses för tid inmill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter det de utsetts. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om revisor, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder, som i 46 § 1 mom. avses, att vara revisor för honom uppkommer och

Föreslagen lydelse

melserna i 40 § första stycket och 43 § andra stycket första meningen gäller i tillämpliga delar i fråga om delårsrapport.

Om en koncern är av sådan storlek som anges i 46 § 4 mom. tredje stycket, skall moderföreningen i delårsrapporterna, utöver uppgifter för moderföreningen, lämna uppgifter för koncernen motsvarande vad som sägs i första stycket. Uppgifter om omsättning och resultat skall avse beloppen efter avdrag för interna poster inom koncernen och med hänsyn tagen till internvinsteliminering.

Om särskilda hinder inte möter, skall i anslutning till uppgifter enligt första och andra styckena även lämnas motsvarande uppgifter för samma rapportperiod under det föregående räkenskapsåret.

Begrepp och termer skall i möjlig mån överensstämma med dem som har använts i den senast framlagda årsredovisningen.

45 §

En eller flera revisorer utses på föreningsstämma, om ej revisor enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning. Tillika kan en eller flera revisorssuppleanter utses. Bestämmelserna i denna lag om revisorer gäller i tillämpliga delar om suppleanter.

Revisorer skall utses för tiden till dess stämma som avses i 57 § 1 mom. har hållits. De får inte utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter det de utsetts. Även om den tid för vilken en revisor har blivit utsedd inte har gått till ända, får revisorn skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om en revisor som är vald på föreningsstämma entledigas eller eljest avgår eller avlider eller det uppkommer hinder för honom enligt 46 § 1 eller 4

Nuvarande lydelse

suppleant *ej finnes*, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

Den som utsetts till revisor skall *därom* ofördröjligen underrättas, om han valts å föreningsstämma, genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

Föreslagen lydelse

mom. att vara revisor *och det ej finns någon* suppleant, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

Den som *har* utsetts till revisor skall ofördröjligen underrättas *om det. Har* han valts på föreningsstämma, *sker underrättelse* genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

46 §

I mom.³ Revisor skall vara myndig och, där *ej för särskilt fall* regeringen eller myndighet regeringen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till föreningens verksamhet *erfordras för uppdraget*.

I mom. Revisorer skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer tillåter annat för särskilt fall. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara revisor. Revisorer skall ha den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfånget av föreningens verksamhet *fordras för fullgörande av uppdraget*.

Till revisorer kan även utses auktoriserade eller godkända revisionsbolag. Vid tillämpning av bestämmelserna om revision likställs auktoriserade revisionsbolag med auktoriserade revisorer och godkända revisionsbolag med godkända revisorer. Ett bolag som utses till revisor skall till föreningens styrelse anmäla vem som är huvudansvarig för revisionen. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag skall han vara auktoriserad eller godkänd revisor. Bestämmelserna i tredje och fjärde styckena samt 53 § tillämpas på den huvudansvarige. Om ett revisionsbolag har utsetts till revisor, skall ersättningsskyldighet som kan uppkomma vid fullgörande av revisionsuppdraget åligga revisionsbolaget och den huvudansvarige.

³ Senaste lydelse 1975: 420.

Nuvarande lydelse

Ej må den vara revisor, som är befattningshavare hos föreningen eller under det sistförflutna året handhaft bokföring eller medelsförvaltning för föreningen eller som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

2 mom. Finnes hos sammanslutning med ändamål att handhava gemensamma uppgifter för föreningar särskilt revisionsorgan inrättat, må sammanslutningen eller, där revisionsorganet utgör juridisk person, denna kunna utses till revisor. Till revisionens förrättande skall sålunda tillsatt revisor utse för uppdraget lämpad person, och gälla i fråga om honom i tillämpliga delar vad i denna lag stadgas om revisor. Ersättningskyldighet, som kan uppkomma för den som förrättat revisionen, skall åvila jämväl den som utsett honom.

Föreslagen lydelse

Den kan inte vara revisor som

1. är ledamot av styrelsen i föreningen eller dess dotterföretag eller biträder vid föreningens bokföring eller medelsförvaltning eller föreningens kontroll däröver,

2. är anställd hos eller eljest intar en underordnad eller beroende ställning till föreningen eller någon som avses under 1 eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder föreningen vid grundbokföringen eller medelsförvaltningen eller föreningens kontroll däröver,

3. är gift med eller sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till person som avses under 1 eller är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

4. utöver vad som normalt sammanhänger med medlemskap i föreningen, står i låneskuld till föreningen eller annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka föreningen eller sådant företag har ställt säkerhet.

I ett dotterföretag kan den inte vara revisor som enligt tredje stycket inte är behörig att vara revisor i moderföreningen.

2 mom. Om det hos en sammanslutning med ändamål att ha hand om gemensamma uppgifter för föreningar finns ett särskilt revisionsorgan, får sammanslutningen eller, om revisionsorganet utgör juridisk person, denna utses till revisor. Den som sålunda har tillsatts som revisor skall utse en för uppdraget lämpad person att förrätta revisionen. I fråga om honom gäller i tillämpliga delar vad som i denna lag sägs om revisor. Om en sammanslutning eller ett revisionsorgan har utsetts till revisor, skall ersättningskyldighet som kan

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

uppkomma för den som har förrättat revisionen åvila också den som har utsett honom.

Föreligger fall som avses i 4 mom. första eller tredje stycket, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om särskilda skäl föreligger, medge att en sammanslutning eller ett revisionsorgan utses till revisor trots att revisionen därmed inte kommer att förrättas av någon auktoriserad revisor.

3 mom. Till revisor i ett dotterföretag bör utses minst en av moderföreningens revisorer, om det kan ske.

4 mom. Minst en revisor skall vara auktoriserad, om

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår, eller

2. antalet anställda hos föreningen under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om förening som avses i första stycket förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor. Sådana beslut är giltiga i högst fem år.

Första och andra styckena gäller även för en moderförening i en koncern, om nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränobelopp som anges i första stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under nämnda tid i medeltal har överstigit 200.

I andra föreningar än som avses i

Nuvarande lydelse

Hava revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan må göras även av föreningsmedlem, röstberättigad, som ej är medlem, eller borgenär.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot vad i 46 § 1 mom. andra stycket stadgas, skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode.

Föreslagen lydelse

första och tredje styckena skall en auktoriserad revisor eller en godkänd revisor utses, om minst en tiondel av samtliga röstberättigade begär det vid en föreningsstämma.

47 §⁴

Har revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller har revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 eller 4 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan får göras även av föreningsmedlem, av röstberättigad, som ej är medlem, eller av borgenär.

Har anmälan gjorts enligt första stycket, skall länsstyrelsen, i fall då revisorer inte har utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot 46 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 4 mom., skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna en ny revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess en annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 46 § 4 mom. fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor och gör röstberättigad inom en månad från stämman framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna sådan revisor.

Revisorer som utses enligt denna paragraf har rätt till skäligt arvode av föreningen.

⁴ Senaste lydelse 1971: 603.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §⁵

Om det revisor åvilande granskningsarbetet är av större omfattning, vare han berättigad att därtill anlita hos honom för biträde i revisionsverksamhet anställd, lämplig person såsom medhjälpare efter vad med hänsyn till arbetets art får anses tillbörligt.

Revisor må med styrelsens samtycke även eljest anlita medhjälpare vid granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper, såframt det för visst fall finnes erforderligt med hänsyn till omfattningen av föreningens verksamhet och andra på revisionsuppdragets fullgörande inverkan omständigheter.

Lämnas ej samtycke, varom i andra stycket sägs, inom två veckor efter det revisor hos styrelsen begärt att få anlita medhjälpare, äger revisor hänskjuta frågan till länsstyrelsens avgörande.

50 §

Det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Särskilt åligger det revisorerna

att granska föreningens böcker och andra räkenskaper,

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av föreningens kassa och övriga tillgångar,

att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen därav äro tillfredsställande,

En revisor får vid revisionen inte anlita någon som inte enligt 46 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket är behörig att vara revisor. Har föreningen eller moderföreningen en anställd i sin tjänst med uppgift att uteslutande eller huvudsakligen ha hand om föreningens interna revision, får dock en sådan anställd anlitas vid revisionen i den utsträckning det är förenligt med god revisions sed.

Revisorn ansvarar för skada som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållas föreningen av hans medhjälpare.

En revisor skall i den omfattning som följer av god revisions sed granska föreningens årsredovisning jämte räkenskaperna samt styrelsens förvaltning. Är föreningen moderförening, skall revisorn även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

⁵ Senaste lydelse 1971: 603.

Nuvarande lydelse

att taga del av protokoll från föreningsstämmor och andra sammanträden, samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av föreningsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot stadgarna.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till föreningens böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

Föreslagen lydelse

Revisorn skall följa de särskilda föreskrifter som meddelas av föreningsstämman, om de inte strider mot lag, stadgarna eller god revisionssed.

Styrelsen skall bereda revisorn tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning revisorn finner behövt samt lämna de upplysningar och det biträde som han begär. Samma skyldighet åligger styrelsen och revisorn i en dotterförening gentemot revisorn i en moderförening.

Sedan revisorn slutfört granskningen, skall han teckna en hänvisning till revisionsberättelsen på årsredovisningen och i en moderförening på koncernredovisningen. Finner revisorn att balansräkningen eller resultaträkningen inte bör fastställas, skall han anteckna även detta. I en moderförening gäller detsamma i fråga om koncernbalansräkningen och koncernresultaträkningen.

Erinringar som revisorn framställer till styrelsen skall han anteckna i protokoll eller någon annan handling. Handlingen skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på ett betryggande sätt.

51 §

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen

Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två

Nuvarande lydelse

minst två veckor före den i 57 § 1 mom. *omförmälda* föreningsstämman. Revisorerna *skola* ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anledning till anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelse skall innehålla särskilt uttalande angående fastställelse av balansräkningen;

angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt

angående styrelsens förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen, därvid skall angivas huruvida förslaget omfattar stadgad avsättning till reservfonden.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen föga yttrande därom, såframt han ej avger särskild revisionsberättelse.

Föreslagen lydelse

veckor före den i 57 § 1 mom. *an-givna* föreningsstämman. Revisorerna *skall också* inom samma tid till styrelsen återställa de redovisningshandlingar som har överlämnats till dem.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen har uppgjorts enligt denna lag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt denna lag, skall revisorn ange detta och lämna behövliga upplysningar i sin berättelse, om det kan ske.

Har revisorn vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningskyldighet, ligger en styrelseledamot till last eller att en styrelseledamot på annat sätt har handlat i strid mot denna lag eller stadgarna, skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna. Revisorn kan i övrigt i berättelsen meddela upplysningar, som han önskar bringa till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilda uttalanden om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det i förvaltningsberättelsen framställda förslaget till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

I en moderförening skall revisorn avge en särskild revisionsberättelse

Nuvarande lydelse

I mom. Inom sex månader eller den kortare tid, som kan vara bestämd i stadgarna, efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie föreningsstämma, å vilken styrelsen har att framlägga redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen för det sistförflutna räkenskapsåret. De handlingar, som sålunda skola framläggas, skola under minst en vecka närmast före stämman hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna.

Å denna föreningsstämma skola till avgörande företags frågorna om fastställelse av balansräkningen med de ändringar eller tillägg, som må finnas erforderliga, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall ock fatta beslut i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Med beslut i nämnda frågor må anstå till fortsatt stämma å viss dag minst en och högst två månader därefter.

2 mom. Styrelsen vare pliktig att å den föreningsstämma varom i 1 mom. förmäles, i den mån det av medlem åskas och kan ske utan förfång för föreningen, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av värdet av föreningens tillgångar, av dess ställning i övrigt och av resultatet av dess verksamhet samt av styrelsens förvaltning av föreningens angelägenheter.

Det åligger styrelsen att jämnväl eljest å föreningsstämma giva med-

Föreslagen lydelse

beträffande koncernen. Härvid skall första–fjärde styckena tillämpas.

57 §

I mom. Inom sex månader eller den kortare tid, som kan vara bestämd i stadgarna, efter utgången av varje räkenskapsår skall hållas ordinarie föreningsstämma, där styrelsen skall lägga fram årsredovisningen och revisionsberättelsen samt, i moderförening, koncernredovisningen och koncernrevisionsberättelsen. Handlingarna skall under minst en vecka närmast före stämman hållas hos föreningen tillgängliga för medlemmarna.

På denna föreningsstämma skall till avgörande företas frågorna om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderförening, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen med de ändringar eller tillägg, som kan behövas, samt om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna för den tid redovisningen omfattar. Stämman skall också besluta i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.

Beslut i nämnda frågor får skjutas upp till en fortsatt stämma som skall hållas minst en och högst två månader därefter.

2 mom. Styrelsen skall, om någon medlem begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentligt förfång för föreningen, på föreningsstämma lämna upplysningar angående förhållanden som kan inverka på bedömandet av föreningens årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ärende på stämman. Ingår föreningen i en koncern, avser upplysningsplikten även föreningens förhållande till annat koncernföretag och, om föreningen är moderförening, koncernredovisning samt sådana för-

Nuvarande lydelse

lem upplysning efter vad nu är sagt i avseende å ärende, som skall förekomma å stämman.

Föreslagen lydelse

hållanden beträffande dotterföretagen som avses i första meningen.

Kan en begärd upplysning lämnas endast med stöd av uppgifter som inte är tillgängliga på stämman, skall upplysningen inom två veckor därefter hållas hos föreningen skriftligen tillgänglig för medlemmarna samt översändas till varje medlem som har begärt upplysningen.

Finner styrelsen att en begärd upplysning inte kan lämnas till medlemmarna utan väsentligt förfång för föreningen, skall upplysningen i stället på medlemmens begäran lämnas till föreningens revisorer inom två veckor därefter. Revisorerna skall inom en månad efter stämman till styrelsen avge skriftligt yttrande, huruvida den begärda upplysningen lämnats till dem samt huruvida upplysningen enligt deras mening bort föranleda ändring i revisionsberättelsen eller, beträffande moderförening, koncernrevisionsberättelsen eller i övrigt ger anledning till erinran. Om så är fallet, skall ändringen eller erinringen anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt för medlemmarna hos föreningen samt översända det i avskrift till varje medlem som har begärt upplysningen.

81 §

Då föreningen trätt i likvidation, åligger det styrelsen att ofördröjligen avgiva redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under tid, för vilken redovisningshandlingar ej förut framlagts å föreningsstämma.

Redovisningshandlingarna skola av likvidatorerna ofördröjligen i huvudskrift eller avskrift överlämnas till revisorerna, som hava att inom en månad avgiva revisionsberättelse och återställa handlingarna. Redovisningshandlingarna och re-

Då föreningen har trätt i likvidation, skall styrelsen ofördröjligen avge redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte tidigare har lagts fram på föreningsstämma.

Likvidatorerna skall ofördröjligen överlämna redovisningshandlingarna i huvudskrift eller avskrift till revisorerna, som inom en månad skall avge revisionsberättelse och återställa handlingarna. Likvidatorerna skall så snart det kan ske

Nuvarande lydelse

visionsberättelsen skola av likvidatorerna så snart ske kan framläggas å föreningsstämma; och skall å stämman till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande och tillhandahållande, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla vad i 38–44 och 49–51 §§, 57 § 1 mom. samt 63–66 §§ är stadgat.

Föreslagen lydelse

lägga fram redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen på föreningsstämma. På stämman skall behandlas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter för den tid redovisningen omfattar.

I fråga om styrelsens redovisning, om revisorernas granskning och revisionsberättelsen, om handlingars framläggande och tillhandahållande, om behandlingen av frågan om ansvarsfrihet samt om anställande av talan mot styrelseledamot gäller i tillämpliga delar 38–43 och 49–51 §§, 57 § 1 mom. samt 63–66 §§.

105 a §⁶

Mot beslut i tillståndsärende, varå 22, 29, 46 eller 76 § äger tillämpning, föres talan hos regeringen genom besvär.

Den som icke åtnöjes med länsstyrelsens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits eller registrering vägrats, må sist inom två månader från beslutets dag föra talan där emot hos kammarrätten genom besvär. I samma ordning föres talan mot beslut enligt 74 § och mot beslut om sådan förklaring som avses i 103 § 2 mom.

Talan mot annat beslut av länsstyrelse enligt denna lag föres hos kammarrätten genom besvär.

Myndighets beslut i tillståndsärenden enligt 22, 29, 40, 42, 46 eller 76 § överklagas hos regeringen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut, varigenom ansökan om eller anmälan för registrering avskrivits eller registrering vägrats, överklagas hos kammarrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag. I samma ordning överklagas beslut enligt 74 § och beslut om sådan förklaring som avses i 103 § 2 mom.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas i övriga full hos kammarrätten genom besvär.

110 §⁷

Med dagsböter straffes

1. styrelseledamot, likvidator eller annan, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i anmälan eller ansökan till länsstyrelsen eller i handling som fogas därvid eller i uppgift varom förmåles i 10 §, så ock styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling, som hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade eller framlägges å föreningsstämma:

Till böter döms

⁶ Senaste lydelse 1975: 420.

⁷ Senaste lydelse 1974: 163.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. styrelseledamot, där han vid upprättande av balansräkning, vinst- och förlusträkning eller förvaltningsberättelse, som avses i 38 eller 81 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelserna i 40 §, 41 § 2, 3 och 4 mom., 42 § första stycket eller 43 §;

3. likvidator, där han vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse, varom stadgas i 83, 86 eller 89 §, uppsåtligen eller av vårdslöshet förfar i strid mot bestämmelser som avses i sagda lagrum;

4. revisor eller likvidationsrevisor, där han i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på föreningsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger;

5. styrelseledamot eller likvidator, där han uppsåtligen eller av vårdslöshet i strid mot bestämmelserna i 18 § låter verkställa utdelning eller utbetalning till medlem eller annan;

6. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse att skada därav kunnat följa, yppar något av vad vid verkställd granskning kommer till hans kännedom, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag;

7. den som bryter mot vad i 7 § fjärde stycket är stadgat.

111 §⁸*Med dagsböter straffes ock*

1. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första eller andra stycket, 44 §, 50 § sista stycket, 80 § sista stycket, jämfört med 50 § sista stycket, eller 81 § sista stycket jämfört med 50 § sista stycket;

2. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 37, 68, 79, 90 eller 92 §;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att till revisorer eller likvidationsrevisorer avlämna handlingar enligt vad som

Till böter döms också

1. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första eller andra stycket, 38 § sjätte stycket, 50 § tredje stycket, 80 § sista stycket, jämfört med 50 § tredje stycket, eller 81 § sista stycket jämfört med 50 § tredje stycket;

3. styrelseledamot eller likvidator, där han underlåter att till revisorer eller likvidationsrevisorer avlämna handlingar enligt vad som

⁸ Senaste lydelse 1971: 482.

Nuvarande lydelse

stadgas i 38 § *andra* stycket, 81 § *andra* stycket, 83 § *sista* stycket, 86 § *sista* stycket eller 89 § *första* stycket;

4. styrelseledamot eller likvidator, som försummar att fullgöra vad i 55 § *sista* stycket, 84 § *sista* stycket, jämfört med 55 § *sista* stycket, eller 86 § *andra* stycket *sista* punkten finnes stadgat eller som underlåter att iakttaga föreskrift, som med avseende å framläggande av handlingar å föreningsstämma eller tillhandahållande av handlingar viss tid före stämma är meddelad i 57 § 1 mom., 81 § *andra* eller *sista* stycket, 87 § *andra* stycket eller 89 § *andra* stycket;

5. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 51 § *första* stycket eller 81 § *andra* stycket, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 87 § *första* stycket *första* punkten eller 89 § *första* stycket *fjärde* punkten finnes stadgat.

Föreslagen lydelse

stadgas i 38 § *femte* stycket, 81 § *andra* stycket, 83 § *sista* stycket, 86 § *sista* stycket eller 89 § *första* stycket;

Den som har underlåtit att fullgöra skyldighet, som omfattas av vitesföreläggande enligt denna lag, får inte dömas till straff för underlåtenheten.

117 a §⁹

Länsstyrelsen kan vid vite förelägga styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt 44 a § att till länsstyrelsen insända årsredovisning eller delårsrapport. Försuttet vite utdöms av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen kan vid vite förelägga styrelseledamot att fullgöra skyldighet enligt 38 § *sjätte* stycket, 43 a § *andra* stycket eller 44 § *andra* stycket att till länsstyrelsen insända *behörig redovisningshandling, revisionsberättelse* eller delårsrapport. Försuttet vite utdöms av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen kan även vid vite förelägga likvidator att fullgöra skyldighet enligt 81 § tredje stycket, jämfört med 38 § sjätte stycket, att till länsstyrelsen insända redovisningshandling och revisionsberättelse. Försuttet vite utdöms av länsstyrelsen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.
 2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje och fjärde styckena och 4 mom. första och tredje styckena samt 49 § första stycket tillämpas från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter lagens ikraftträdande. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.
- Beslut enligt 46 § 2 mom. *andra* stycket och 4 mom. *andra* stycket får meddelas före den 1 januari 1981.

⁹ Paragrafen tillagd genom 1975: 1391.

3. Årsredovisningar och koncernredovisningar skall efter utgången av år 1980 upprättas enligt lagen i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före denna tidpunkt får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före utgången av år 1980.

4. Om det i 42 § första stycket 3 angivna anskaffningsvärdet för en tillgång som har förvärvats före lagens ikraftträdande inte kan utvärderas med hjälp av föreningens bevarade räkenskaper, skall som anskaffningsvärde redovisas, beträffande hyggnad det vid 1965 års allmänna fastighetstaxering åsatta taxeringsvärdet (hyggnadsvärdet) ökat med förbättringskostnader efter utgången av år 1964, samt beträffande annan tillgång det belopp vartill anskaffningsvärdet skäligen kan uppskattas.

I en not till balansräkningen skall anges om anskaffningsvärdet har uppskattats enligt första stycket.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrivs att 43–49 och 52 §§, 54 § 1 mom. samt 64, 71, 74, 75, 84 och 86 §§ lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Jämte vad i bokföringslagen föreskrives om inventarium, balansräkning samt vinst- och förlusträkning skall i fråga om styrelsens årsredovisning gälla vad i 38 och 39 §§ lagen om ekonomiska föreningar är stadgat samt i stället för bestämmelserna i 40–44 §§ sistnämnda lag, de föreskrifter som meddelas i 44–48 §§ nedan.

Förelagen lydelse

43 §

I fråga om styrelsens årsredovisning gäller 38 § första och tredje – femte styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar. Resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen (1976:125) skall upprättas enligt bestämmelserna i sistnämnda lag samt 44 och 45 §§ nedan.

44 §¹

Kreditkassas tillgångar må, såframt ej nedan annorlunda stadgas, icke upptagas vare sig över verkliga värdet eller till högre belopp än det vartill kostnaderna för deras anskaffning uppgått.

Andra tillgångar än sådana, som äro avsedda till stadigvarande bruk för kassan, må såframt upplysning om förhållandet lämnas i förvalt-

Räntebärande obligation som avses i 34 § första stycket A 2 eller B 1 får tas upp till ett värde (medeltalsvärde) som grundas på medel-

¹ Senaste lydelse 1974:927.

Nuvarande lydelse

ningsberättelsen, upptagas till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning, dock ej över verkliga värdet. Räntebärande obligation som avses i 34 § första stycket A 2 eller B 1 må dock upptagas till ett värde (medeltalsvärde) som grundas på medelräntan under de senaste tio åren på obligationer utfärdade av staten, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank. Medeltalsvärdet fastställs av tillsynsmyndigheten.

Hava under räkenskapsåret kostnader nedlagts för förbättring på tillgång avsedd till stadigvarande bruk för kassan eller hava sådana kostnader balanserats från tidigare räkenskapsår, må de inräknas i anskaffningskostnaderna. Tillgång varom nu sagts må ej eljest upptagas till högre belopp än det vartill den var uppförd i närmast föregående balansräkning. Dock må tillgång, vilken måste anses äga ett bestående värde väsentligt överstigande nämnda belopp, upptagas till högst detta värde, såframt tillsynsmyndigheten medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom må ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

Osäkra fordringar skola upptagas till det belopp varmed de beräknas komma att inflyta. Värdelösa fordringar må icke upptagas såsom tillgång.

Förvaltningskostnader må icke upptagas såsom tillgång.

Föreslagen lydelse

räntan under de senaste tio åren på obligationer utfärdade av staten. Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank. Medeltalsvärdet fastställs av tillsynsmyndigheten.

Anläggningstillgång, som har ett bestående värde som väsentligt överstiger det belopp vartill den är uppförd i närmast föregående balansräkning, får tas upp till högst detta värde, om tillsynsmyndigheten har medgivit uppskrivningen. I fråga om fast egendom får ej i något fall uppskrivning ske över senast fastställda taxeringsvärdet.

Förvaltningskostnader får icke tas upp såsom tillgång.

45 §²

I balansräkningen skola tillgångar och skulder fördelas i poster på sätt som må anses påkallat med hänsyn till verksamhetens art och allmänna bokföringsgrunder.

² Senaste lydelse 1967: 543.

Nuvarande lydelse

Fordran på insats må icke upptagas såsom tillgång. Redovisningen av inbetalda insatser må ske sålunda att i balansräkningen hela insatskapitalet anmärkes med angivande av vad härav icke är guldets samt skillnaden utföres såsom särskild skuldpost.

Inom linjen skall anmärkas sammanlagda beloppet av kreditkassans borgens- och övriga ansvarsförbindelser, i den mån de icke upptagits bland skulderna. Tillika skall inom linjen upptagas av kassan ställda panters sammanlagda bokförda värde.

Inom linjen skola ock angivas de pensionsåtaganden, som ej upptagits bland skulderna.

46 §

Vinst- och förlusträkning skall så uppställas att en tillfredsställande redovisning erhålles för huru vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit. Därvid skall iakttagas att intäkter och kostnader fördelas i lämpliga poster.

47 §

I förvaltningsberättelsen skall, i den mån det finnes kunna ske utan förfång för kreditkassan, upplysning lämnas om sådana för bedömningen av kassans ställning och resultatet av dess verksamhet samt styrelsens förvaltning viktiga förhållanden, vilka ej framgå av balansräkningen eller vinst- och förlusträkningen, så ock om händelser av väsentlig betydelse för kassan, jämväl där de inträffat efter räkenskapsårets slut.

Där medelantalet i kassans tjänst under räkenskapsåret anställda överstiger tio, skall i förvaltningsberättelsen uppgivas medelantalet anställda. För sådant fall skall ock, i den mån motsvarande uppgifter ej lämnas i vinst- och förlusträk-

Föreslagen lydelse

I balansräkningen får fordran på insats icke tas upp såsom tillgång. Redovisningen av fullgjorda insatser får ske så att i balansräkningen anges hela insatskapitalet samt hur mycket härav som icke betalats, varefter skillnaden – de betalda insatserna – utföres som särskild post under eget kapital.

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana för bedömningen av kassans verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för kassan, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för kassan i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räk-

Nuvarande lydelse

ningen, i särskilda poster upptagas sammanlagda beloppet av utbetalda löner och ersättningar under räkenskapsåret dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels ock till övriga befattningshavare hos kassan.

Har uppskrivning av tillgång, avsedd till stadigvarande bruk för kassan, verkställt för räkenskapsåret, skall redogörelse lämnas för grunden till uppskrivningen, för det belopp varmed uppskrivning skett och för användningen av beloppet. Att i förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning, därest andra tillgångar upptagits till högre belopp än kostnaderna för deras anskaffning, stadgas i 44 § andra stycket.

Styrelsen skall i förvaltningsberättelsen framställa förslag om avsättning till reservfond, därest sådan avsättning skall ske, så ock i övrigt förslag i anledning av kassans vinst eller förlust enligt balansräkningen.

48 §

Styrelsen skall senast sju månader efter räkenskapsårets utgång i huvudskrift eller avskrift hålla redovisningshandlingarna för året jämte revisionsberättelsen hos kassan tillgängliga för envar som vill taga kännedom om desamma. Skulle stämmans beslut i anledning av den framlagda balansräkningen innebära ändring däri, skall jämväl protokoll eller annan handling, som utvisar beslutet, hållas tillgängligt på sätt nyss sagts.

Centralkassas redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skola hållas tillgängliga såväl inom kassans och dess avdelningskontors som inom anslutna jordbrukskassors expeditiionslokaler.

Föreslagen lydelse

skapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, dels till övriga befattningshavare hos kassan.

Senast en månad efter det resultaträkningen och balansräkningen blivit fastställda, skall avskrifter av årsredovisning och revisionsberättelse hållas tillgängliga hos kassan för alla som är intresserade samt efter särskilt föreläggande av tillsynsmyndigheten insändas dit. Sådant föreläggande utfärdas när någon begär det. På avskriften av årsredovisningen skall styrelseledamot eller verkställande direktör teckna bevis om att resultaträkning och balansräkning har fastställts med uppgift om fastställsedagen. Beviset skall även innehålla uppgift om stämmans beslut beträffande kassans vinst eller förlust.

Centralkassas redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga såväl inom kassans och dess avdelningskontors som inom anslutna jordbrukskassors expeditiionslokaler.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §

I fråga om revision av styrelsens förvaltning och kreditkassas räkenskaper skall i tillämpliga delar gälla vad i 45, 46 och 49 §§ lagen om ekonomiska föreningar är stadgat samt, i stället för bestämmelserna i 47, 48, 50 och 51 §§ nämnda lag, de föreskrifter som meddelas i 50–54 §§ nedan.

I fråga om revision av styrelsens förvaltning och kreditkassas räkenskaper tillämpas 45 §, 46 § 1 och 2 mom. och 49 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt, i stället för 47, 48, 50 och 51 §§ nämnda lag de föreskrifter som meddelas i 50–54 §§ nedan.

52 §³

Det åligger revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag

att granska kassans böcker och andra räkenskaper;

att taga del av styrelsens och stämmans protokoll samt av de instruktioner, anvisningar eller andra föreskrifter rörande kreditgivning, som utfärdats av styrelsen eller verkställande direktören;

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av de hos kreditkassan inneliggande kontanta medlen och övriga tillgångar;

att tillse huruvida kassans organisation av och kontroll över bokföringen och medelsförvaltningen är tillfredsställande; samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, granska nämnda handlingar.

Minst en gång varje halvår skola revisorerna

granska större krediter och andra större placeringar av kassans medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av egendom, som kassan inköpt eller övertagit jämlikt 33 §;

taga del av de förelägganden och erinringar, som av tillsynsmyndigheten kunna hava gjorts till kassan; samt

Revisorerna skall i den omfattning som följer av god revisionssed granska kassans årsredovisning jämte räkenskaperna samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning.

Minst en gång varje halvår skall revisorerna

granska större krediter och andra större placeringar av kassans medel;

granska av styrelsen vidtagna åtgärder i fråga om förvaltning och avyttring av egendom, som kassan inköpt eller övertagit jämlikt 33 §;

ta del av de förelägganden och erinringar som tillsynsmyndigheten kan ha gjort till kassan; samt

³ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

taga del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande kassan.

I övrigt skola revisorerna vidtaga de åtgärder som må vara erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget.

Föreslagen lydelse

ta del av rapporter över inspektioner och undersökningar rörande kassan.

54 §

I mom. Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före kassans ordinarie stämma. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna.

Revisorerna i centralkassa skola därvid på balansräkningen samt vinst- och förlusträkningen hava tecknat påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämmer med kassans av dem granskade böcker eller icke, och skall påskriften i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

I mom. Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före kassans ordinarie stämma. Revisorerna skall också inom samma tid till styrelsen återställa de redovisningshandlingar som har överlämnats till dem.

Revisorerna i centralkassa skall därvid på balansräkningen samt resultaträkningen göra en påskrift med yttrande, huruvida dessa handlingar överensstämmer med kassans av dem granskade böcker eller icke. Påskriften skall i övrigt beträffande granskningen innefatta hänvisning till revisionsberättelsen.

64 §

I inventarium och balansräkning för kreditkassa i likvidation skola upptagas kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen upptagas inom linjen. I övrigt skall beträffande inventarium och balansräkning för kreditkassa i likvidation gälla vad i 7 och 8 §§ bokföringslagen är stadgat.

I balansräkning för kreditkassa i likvidation skall tas upp kassans tillgångar och skulder, tillgångarna till verkliga värdet. Insatskapitalet skall i balansräkningen tas upp inom linjen. I övrigt gäller beträffande balansräkning för kreditkassa i likvidation bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125).

71 §

På anmälan varom sägs i 51 § skall tillsynsmyndigheten, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisor eller revisorer. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbör-

Har anmälan gjorts enligt 51 § skall tillsynsmyndigheten, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisor eller revisorer. Är en revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan ve-

Nuvarande lydelse

ligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid med vad i 46 § 1 mom. andra stycket lagen om ekonomiska föreningar stadgas, skall på anmälan därom tillsynsmyndigheten förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Har anmälan ej gjorts av kreditkassans styrelse, skall före besluts meddelande tillfälle beredas styrelsen att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

Tillsynsmyndigheten äger när som helst återkalla förordnandet och i stället utse ny revisor.

Föreslagen lydelse

derbörlikt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid med 46 § 1 mom. tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, skall på anmälan därom tillsynsmyndigheten förklara honom entledigad och förordna en revisor i hans ställe. Har anmälan ej gjorts av kreditkassans styrelse, skall styrelsen beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess annan revisor blivit utsedd i föreskriven ordning.

74 §⁴

Kreditkassans styrelse åligger

att när som helst för den befattningshavare hos tillsynsmyndigheten, som enligt av regeringen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företråda myndigheten, samt för den särskilda undersökning, regeringen kan finna för gott anställa, hålla de hos kreditkassan inneliggande kontanta medlen och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning, samt

att jämväl i övrigt tillhandahålla myndigheten eller sådan befattningshavare därstädes, som ovan sagts, de upplysningar rörande kassan som äskas.

Yppas anledning till antagande att centralkassa gjort sådana förluster att kassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital icke svarar mot det belopp som fordras enligt 34 §, skall centralkassans styrelse ofördröjligen låta upprätta särskild balansräkning enligt 44 och 45 §§ för utvisande av centralkassans ställning samt, därest balansräkningen bekräftar antagandet i fråga, ofördröjligen avsända meddelande härom till tillsynsmyndigheten.

Yppas anledning till antagande att centralkassa gjort sådana förluster att kassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital icke svarar mot det belopp som fordras enligt 34 §, skall centralkassans styrelse ofördröjligen låta upprätta särskild balansräkning för utvisande av centralkassans ställning samt, därest balansräkningen bekräftar antagandet i fråga, ofördröjligen avsända meddelande härom till tillsynsmyndigheten.

Centralkassans styrelse åligger därjämte att på den tid och i den ordning tillsynsmyndigheten bestämmer tillhandahålla myndigheten de redovisningshandlingar, översikter och övriga handlingar, rörande kassans och de anslutna jordbrukskassornas ställning som av tillsynsmyndigheten äskas.

⁴ Senaste lydelse 1975: 229.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

75 §⁵

Har kreditkassas styrelse eller stämman fattat beslut, vilket står i strid med lag eller stadgarna, *må* tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten *må ock* förelägga styrelsen att, om beslut som nyss *sagts* gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller stadgarna. Sådant föreläggande *må* dock, utom vad angår innehållet av *vinst- och förlusträkning* eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Har kreditkassas styrelse eller stämman fattat beslut, vilket står i strid med lag eller stadgarna, *kan* tillsynsmyndigheten förbjuda verkställighet av beslutet. Myndigheten *kan också* förelägga styrelsen att, om beslut som nyss *nämnts* gått i verkställighet, göra rättelse där så kan ske samt att fullgöra vad som åligger styrelsen enligt lag eller stadgarna. Sådant föreläggande *får* dock, utom vad angår innehållet av *resultaträkning* eller balansräkning, icke av myndigheten meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Ändå att avvikelse från lag eller stadgar icke skett, äger tillsynsmyndigheten meddela de erinringar beträffande kassans verksamhet, som myndigheten kan finna påkallade.

Underlåter kassa att ställa sig till efterrättelse av myndigheten meddelat förbud eller föreläggande eller handhar kassan eljest sina angelägenheter på sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, kan den som godkänt kassan återkalla godkännandet.

Tillsynsmyndigheten äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag.

84 §⁶

Med dagsböter eller fängelse straffes

1. styrelseledamot, vilken vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller *vinst- och förlusträkning* som avses i 38 § lagen om ekonomiska föreningar eller i 81 § samma lag, jämförd med 56 § denna lag, eller i 74 § andra stycket denna lag uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 43 §, 44 §, 45 § *andra, tredje och fjärde styckena*, 46 § eller 47 § denna lag;

2. likvidator, vilken vid upprättande av balansräkning, likvidationsräkning eller förvaltningsberättelse som avses i 83 § första och tredje styckena eller 86 § lagen om ekonomiska föreningar eller i 89 § samma lag, jämförd med 56 § denna lag, eller i 64 § denna lag uppsåtligen förfar i strid med bestämmelser i sagda lagrum:

Till böter eller fängelse döms

1. styrelseledamot, vilken vid upprättande av förvaltningsberättelse, balansräkning eller *resultaträkning* som avses i 38 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar eller i 81 § samma lag, jämförd med 56 § denna lag, eller i 74 § andra stycket denna lag uppsåtligen förfar i strid med bestämmelserna i 43–47 §§ denna lag;

⁵ Senaste lydelse 1970: 723.

⁶ Senaste lydelse 1967: 543.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare, vilken uppsåtligt eller av vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift vid lämnande av upplysning som avses i 69, 74, 76 eller 79 § denna lag:

4. revisor eller likvidationsrevisor, vilken i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på stämma eller annorledes hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade, eller i påskrift å sådan handling uppsåtligt eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift rörande kreditkassas angelägenheter eller uppsåtligt eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, ändå att anledning därtill föreligger.

Har gärning som avses i första stycket 1 eller 2 skett av vårdslöshet, är straffet dagsböter.

Har gärning som avses i första stycket 1 eller 2 skett av vårdslöshet, döms till böter.

86 §

Med dagsböter straffes ock

Till böter döms också

1. styrelseledamot eller likvidator, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första eller andra stycket lagen om ekonomiska föreningar eller i 48 § eller 53 § andra stycket denna lag eller i 80 § sista stycket eller 81 § sista stycket förstnämnda lag, vartdera lagrummet jämfört med 53 § andra stycket och 56 § denna lag:

1. styrelseledamot eller likvidator, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som är meddelad i 10 § första eller andra stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar eller i 48 § eller 53 § andra stycket denna lag eller i 80 § sista stycket eller 81 § sista stycket förstnämnda lag, vartdera lagrummet jämfört med 53 § andra stycket och 56 § denna lag:

2. styrelseledamot eller likvidator, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som beträffande anmälan för registrering är meddelad i 37, 68, 90 eller 92 § lagen om ekonomiska föreningar eller i 63 § denna lag:

3. styrelseledamot eller likvidator, som underlåter att till revisor eller likvidationsrevisor avlämna handlingar enligt vad som stadgas i 38 § andra stycket, 81 § andra stycket, 83 § sista stycket eller 86 § sista stycket lagen om ekonomiska föreningar eller i 89 § första stycket samma lag, jämfört med 56 § denna lag:

3. styrelseledamot eller likvidator, som underlåter att till revisor eller likvidationsrevisor avlämna handlingar enligt vad som stadgas i 38 § femte stycket, 81 § andra stycket, 83 § sista stycket eller 86 § sista stycket lagen om ekonomiska föreningar eller i 89 § första stycket samma lag, jämfört med 56 § denna lag:

4. styrelseledamot eller likvidator, som försummar att fullgöra vad i 55 § sista stycket, 84 § sista stycket, jämfört med 55 § sista stycket, eller 86 § andra stycket sista punkten lagen om ekonomiska föreningar finnes stadgat eller som underlåter att iakttaga föreskrift, som med avseende på framläggande av handlingar på stämma eller tillhandahållande av handlingar viss tid före stämma är meddelad i 57 § 1 mom., 81 § andra stycket, 87 § andra stycket eller 89 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar eller i 81 § sista stycket samma lag, jämfört med 56 § denna lag:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5. revisor, vilken underlåter att iakttaga föreskrift som meddelats i 54 § 1 mom. denna lag eller i 81 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar, så ock likvidationsrevisor, som försummar att fullgöra vad i 87 § första stycket första punkten eller 89 § första stycket fjärde punkten sistnämnda lag finnes stadgat.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om kreditkassa från och med första ordinarie stämma som hålls efter utgången av år 1980. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter utgången av år 1980 upprättas enligt de nya bestämmelserna. För räkenskapsår som har börjat löpa före denna tidpunkt får årsredovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

3 Förslag till**Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971: 479)**

Häri genom föreskrivs att 58 § bostadsrättslagen (1971: 479) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

58 §

Bestämmelserna i 38–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsförening. Vad som sägs där om insats skall beträffande bostadsrättsförening i stället gälla inträdesavgift, grundavgift och upplåtelseavgift.

Bestämmelserna i 38–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsförening. Vad som sägs där om insats skall beträffande bostadsrättsförening i stället gälla inträdesavgift, grundavgift och upplåtelseavgift. *Bostadsrättsföreningar är inte skyldiga att upprätta finansieringsanalys, koncernredovisning eller delårsrapport eller att utse auktoriserad revisor.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om bostadsrättsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter utgången av år 1980. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter utgången av år 1980 upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före denna tidpunkt får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

4. Punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1980: 000) om ändring i lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller även i fråga om bostadsrättsföreningar.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972: 262) om understödsföreningar

Härigenom föreskrivs att 29–31, 51 och 67 §§ lagen (1972: 262) om understödsföreningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Bestämmelserna i 38 § och 44 § första stycket lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

Bestämmelserna i 38 § första och fjärde–sjätte styckena lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på understödsföreningar. Vad som sägs där om skyldighet att sända in handlingar till länsstyrelse gäller dock ej. Resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen (1976: 125) skall upprättas enligt bestämmelserna i sistnämnda lag, om annat inte följer av 30 § denna lag eller av föreskrift som har meddelats med stöd av nämnda paragraf.

30 §

Försäkringsinspektionen får i fråga om understödsförenings räkenskaper och styrelsens årsredovisning meddela särskilda föreskrifter, som skall gälla jämte bokföringslagen (1929: 117). Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Har förening flera verksamhetsgrenar, skall intäkter och kostnader redovisas särskilt för varje verksamhetsgren.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, försäkringsinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om understödsförenings löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela regler som avviker från bokföringslagen (1976: 125).

31 §

Bestämmelserna i 45, 46 och 49–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga

Bestämmelserna i 45 §, 46 § 1 och 2 mom. samt 49–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska för-

Nuvarande lydelse

delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skall granskas av minst två revisorer,

2. att revisor får utses för tid till och med den ordinarie stämman som skall äga rum under tredje eller, om försäkringsinspektionen medgett det, fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts.

Vid tillämpningen av 49 § skall iakttagas att vad där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse försäkringsinspektionen.

Bestämmelserna i 81 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening med undantag av hänvisningen till 39–43 §§ och 44 § andra stycket.

Bestämmelserna i 30 § denna lag om årsredovisning äger motsvarande tillämpning på slutredovisning.

Föreslagen lydelse

eningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skall granskas av minst två revisorer,

2. att revisor får utses för tid till och med den ordinarie stämman som skall äga rum under tredje eller, om försäkringsinspektionen medgett det, fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts.

51 §

Bestämmelserna i 81 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på understödsförening med undantag av hänvisningen till 38 § andra, tredje och sjunde styckena samt till 39–43 §§.

Bestämmelserna i 30 § denna lag om årsredovisning tillämpas också på slutredovisning.

67 §

Det åligger understödsförenings styrelse att på tid och sätt som försäkringsinspektionen bestämmer

1. hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,

2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända avskrift av dels förvaltningsberättelsen jämte *vinst- och förlusträkning* och balansräkning, dels revisionsberättelsen med tillhörande handlingar, dels protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om dessa berättelser, dels en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,

2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända avskrift av dels förvaltningsberättelsen jämte *resultaträkning* och balansräkning, dels revisionsberättelsen med tillhörande handlingar, dels protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om dessa berättelser, dels en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,

3. meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som inspektionen begär.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om understödsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter utgången av år 1980. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 60–62, 79 och 102 §§ lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 38 § och 44 § första stycket lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på erkänd arbetslöshetskassa.

Arbetsmarknadsstyrelsen får i fråga om erkänd arbetslöshetskassas räkenskaper och styrelsens årsredovisning meddela särskilda föreskrifter, som skall gälla jämte bokföringslagen (1929: 117). Handlingar av betydelse för arbetslöshetskassans verksamhet skall förvaras under den i bokföringslagen angivna tiden, om arbetsmarknadsstyrelsen ej medger annat. Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

I balansräkningen skall som skuld upptagas ett belopp, som minst motsvarar det för kassan föreskrivna lägsta fondbeloppet.

Föreslagen lydelse

60 §

Bestämmelserna i 38 § första och fjärde–sjätte styckena lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på erkänd arbetslöshetskassa. Vad som sägs där om skyldighet att sända in handlingar till länsstyrelse gäller dock ej. Resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen (1976: 125) skall upprättas enligt bestämmelserna i sistnämnda lag, om annat inte följer av 61 § denna lag eller av föreskrift som har meddelats med stöd av nämnda paragraf.

61 §

Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, arbetsmarknadsstyrelsen får utfärda närmare föreskrifter om arbetslöshetskassas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela regler som avviker från bokföringslagen (1976: 125).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

62 §

Bestämmelserna i 45 § och 46 § 1 mom. samt 49–51 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om erkänd arbetslöshetskassa med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper skall granskas av minst två revisorer,
2. att revisor får utses för tid till och med den ordinarie stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter det han utsetts.

Vid tillämpningen av 49 § nämnda lag skall iakttagas att vad där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse arbetsmarknadsstyrelsen.

79 §

Bestämmelserna i 81 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på erkänd arbetslöshetskassa med undantag av hänvisningen till 39–43 §§ och 44 § andra stycket.

Bestämmelserna i 61 § denna lag om årsredovisning äger motsvarande tillämpning på slutredovisning.

Bestämmelserna i 81 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på erkänd arbetslöshetskassa med undantag av hänvisningen till 38 § andra, tredje och sjunde styckena samt till 39–43 §§.

Bestämmelserna i 61 § denna lag om årsredovisning tillämpas också på slutredovisning.

102 §

Till böter dömes

1. styrelseledamot, likvidator eller annan som i ansökan om eller anmälan för registrering eller i därvid fogade handlingar eller i annan enligt denna lag till arbetsmarknadsstyrelsen ingiven handling eller vid lämnande av begärd upplysning till styrelsen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift,

2. styrelseledamot eller likvidator som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i handling som hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade eller framlägges på ombudsmöte,

3. revisor eller likvidationsrevisor som i revisionsberättelse eller annan handling, som framlägges på ombudsmöte eller på annat sätt hålles tillgänglig för medlemmar eller röstberättigade, uppsåtligen eller av grov vårdslöshet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift om kassans angelägenheter eller uppsåtligen eller av grov vårdslöshet underlåter att göra anmärkning beträffande förvaltningen, fastän anledning därtill föreligger.

4. revisor, likvidationsrevisor eller revisors eller likvidationsrevisors medhjälpare som, oaktat han insett eller bort inse att skada kunnat följa därav, yppar något som kommit till hans kännedom vid verkställd granskning utan att det varit nödvändigt för att fullgöra hans uppdrag.

5. styrelseledamot, revisor, likvidator eller annan som ej iakttager

5. styrelseledamot, revisor, likvidator eller annan som ej iakttar

Nuvarande lydelse

eller fullgör vad som åligger honom enligt 52 § första stycket, 58 § såvitt därigenom hänvisas till 37 § lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar, 60 § såvitt därigenom hänvisas till 38 § *andra* stycket nämnda lag, 62 § såvitt därigenom hänvisas till 50 § tredje stycket och 51 § första stycket samma lag, 63 § andra stycket, 64 § såvitt därigenom hänvisas till 55 § tredje stycket samma lag, 69 § första eller tredje stycket, 70 § andra stycket första punkten, 77 § såvitt därigenom hänvisas till 79 § första eller andra stycket samma lag, 78 § första stycket såvitt därigenom hänvisas till 80 § tredje stycket, jämfört med 50 § tredje stycket samma lag, 79 § första stycket såvitt därigenom hänvisas till 81 § andra stycket första punkten samma lag, 80 § såvitt därigenom hänvisas till 89 § första stycket och 90 § första stycket samma lag, 93 § eller 95 §.

Föreslagen lydelse

eller fullgör vad som åligger honom enligt 52 § första stycket, 58 § såvitt därigenom hänvisas till 37 § lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar, 60 § såvitt därigenom hänvisas till 38 § *femte* stycket nämnda lag, 62 § såvitt därigenom hänvisas till 50 § tredje stycket och 51 § första stycket samma lag. 63 § andra stycket, 64 § såvitt därigenom hänvisas till 55 § tredje stycket samma lag, 69 § första eller tredje stycket, 70 § andra stycket första punkten, 77 § såvitt därigenom hänvisas till 79 § första eller andra stycket samma lag, 78 § första stycket såvitt därigenom hänvisas till 80 § tredje stycket, jämfört med 50 § tredje stycket samma lag, 79 § första stycket såvitt därigenom hänvisas till 81 § andra stycket första punkten samma lag, 80 § såvitt därigenom hänvisas till 89 § första stycket och 90 § första stycket samma lag, 93 § eller 95 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om arbetslöshetskassa från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter utgången av år 1980. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 417) om sambruksföreningar

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1975: 417) om sambruksföreningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 38–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksförening. Vad som i 43 § 1 mom. första stycket sägs om insatsbelopp skall i stället

Föreslagen lydelse

15 §

Bestämmelserna i 38–51 §§ lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksförening. Vad som sägs i 43 § *andra* stycket om insatsbelopp skall i stället avse lö-

Nuvarande lydelse

avse lösenbelopp för medlems andel.

Föreslagen lydelse

senbelopp för medlems andel. *Sambruksföreningar är inte skyldiga att upprätta finansieringsanalys, koncernredovisning eller delårsrapport eller att utse auktoriserad revisor.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om sambruksförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter utgången av år 1980. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter utgången av år 1980 upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före denna tidpunkt får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

4. Bestämmelserna i punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1980:000) om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas även i fråga om sambruksföreningar.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Med företag avses i denna lag aktiebolag eller ekonomisk förening, varå lagen är tillämplig.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller, såvitt avser ekonomiska föreningar, vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller 1 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1979/80: 4 y

över propositionen 1979/80: 143 med förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m. m. jämte motioner

Till lagutskottet

Lagutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen 1979/80: 143 med förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m. m. jämte motionerna 1979/80: 2025 av Lennart Andersson m. fl. (s) och 1979/80: 2026 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt propositionen och motionerna berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande omfattar även den av Gunnar Nilsson m. fl. (s) under allmänna motionstiden väckta motionen 1979/80: 1477 som hänvisats till utskottet. Med detta yttrande överlämnas den motionen till lagutskottet.

I propositionen lägger regeringen (justitiedepartementet) efter föredragning av statsrådet Winberg fram ett förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, som skall ersätta 1895 års lag i samma ämne samt ett förslag till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag. Till grund för propositionen ligger bl. a. två betänkanden av 1974 års bolagskommitté. Nya bolagsregler m. m. (SOU 1978: 67) och Koncernbegreppet m. m. (SOU 1979: 46). Betänkandena har remissbehandlats.

Utskottet tar i huvudsak upp tre avsnitt i propositionen, nämligen de som handlar om styrelserepresentation för anställda i handelsbolag, årsredovisning samt de s. k. 50/50-bolagen. Dessutom behandlar utskottet i ett särskilt avsnitt i anslutning till motion 1979/80: 1477 av Gunnar Nilsson m. fl. (s) vissa frågor om styrelserepresentation i aktiebolag.

Styrelse i handelsbolag

I 1 § lagförslaget finns en definition av begreppet handelsbolag. Enligt stadgandet föreligger ett handelsbolag om två eller flera har avtalat att utöva näringsverksamhet i bolag. Härifrån undantas i princip verksamhet inom jord- och skogsbruk. Utmärkande för ett handelsbolag är att verksamheten betraktas som juridisk person och att bolagsmännen solidariskt ansvarar för bolagets skulder. I en specialform, s. k. kommanditbolag, kan det personliga ansvaret vara begränsat.

Ett handelsbolag förvaltas av bolagsmännen i enlighet med vad som överenskommits i bolagsavtalet. En bolagsman som enligt avtalet är utesluten från förvaltningen skall ha rätt att kontrollera denna genom granskning av räkenskaper etc. Som den gällande lagen är konstruerad med

direkt förvaltning av delägarna finns det inte såsom för aktiebolag och ekonomiska föreningar krav på att styrelse skall inrättas.

En av 1974 års bolagskommittés uppgifter var att undersöka om styrelse borde införas i handelsbolag. Bakgrunden härtill var kraven att de anställda i den företagsformen liksom i aktiebolag och ekonomiska föreningar borde få möjlighet att genom styrelserepresentation utöva inflytande på företagets skötsel. Bolagskommittén ansåg att det fanns företagsdemokratiska skäl att införa styrelserepresentation i större handelsbolag och föreslog därför att styrelse skulle finnas i handelsbolag som under det senast förlutna räkenskapsåret sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare. I fråga om handelsbolag som är moderbolag borde enligt förslaget antalet arbetstagare avse koncernen i dess helhet.

I propositionen framhåller statsrådet Winberg att de anställda i handelsbolag bör tillerkännas en rätt till medbestämmande som är likvärdig med den som tillkommer anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Han vill emellertid inte lösa frågan på det sätt kommittén föreslagit. Beslutsfattandet i handelsbolag skulle enligt hans mening kompliceras om krav på styrelse införs. Vidare måste för en obegränsat ansvarig bolagsman veto rätt beträffande bolagets beslut anses nödvändig. Sådan vetorätt begränsar emellertid en styrelses möjlighet att fungera. Ett spänningsförhållande mellan kompetensen hos bolagsmän och styrelse sägs därjämte kunna föranleda konflikter med risk för rättsförluster för tredje man. I vissa handelsbolag med ett fåtal anställda skulle lagregler om styrelse enligt propositionen dessutom kunna uppfattas som ett hinder mot expansion.

Mot bakgrund av det anförda anser statsrådet Winberg att en reform med styrelse i handelsbolag och styrelserepresentation för de anställda inte bör genomföras nu. Han pekar i stället på möjligheten att åstadkomma en lösning genom medbestämmandeavtal. Samtidigt uttalar statsrådet att frågan om styrelser i större handelsbolag kommer att beredas vidare och att därvid är av särskilt intresse att se i vad mån man kan finna lösningar på den allmänna frågan om arbetstagarinflytande på koncernnivå. I det sammanhanget framhåller statsrådet att frågan har sin särskilda betydelse då det inte kan uteslutas att handelsbolag kommer att bli allt vanligare som moderbolag så länge det saknas regler om styrelserepresentation i handelsbolag. I det fortsatta beredningsarbetet bör även lämpligheten av att kunna driva mycket stora företag som handelsbolag prövas.

Utskottet vill först framhålla att den naturliga utgångspunkten bör vara att de anställdas möjligheter till insyn och inflytande i företagen inte skall vara beroende av företagsform. Detta talar alltså för att man inför någon form av inflytande i ledningen för handelsbolag med minst 25 anställda. För aktiebolag gäller i dag att de anställda har rätt till styrelserepresentation om de är minst 25 till antalet.

Man kan emellertid inte bortse från de invändningar som redovisas i propositionen mot att införa styrelse i handelsbolag. Utskottet delar därför

föredragande statsrådets uppfattning att man inte nu bör genomföra en sådan ordning. Utskottet noterar att frågan skall beredas vidare och utgår från att man är inriktad på att få fram en lösning särskilt i fråga om inflytande för de anställda i ledningsorgan för handelsbolag som fungerar som moderbolag i koncerner.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionen 1477 av Gunnar Nilsson m. fl. (s) såvitt gäller förslag om styrelserepresentation för anställda i handelsbolag.

Utskottet vill inte heller biträda motionen 2025 av Lennart Andersson m. fl. (s) när det gäller ett yrkande att näringsverksamhet i företag med minst 25 anställda skall bedrivas som aktiebolag. Handelsbolag skulle sålunda ej få förekomma som bolagsform för sådana företag. Avsikten med motionärernas förslag torde i första hand vara att tillförsäkra de anställda inflytande i moderbolag i koncerner. Motionärerna vill dessutom ha förslag till hösten 1980 om en provisorisk reglering som tillförsäkrar de anställda representation i handelsbolag som har styrelse eller direktion.

Utskottet hänvisar till vad ovan sagts om det fortsatta beredningsarbetet, som även kan väntas innefatta prövning av det i motionen framförda uppslaget. Det bör också tilläggas att insynen i handelsbolag inte behöver vara mindre än i aktiebolag. Lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet gäller oberoende av företagsform. Vidare kan de i propositionen föreslagna lagreglerna om offentlig årsredovisning, om revision och om koncernredovisning väntas förbättra möjligheterna till insyn i större handelsbolag.

Styrelserepresentation i aktiebolag m. m.

Sedan år 1973 har det funnits lagstiftning om rätt för anställda att ha två styrelserepresentanter i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Sedermera har motsvarande regler införts även för banker och försäkringsbolag. Den nuvarande lagen är från år 1976, då reglerna utsträcktes till att omfatta företag som har minst 25 anställda. Tidigare var gränsen 100 anställda.

Gunnar Nilsson m. fl. (s) tar i motion 1477 upp olika frågor som rör lagstiftningen om styrelserepresentation. Motionärerna anser att det finns brister i systemet och att det bl. a. tar sig uttryck i att de anställda inte utnyttjar sin rätt till styrelserepresentation i den utsträckning som det funnits anledning att förvänta. Ett av problemen är att företagen inte lever upp till sin lagfästa skyldighet i fråga om kallelser, sammanträden, handläggning av ärenden m. m. och att sanktioner häremot inte finns i styrelserepresentationslagen utan – i viss omfattning – i aktiebolagslagen.

Motionärerna tar också upp problemet med att vissa bolag får dispens från kravet på styrelserepresentation. Det kan enligt motionen gälla när staten går in som hälftendelägare i ett privat företag eller när ett företag vilar på ett konsortieavtal med viss balans mellan olika ägare. Ett annat problem är enligt motionen kommunala bolag, vilkas styrelser speglar de

politiska styrkeförhållandena i kommunen. Motionärerna anser att bolag av denna typ är mindre väl ägnade för styrelserepresentation i lagens mening men att det inte får utgöra hinder för att de anställda i andra former får ett rättmätigt inflytande.

Frågan om hur lagstiftningen om styrelserepresentation utfallit undersöks av Arbetslivscentrum. Inom ramen för ett projekt om småföretag har gjorts en specialundersökning av lagens tillämpning i företag med 25–100 anställda. Resultatet visar att det finns åtskillig kritik mot utfallet av lagstiftningen. En genomgående anmärkning är utformningen av informationen till styrelserepresentanterna. Denna anses ofta vara svår att begripa. Arbetslivscentrum undersöker också hur lagstiftningen fungerat i större företag.

När det gäller den av motionärerna påtalade möjligheten till undantag från lagstiftningen vill utskottet framhålla att reglerna om möjlighet till undantag är restriktiva och att avsikten är att, om undantag medges, villkor skall ställas som tillförsäkrar de anställda inflytande på annat sätt.

Det är inte möjligt att bifalla motionsyrkandet om att riksdagen nu skall besluta om lagändringar. Utskottet förutsätter att frågan om utformningen av lagstiftningen om styrelserepresentation tas upp i samband med den översyn av aktiebolagslagen som tidigare aktualiserats mot bakgrund av bl. a. utvecklingen på medbestämmandecområdet. Utskottet utgår alltså från att regeringen – såsom antyds i propositionen – kommer att ta upp frågan om översyn av delar av aktiebolagslagstiftningen med utgångspunkt i vad här anförts. Syftet med översynen skall bl. a. vara att säkerställa ett vidgat inflytande för de anställda. Kravet på ökat inflytande för anställda i kommunala bolag behandlas i kommunalföretagskommittén.

Med det anförda har utskottet besvarat den aktuella delen av motionen 1477 samt motion 2025 såvitt angår ett yrkande om översyn av aktiebolagslagen. Ingendera av motionerna synes behöva föranleda någon åtgärd i nu berört hänseende.

Årsredovisning

Skyldighet att upprätta årsredovisning föreligger för aktiebolag och ekonomiska föreningar. I propositionen föreslås att skyldigheten skall utsträckas även till andra företagsformer, däribland handelsbolag. Vissa begränsningar föreslås dock. Kretsen av årsredovisningsskyldiga företag föreslås begränsad till de företag som skall upprätta årsbokslut och som under räkenskapsåret sysselsatt i medeltal minst 10 anställda. Oavsett antalet anställda föreslås redovisningsskyldighet om balansomslutningen överstiger 1 000 basbelopp, f. n. ca 15 milj. kr. Den föreslagna lagstiftningen skall vara av försökskaraktär.

I den socialdemokratiska motionen 2025 yrkas att redovisningsskyldighet skall införas för alla företag som enligt bokföringslagen har att upprätta årsbokslut. Till stöd härför åberopas att möjligheten till insyn är lika viktig

i små som i stora företag. Den insyn som möjliggörs genom medbestämmandelagen saknas ofta beträffande mindre företag eftersom dessa mera sällan är bundna av kollektivavtal.

Utskottet är inte berett att gå längre än vad som föreslås i propositionen när det gäller vilken krets företag som skall vara skyldiga att avge offentlig årsredovisning. Sedan man fått erfarenheter av utfallet av den föreslagna reformen kan det finnas anledning att ta upp frågor av det slag som aktualiserats i motionen.

50/50-bolag

Frågan om koncernbegreppets utformning har betydelse på aktiebolagslagens område liksom för lagar på det arbetsrättsliga fältet. Enligt 1 kap. 2 § aktiebolagslagen föreligger en koncern om ett aktiebolag äger så många aktier eller andelar i en svensk eller utländsk juridisk person, att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Ett koncernförhållande föreligger vidare enligt aktiebolagslagen om ett aktiebolag – utan att äga röstmajoritet – på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal har ett bestämmande inflytande över en juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet. Ett särskilt problem i detta sammanhang utgör de s. k. 50/50-bolagen.

Med 50/50-bolag avses i propositionen en juridisk person i vilken vartdera av två juridiskt fristående ägarföretag har hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar och i vars angelägenheter ägarföretagen endast kan besluta gemensamt. Med 50/50-bolag jämföras en juridisk person som ägs av fler än två juridiskt fristående företag under förutsättning dels att inget av ägarföretagen har röstmajoritet i det underordnade företaget och dels att ägarföretagen i avtal bestämt att de endast gemensamt kan besluta i det underordnade företagens angelägenheter. Utmärkande för 50/50-bolag och därmed jämförda företag är att vart och ett av de överordnade företagen endast har en negativ bestämmanderätt, dvs. en möjlighet att utöva veto i det underordnade företagens angelägenheter.

Vid tillkomsten av den nuvarande aktiebolagslagen uttalade föredragande statsrådet att 50/50-bolag skulle omfattas av koncernbegreppet enligt lagen (prop. 1975: 103 s. 279). Sedan detta uttalande ifrågasatts (LU 1977/78: 8 s. 18) fick bolagskommittén i uppdrag att utreda koncernbegreppet beträffande 50/50-bolagen. Kommittén fann att dessa bolag vid tillämpningen av aktiebolagslagen inte borde omfattas av detta begrepp. När det gällde den arbetsrättsliga lagstiftningen gick kommittén i fråga om styrelserepresentationslagen på samma linje som beträffande aktiebolagslagen. Däremot ansåg kommittén att 50/50-bolag skulle ingå i koncernbegreppet då det gällde anställningsskyddslagen, studieledighetslagen, föräldradighetslagen och semesterlagen.

I propositionen går regeringen på bolagskommitténs linje beträffande 50/50-bolagens ställning enligt aktiebolagslagen och styrelserepresentationslagen.

I fråga om övriga arbetsrättsliga lagar som är aktuella i sammanhanget tar regeringen inte ställning utan hänvisar till utredningsarbete som pågår beträffande anställningsskyddslagen, medbestämmandelagen och semesterlagen. Statsrådet Winberg framhåller dock att det är värdefullt om koncernbegreppet har samma innebörd inom olika rättsområden. Beträffande främst anställningsskyddslagen med därtill knutna lagar samt semesterlagen är det enligt utskottets mening angeläget att frågan om 50/50-bolagens ställning snabbt klaras ut och löses på ett enhetligt sätt. Det nuvarande rättsläget är osäkert och det är otillfredsställande att överlämna frågor av detta slag till rättstillämpningen.

När det gäller aktiebolagslagen och styrelserepresentationslagen godtar utskottet regeringens förslag.

Av det anförda framgår att utskottet avvisar den socialdemokratiska motionen 2025 i fråga om ständpunkten att 50/50-bolagen bör omfattas av koncernbegreppet vid tillämpning av styrelserepresentationslagen. Utskottet vill i det sammanhanget framhålla att det framstår som ologiskt att 50/50-bolagets anställda skall medräknas då det gäller att avgöra om förutsättningar finns för arbetstagarrepresentation i styrelserna för ägarbolagen. Inte heller bör 50/50-bolagets anställda kunna påverka valet av arbetstagarledamöter i ägarbolagen. Utskottet noterar också att departementschefen föreslår en reglering övergångsvis som skall förhindra inskränkning av en redan faktiskt inrättad arbetstagarrepresentation.

Det sagda innebär vidare att utskottet inte kan biträda det avslagsyrkande på propositionen som vpk lagt fram i sin motion 2026. Motionärerna är allmänt missnöjda med propositionens uppläggning och vill ha ett nytt förslag som enligt deras uppfattning bättre tillgodoser de fackliga organisationernas och andra intressenters berättigade krav på insyn och kontroll.

Stockholm den 22 maj 1980

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Anna-Greta Leijon (s), Arne Fransson (c), Erik Johansson (s), Bernt Nilsson (s), Sten Svensson (m), Frida Berglund (s), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Margit Odelsparr (c), Filip Fridolfsson (m), Sune Johansson (s), Nils-Olof Grönhagen (s), Marianne Wahlberg (fp) och Lennart Nilsson (c).

Avvikande mening

Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Bernt Nilsson, Frida Berglund, Lars Ulander, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) har anmält avvikande mening på följande punkter:

1. Styrelse i handelsbolag

Socialdemokraterna anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Man kan" och på s. 3 slutar "större handelsbolag" bort ha följande lydelse:

Handelsbolag är emellertid enligt utskottets mening en mindre lämplig form för företagsamhet i större skala. Sådant verksamhet bör bedrivas som aktiebolag bl. a. med hänsyn till den större insyn och möjlighet till styrelse-representation för de anställda som den företagsformen innebär. Särskilt olämpligt är det att använda handelsbolagsformen för moderbolag i koncerner. Utskottet föreslår att riksdagen nu förordar ett principiellt förbud att använda handelsbolag för företag med fler än 24 anställda. Det kan självfallet finnas fall där undantag från en sådan regel bör göras. Regelsystemet bör därför utformas så att dispensmöjligheter infogas i detsamma.

I en del handelsbolag finns i dag styrelser. Vidare finns det ofta i större handelsbolag direktion eller motsvarande organ. Det är angeläget att de anställda blir representerade i sådana styrelser eller direktioner. Regeringen bör därför i enlighet med den socialdemokratiska motionen 2025 redan hösten 1980 framlägga förslag som kan tillämpas övergångsvis i de större handelsbolagen och ha till syfte att tillförsäkra de anställda inflytande efter samma grunder som gäller för aktiebolag. Härigenom tillgodoses även syftet med det i motionen 1477 av Gunnar Nilsson m. fl. (s) framförda förslaget om styrelserepresentation för anställda i handelsbolag.

2. Årsredovisning

Socialdemokraterna anser att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Utskottet är" och slutar "i motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om behovet av insyn även i mindre företag. Utskottet förordar därför att bestämmelser att avge årsredovisning införs för alla företag som enligt bokföringslagen har att upprätta årsbokslut.

3. 50/50-bolag

Socialdemokraterna anser att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "När det" och slutar "inrättad arbetstagarrepresentation" bort ha följande lydelse:

Utskottet godtar regeringens förslag beträffande aktiebolagslagen.

Enligt utskottets mening innebär gällande rätt att ett koncernförhållande föreligger mellan ett ägaraktiebolag och ett 50/50-bolag, när det gäller tillämpningen av styrelserepresentationslagen. Regeringens förslag innebär en försämring på denna punkt sett ur arbetstagarnas synvinkel. Det är önskvärt att 50/50-bolagen omfattas av koncernbegreppet i lagen om styrelserepresentation även i framtiden. Ytterst handlar frågan om att de anställda i 50/50-bolagen skall få möjlighet till inflytande på och information om vad som sker i de sammanhang där de avgörande besluten för dessa bolag fattas. Reglerna om styrelserepresentation bör alltså utformas så att de får den här angivna innebörden.

Näringsutskottets yttrande

Bilaga 4

1979/80:7 y

över motionsyrkande om kommerskollegiets resurser för tillsyn på revisorsområdet

Till lagutskottet

Lagutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över motionen 1979/80:2025 såvitt avser yrkandet 5 d. Motionen, av Lennart Andersson m. fl. (s), har väckts med anledning av propositionen 1979/80:143 med förslag till ny lagstiftning om handelsbolag, m. m. Det berörda yrkandet är att riksdagen skall som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om kommerskollegiets resurser för tillsyn på revisorsområdet.

Motionärerna åberopar en promemoria från brottsförebyggande rådet (Revisorsverksamhet, PM 1978:2), vari rekommenderas att kommerskollegiet skall få en kraftig resursförstärkning för att utöva tillsyn på revisorsområdet. Regeringen har, framhåller de, hänvisat till att kollegiets organisation f. n. är under utredning och uttalat att rekommendationen därför bör prövas senare. Motionärerna understryker det angelägna i att tillsynen förbättras och att förslag från regeringen i detta ämne redovisas snarast.

Näringsutskottet får anföra följande.

Vid sin behandling av frågan om anslag till kommerskollegiet har utskottet tagit del av kollegiets önskemål om ytterligare medel för tillsynen på revisorsområdet. I sin resultatanalys för budgetåret 1978/79 anför kollegiet att denna tillsyn inte har kunnat fullgöras på ett tillfredsställande sätt. Bl. a. har utrymme saknats för andra former av tillsyn än den som initierats av anmälningar. En aktiv tillsyn från kollegiets sida riktad mot grundläggande brister i yrkesutövningen – utfärdanden av revisionsberättelser utan att egentlig revision utförts, överträdelse av jävsbestämmelserna, obefintlig dokumentation över utfört arbete etc. – skulle enligt kollegiet vara ett mycket effektivt sätt att snabbt höja minimistandarden.

Regeringen har i budgetpropositionen (prop. 1979/80:100 bil. 14 s. 64) icke föreslagit någon ökning av kommerskollegiets resurser för verksamheten på revisorsområdet. Totalt har kollegiets avlöningsmedel skurits ned. Näringsutskottet och riksdagen har godtagit regeringens förslag (NU 1979/80:34, rskr 1979/80:224). Regeringen har, som motionärerna påpekar, hänvisat till att en översyn av kollegiets organisation håller på att genomföras. Den utförs av statskontoret i samarbete med kollegiet. Näringsutskottet har inhämtat att en rapport över resultatet av översynen beräknas föreligga i juni i år för att därefter remissbehandlas. Det är f. n. osäkert om översynsresultatet kan hinna läggas till grund för framställningen om kommerskollegiet i nästa års budgetproposition. Näringsutskottet vill med anledning därav uttala att det

synes angeläget att frågan om kollegiets resurser för verksamheten på revisorsområdet blir grundligt belyst när regeringen nästa gång föreslår anslag till kollegiet, oavsett hur långt frågan om kollegiets organisation i stort då har avancerat.

Den berörda verksamheten finansieras reellt ehuru icke formellt till en del genom de avgifter som skall erläggas vid ansökan om auktorisation resp. godkännande som revisor, dvs. vart femte år under en revisors verksamma tid. Avgiften sattes år 1973 till 1 000 kr. och höjdes år 1978 till 1 600 kr. Näringsutskottet utgår från att regeringen fortlöpande följer relationen mellan kostnader och intäkter och vidtar de justeringar av avgifterna som kan visa sig motiverade.

Stockholm den 28 maj 1980

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Erik Hovhammar (m), Hugo Bengtsson (s), Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Tage Adolfsson (m), Thage Peterson (s), Karl Björzén (m), Olle Wästberg i Stockholm (fp), Birgitta Johansson (s), Ivar Franzén (c) och Christer Eirefelt (fp).

Remissyttranden över motion 1979/80: 807

Remissyttranden över motionen har inhämtats från stiftelseutredningen, kommunalföretagskommittén, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet och SABO.

Stiftelseutredningen framhåller inledningsvis att bestämmelserna om proportionellt valsätt har utformats med hänsyn till de särskilda förhållandena i kommuner och landstingskommuner. För de privata rättssubjekten gäller i viktiga hänseenden helt andra förutsättningar. Enligt utredningen bör man därför noga beakta följderna av att vidga tillämpningsområdet för dessa bestämmelser till att även gälla delar av civilrätten.

Utredningen konstaterar att motionsförslaget berör inte bara kommunala företag utan även företag i vars styrelse kommun eller landsting utsett endast någon eller några ledamöter. När inte samtliga styrelseledamöter har utsetts i kommunal ordning kan enligt utredningen det proportionella valsättet inte gärna tillämpas på annat än fördelningen av uppdrag mellan de politiskt utsedda ledamöterna och de övriga samt mellan de förra inbördes. Utredningen anser att även en sådan begränsning kan medföra svårigheter i den praktiska tillämpningen. Vidare har i dessa fall den föreslagna ordningen ett begränsat värde som minoritetsskydd. Först då andelen politiskt utsedda ledamöter är stor kan man utgå från att en minoritetsgrupp kan bli företrädd i ett arbetsutskott eller en beredning.

En annan svaghet hos förslaget är enligt utredningen att det rimmar illa med ansvarsförhållandena i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser. Envar styrelseledamot ansvarar personligen och solidariskt för skada som han uppsåtligt eller av vårdslöshet vållar huvudmannen. Detta ansvar gäller även val av ledamot till arbetsutskott eller beredning. Ledamot som i sådant fall brister i skälig omsorg och därmed skadar huvudmannen drabbas av skadeståndsansvar.

Utredningen anser att bestämmelser om proportionellt valsätt skulle ändra förutsättningarna för att utkräva ansvar hos styrelsens ledamöter. Vid proportionella val har den enskilde ledamoten små möjligheter att påverka utgången av valet. Därmed kan han inte heller hållas ansvarig för valet i samma utsträckning som enligt gällande rätt. Enligt utredningens uppfattning är det emellertid svårt att närmare ange hur det proportionella valsättet inverkar på ansvarsförhållandena. Frågan har veterligen aldrig ställts på sin spets.

I detta sammanhang pekar utredningen också på ett annat förhållande. Motionärerna talar i allmänna ordalag om arbetsutskott eller motsvarande beredning. Detta uttryckssätt är något oklart. Det framgår inte om därmed avses även fall då en eller flera ledamöter eller suppleanter i styrelsen utses att fatta beslut på styrelsens vägnar. Men hänvisningen till bestämmelser-

na i 3 kap. 10 och 13 §§ kommunallagen (1977: 179) tyder på att motionärerna har haft även dessa fall i åtanke. Under alla förhållanden är det, framhåller utredningen, viktigt i bl. a. ansvarshänseende att skilja mellan beredande och beslutande organ. Bortsett från banker gäller nuvarande bestämmelser om minoritetsskydd för offentliga styrelseledamöter och arbetstagarledamöter endast beredande organ.

Slutligen framhåller utredningen att den fråga som motionärerna berör bör sättas in i ett större sammanhang. Det rör sig här ytterst om behov av ökad insyn i företagets verksamhet. Proportionella val kan därvid vara ett av flera tänkbara sätt att tillfredsställa sådana behov. Man bör emellertid i detta sammanhang inte överskatta värdet av att ingå i arbetsutskott eller beredning. Till följd av bestämmelserna om skadeståndsansvar är ledamot i stor utsträckning förhindrad att till kommun eller annan tredje man yppa förhållanden som gäller huvudmannen. Men det hindrar naturligtvis inte, fortsätter utredningen, att det för den enskilde ledamoten kan vara av visst värde att ingå i sådant organ för att aktivt kunna delta i styrelsearbetet.

När det gäller stiftelserna kommer utredningen i sitt fortsatta arbete att särskilt beakta behovet av ökad insyn i deras verksamhet. Det är en av utredningens huvuduppgifter att föreslå åtgärder i detta hänseende. Det är emellertid ännu för tidigt att säga vad detta arbete kan komma att leda fram till. Men med hänsyn till vad som ovan anförts om proportionella val i privata rättssubjekt anser utredningen det troligt att den i första hand försöker att tillgodose kraven på insyn på annat sätt.

Kommunalföretagskommittén framhåller att den associationsrättsliga lagstiftningen inte innehåller regler om arbetsutskott och liknande och att det därför saknas förutsättningar för att införa bestämmelser om utseende av sådana organ. Vidare anføres att kommittén i ett senare skede av sitt arbete kommer att överväga om den associationsrättsliga lagstiftningen bör ändras så att de kommunaldemokratiska kraven vad gäller kommunala företag tillgodoses bättre än för närvarande. Finner kommittén vid dessa sina överväganden att det finns behov av att införa regler i den associationsrättsliga lagstiftningen rörande arbetsutskott m. fl. dylika organ blir det tillfälle att återkomma till frågan hur dessa i så fall skall utses.

Svenska kommunförbundet upplyser att f. n. finns omkring 1 200 kommunägda företag, dvs. företag där kommunen ensam eller tillsammans med annan kommun äger hälften eller mer av aktiekapitalet eller där en eller flera kommuner annars har ett bestämmande inflytande.

Enligt Kommunförbundet får motionen ses som ett fullföljande av en av de principer om proportionellt valsätt som ligger bakom kommunallagen, nämligen att skydda minoritetsintressena vid val av politiskt sammansatta organ. Kommunförbundet delar därför motionärernas uppfattning om att frågan kan behöva lagregleras. Då konsekvenserna av en sådan lagregle-

ring bör närmare analyseras föreslår Kommunförbundet att motionen överlämnas till stiftelseutredningen och kommunalföretagskommittén.

Landstingsförbundet framhåller till en början att i de fall landstingen är engagerade i fristående juridiska personer det vanligen rör sig om stiftelser. Landstingsförbundet yttrar sig därför över motionsförslaget främst såvitt det avser stiftelserna. Enligt Landstingsförbundet är de verksamheter som under medverkan från landstingskommunerna bedrivs i stiftelseform av mycket skiftande karaktär. Förhållandet mellan t. ex. politiskt och fackligt inflytande i stiftelsernas styrelser växlar också och kan visa upp många olika varianter. Därtill kommer att de stadgar som gäller för olika stiftelser kan ha mycket varierande valör; de kan sålunda vara fastställda i författning, grunda sig på avtal mellan staten och den enskilda landstingskommunen (de regionala utvecklingsfonderna) eller beslutas av landstinget ensamt.

Med hänsyn till att det endast är i vissa fall som landstingen utser samtliga ledamöter i en stiftelsestyrelse med en politisk fördelning enligt det proportionella systemet som enda utgångspunkt, finner Landstingsförbundet det tveksamt om förslaget i motionen skulle få någon nämnvärd betydelse om det genomfördes. Förbundet delar uppfattningen att de politiska minoriteternas intressen kan behöva skyddas bättre. Enligt förbundets mening borde man emellertid, i stället för att redan nu vidta separata åtgärder för att tillgodose syftet med motionen, lämna över frågan till den statliga stiftelseutredningen, så att ämnet efter ytterligare överväganden inom ramen för dess arbete kan tas upp till ny bedömning i ett senare och mer fylligt sammanhang. Stiftelseutredningens förslag bör då kunna bilda underlag för ett ställningstagande till frågan om proportionellt valda arbetsutskott inom alla de juridiska personer som avses i motionen.

SABO framhåller att de av kommunerna ägda allmännyttiga bostadsföretagen är organiserade antingen som aktiebolag eller som stiftelser. I något fall är formen ekonomisk förening. F. n. finns ca 460 allmännyttiga företag i riket. Av dessa är 260 anslutna till SABO. De SABO-anslutna företagen äger 685 000 bostadslägenheter, vilket utgör ca 90% av samtliga allmännyttiga lägenheter.

I de SABO-anslutna företagen, framhålls vidare, finns ca 2000 ordinarie styrelseledamöter och revisorer. Med undantag av ett mindre antal ledamöter, som representerar minoritetsintressen, är samtliga ledamöter och revisorer kommunalt valda.

Huruvida valen sker proportionellt eller ej undandrar sig SABO:s bedömning. De uppgifter över styrelsernas sammansättning, som SABO förfogar över, tyder emellertid på att de olika politiska partierna i mycket stor utsträckning är representerade i relation till sin styrka i vederbörande kommuns beslutande organ. SABO saknar även kunskap om i vilken

utsträckning företagens styrelser har utsett verkställande utskott, arbetsutskott eller utskott av annat slag.

I yttrandet anförs vidare att för SABO:s egna beslutande organ – kongress, fullmäktige och styrelse – saknas förmella bestämmelser om politisk sammansättning. De partier, som är representerade i fullmäktige och styrelse, har emellertid gemensamt uttalat att den politiska sammansättningen i SABO:s parlamentariska organ bör återspegla den politiska sammansättningen i fullmäktigeförsamlingarna i de kommuner, som har SABO-företag. Detta har resulterat i en strikt proportionell politisk fördelning när det gäller såväl kongressombud som ledamöter i fullmäktige och styrelse.

SABO anser det självklart att de allmännyttiga bostadsföretagen, som är kommunernas organ för bostadsförsörjningen, skall följa övergripande kommunala beslut på samma sätt som annan kommunal verksamhet. Att samhället har funnit det praktiskt att organisera företagen på sådant sätt att de inte är formellt kommunalrättsligt reglerade, kan enligt SABO:s mening inte ändra denna grundprincip. Eftersom motionen syftar till att införa "rätt till proportionellt val", innebär den att samma möjligheter skall föreligga vid val inom de allmännyttiga bostadsföretagen som vid val inom annan kommunal verksamhet. SABO förutsätter att kommunalföretagskommittén och stiftelseutredningen kommer att belysa denna fråga och föreslå lämpliga åtgärder.

Till lagutskottet inkomna skrivelser angående gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag

Sveriges industriförbund och Svenska byggnadsentreprenörföreningen

Industriförbundet och Byggnadsentreprenörföreningen (SBEF) lämnar i skrivelse nedanstående synpunkter på frågan om avgränsningen mellan handelsbolag och enkla bolag samt betydelsen härav för projektinriktade konsortier. Skrivelsen syftar till att komplettera och sammanfatta vad organisationerna anfört vid en hearing inför utskottet.

Ett skatteproblem som kan uppkomma i samband med internationell verksamhet är följande. Enligt 38 § 2 mom. kommunalskattelagen (KL) räknas till intäkt av kapital bl. a. intäkt av utomlands självständigt bedriven rörelse. Enligt punkt 4 av anvisningarna till 38 § avses med rörelse i utlandet sådan rörelseverksamhet som därstädes självständigt bedrivits. Huruvida rörelsen i utlandet skall betraktas som självständig eller osjälvständig synes avgöras med ledning av om den utländska rörelsen utgör en särskild förvärvskälla eller ej. I doktrinen har ansetts att rörelseinkomster från handelsbolag i princip skall hänföras till särskild förvärvskälla. Anses konsortier som handelsbolag, torde sålunda inkomster från konsortier vara att hänföra till en särskild förvärvskälla. Självständighetskriteriet i 38 § skulle därmed vara uppfyllt, vilket leder till att inkomster från konsortier utomlands kan komma att behandlas som intäkt av utomlands bedriven rörelse.

Ett allvarligt problem uppkommer därvid genom bestämmelserna i 39 § 2 mom. KL. Enligt dessa bestämmelser får avdrag för underskott som uppkommit i rörelse i utlandet endast göras från annan intäkt av fastighet eller rörelse i utlandet. Eventuella förluster på utlandsarbeten skulle med andra ord inte kunna kvittas mot överskott i den svenska rörelsen. Många byggföretag håller på att etablera sig på nya utländska marknader. I ett etableringsskede är risktagandet ofta högt. Företagen är angelägna att komma in på den nya marknaden och kan därför bli tvingade att acceptera mindre lönsamma arbeten. Bristande erfarenhet av utlandsarbeten ökar givetvis också risken för kostsamma misstag. Förlustrisken är särskilt stor vid etablering på nya marknader, men givetvis är risktagandet högt vid allt utlandsbyggande. Får eventuella förluster vid utlandsarbete inte kvittas mot överskott på andra arbeten kommer detta att verka starkt återhållande på företagens vilja att arbeta på utländska marknader.

Även andra skatterättsliga nackdelar skulle bli följderna. Enligt anvisningar från riksskatteverket får nedskrivning av pågående entreprenadarbeten ske med högst ett belopp motsvarande summan av nedlagda indirekta

kostnader och 20 % av nedlagda direkta kostnader. Ett företag som ensamt utför entreprenadarbete bestämmer med utgångspunkt från företagets behov av förlustriskreservering och konsolideringar med vilket belopp nedskrivningarna skall göras. Samma möjlighet att själv bestämma reserveringsbehovet gäller för företag i konsortier som behandlas som enkelt bolag. Varje konsortiedlem gör sina nedskrivningar på grundval av sin andel av nedlagda kostnader och sitt reserveringsbehov. Om däremot konsortiet behandlas som handelsbolag försvinner konsortiedlemmarnas möjligheter att var för sig besluta om det belopp som företagets nedskrivningar skall göras med. I stället kommer detta belopp att bestämmas genom majoritetsbeslut i handelsbolaget. Konsekvenserna av att medlemmarna inte var för sig kan bestämma nedskrivningsbeloppet kan leda till att konsortiedlem belastas med nedskrivningar som är så stora att förlust uppkommer i hans rörelse. I andra fall kan konsekvenserna bli att konsortiedlem tvingas redovisa onormalt stor vinst i sin rörelse av den anledningen att övriga konsortiedlemmar av nyss redovisad risk för förlustredovisning inte går med på tillräckligt stora nedskrivningar. Svårigheterna att samordna olika delägares krav i dessa hänseenden är ofta så stora att samarbete mellan företagen inte kommer till stånd om de är hänvisade att använda handelsbolagsformen.

Konkurrensaspekter

I propositionen lämnas också förslag till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag. Som en följd härav kan ett konsortium bildat för ett enskilt projekt i handelsbolagsform enligt nämnda förslags 2 kap. 1 § tvingas att i offentlig årsredovisning uppge det ekonomiska resultatet av det ifrågavarande projektet. Härigenom skulle en oberättigad insyn för beställarsidan uppkomma. Det är god sed i affärsförhållanden där anbudskonkurrens föreligger att beställaren grundar sitt beslut på anbudsgivarens uppgifter om pris, kvalitet och utförande. Däremot skall inte beställaren ha insyn i anbudsgivarens lönsamhetsberäkning. Undantag från denna princip kan emellertid förekomma i vissa monopolsituationer.

En insyn för beställarsidan är konkurrensnedvridande på så sätt att större företag som ensamma kan genomföra ett enskilt projekt kan redovisa verksamheten som en del av övrig verksamhet i företaget, och uppgifter om enskilda projekt kan inte härledas ur dessa siffror. Mindre företag som inte kan ta riskerna med att lämna anbud ensamma utan måste samarbeta med andra blir utlämnade åt den press från beställarsidan som kan uppkomma om beställaren utnyttjar information i redovisningen om enskilda projekts lönsamhet. Det är illa nog om en sådan konkurrensnedvridning sker inom landet, men det är naturligtvis än värre om svenska företag härigenom får en konkurrensnackdel vid sin export.

Konsortier med utländska delägare

För konsortier med utländska delägare i handelsbolags form uppkommer även ett formellt hinder av betydande praktisk betydelse. Sålunda gäller enligt 1968 års lag om vissa inskränkningar i rätten att sluta svenskt handelsbolag m. m. att bl. a. utländskt företag inte får sluta svenskt handelsbolag eller ingå i sådant bolag utan tillstånd av regeringen. En förutsättning för att tillstånd skall meddelas är att avtal föreligger, enligt vilket bolaget skall anses slutet eller inträde medgivet i och med att tillstånd meddelas. Avtal i strid mot lagen är ogiltigt.

En myndighetsprövning av en utländsk samarbetspartners deltagande i ett projekt medför alltid en tidsutdräkt. Denna tidsutdräkt kan omöjliggöra internationell samverkan, eftersom såväl slutande av konsortialavtal som upprättande och ingivande av anbudshandlingar måste ske under en avgränsad tidsperiod, nämligen från tidpunkten för anbudsinfordran till anbudstidens utgång. Ofta sker detta arbete under stark tidspress. Tidsutrymmet styrs av beställaren och inte av konsortieparterna. Inom tidsmarginalerna ryms då sällan eller aldrig en myndighetsprövning av nu ifrågavarande slag.

En presumtiv svensk part drabbas också av betydande bad-will inför det utländska företaget med vilket samarbete önskas om den svenska parten måste dra in sin utländska kollega i ett myndighetsförfarande. Detta kan leda till bortfall av samarbetstillfällena. Det kan också leda till att samarbetet i högre grad sker på den utländska partens villkor och att det svenska företaget förlorar i inflytande. Framför allt torde den utländska parten kräva att konsortiet får utländsk status och därigenom inte underkastas svensk rätt.

Administrativa olägenheter

Reglerna om handelsbolag är inte anpassade till den verksamhet som konsortier bildade för enskilda projekt bedriver och skulle i hög grad försvåra såväl bildandet av som det praktiska arbetet i konsortier. Konsekvensen härav torde bli att avtalsparterna regelmässigt skulle skriva bort de dispositiva reglerna för handelsbolag. Avtalsskrivningen skulle härigenom bli onödigt komplicerad. Nackdelarna härav torde vara särskilt stora för mindre företag med små administrativa resurser.

Samhällsintresset av konsortieverksamheten

Vid hearingen inför utskottet har framhållits att industrikonsortier i vart fall efter vissa förtydliganden bör kunna organiseras som enkla bolag även i enlighet med den i propositionen föreslagna lagstiftningen, därför att parterna i sådana konsortier svarar för klart åtskiljbara delar i konsortiet.

Emellertid kan förhållandena i vissa fall generellt sett och särskilt inom vissa branscher vara sådana att samverkan i konsortieform inte kan organiseras på sätt att bokföringsplikt enligt 1976 års bokföringslag för konsortiet

som sådant undviks. Det sagda belyses väl i bifogade av SBEF upprättade promemoria rörande entreprenadkonsortiers uppbyggnad och bokföring inom byggnadsindustrin. Vad som däri sägs tar i och för sig sikte på förhållanden inom en enskild bransch, men situationen behöver ingalunda vara unik för denna bransch. Kan verksamheten i konsortiet inte organiseras utan att bokföringsplikt uppkommer kommer enligt lagförslaget handelsbolag att föreligga.

I SBEF:s promemoria beskrivs bakgrunden till samverkan mellan flera företag i entreprenadkonsortier. Denna samverkan mellan företag är i samhällets intresse eftersom den främjar anbudskonkurrensen om stora projekt. Företag som ensamma varit för små för att finansiellt och administrativt påta sig stora entreprenaduppdrag kan i konsortier delta i konkurrensen.

Samhällsintresset av konsortiesamverkan måste också ses i ett internationellt perspektiv. Svenska företag kan i många fall inte ensamma satsa på integrerade helhetslösningar utan måste – för att kunna hålla sig kvar på marknaden eller komma in på nya områden – smidigt och snabbt kunna etablera samarbete med andra företag, svenska eller utländska. Från samhällets sida har detta problem under senare år i ökad utsträckning uppmärksamrats, och åtgärder i syfte att underlätta svensk projektexport har vidtagits. Svenska företags möjligheter att delta och hävda sig i den internationella anbudskonkurrensen synes också i betydande grad ha ökat. Ett gott exempel på det sagda är byggnadsindustrin. Svenskt utlandsbyggande har sålunda ökat kraftigt under 1970-talet. År 1979 byggde svenska företag utomlands för ca fyra miljarder kronor, varav mer än hälften avsåg svenska företags andelar av fakturering i utländska konsortier. För närvarande pågår förhandlingar/anbudsgivning angående ett tiotal utländska projekt i konsortieform. Den svenska andelen av anbudssummorna beräknas uppgå till några tiotal miljarder kronor. Hur stor del härav där avtal slutligen kommer att träffas är naturligtvis svårt att förutsäga.

Som framgått av redovisningen ovan medför samverkan i konsortier genom handelsbolag betydande nackdelar för de enskilda företagen. Samverkan i det enkla bolagets form för utförande av ett enskilt projekt har – utom i undantagsfall – erfarenhetsmässigt visat sig vara den mest praktiska bolagsformen att arbeta under. Detta gäller såväl på den inhemska marknaden som internationellt. Lagförslaget innebär så väsentliga förändringar av företagets verksamhetsförutsättningar att följderna från export-, struktur- och sysselsättningsynpunkt kan bli betydande. Starka skäl talar därför för att lagstiftningen utformas så att företagen kan arbeta i etablerade ändamålsenliga former.

Departementschefens skäl för ändrade regler

Som skäl för att hänföra den ifrågavarande kategorin av konsortier till handelsbolag har departementschefen angivit borgenärsskydds- och insynsintressen.

Vad först gäller borgenärsskyddet bör detta ses från praktiska och inte teoretiskt juridiska utgångspunkter. Skälet för bildandet av konsortier är ju bl. a. ekonomisk riskspridning, och delägarna får därigenom större ekonomisk styrka än om de gått in med egna anbud. Beställare och andra avtalsparter uppnår härigenom en större trygghet. Som framgår närmare av SBEF:s promemoria uppkommer också solidariskt ansvar gentemot beställaren därigenom att samtliga konsortiedeltagare påtecknar entreprenadkontraktet.

Att borgenärsskyddet teoretiskt skulle vara bättre i handelsbolagsformen än i det enkla bolagets form är irrelevant om den förstnämnda formen är så opraktisk att den ej kommer att användas. Däremot måste vikt tillmätas lagstiftningsåtgärder som kan leda till en försvagad branschstruktur.

Beträffande insynsintresset har redan ovan pekats på de skadeverkningar som skulle kunna vara förenade härmed. Mot bakgrund härav bör vid en avvägning mellan sekretess och insynsintresset sekretessen anses väga tyngre också med hänsyn till att väsentliga insynsintressen ändå tillgodoses genom kravet på redovisning av de enskilda delägarnas verksamhet.

I remissyttrande över bolagskommitténs betänkande föreslog SBEF det avgränsningskriteriet gentemot handelsbolag att enkelt bolag skulle föreligga då verksamheten endast avsåg visst företag. Mot detta kriterium anför departementschefen att det torde medföra avsevärda problem i den praktiska tillämpningen. Vilka dessa problem skulle vara framgår dock inte av propositionen. Inom näringslivet måste problemet att definiera visst projekt lösas såväl vid varje anbudsinfordran som i varje konsortialavtal om entreprenadarbete. Problemen härmed liksom metoderna att lösa dem är väl kända hos företagen. Det synes inte kunna leda till några nya problem om lagstiftningen utgår från entreprenörföreningens avgränsningskriterium. Ett likartat uttryckssätt med samma syfte återfinns nedan under avslutande synpunkter.

Avslutande synpunkter

Med hänsyn till det aktuella lagstiftningsarbetets långt framskridna stadium torde utrymmet för ändringar i den föreslagna lagtexten vara litet. Skulle en ändring av lagtexten inte bedömas lämplig bör dock – i vart fall under en prövotid – motivuttalanden av lagutskottet kunna tillgodose praktiska behov.

För näringslivets praktiska behov skulle det vara tillfredsställande om begreppet näringsverksamhet i lagen om handelsbolag och näringsidkarbegreppet i bokföringslagen så till vida frikopplades från varandra, att det i motiven till den aktuella lagstiftningen sades att enkelt bolag skall anses föreligga då två eller flera företag sluter avtal för gemensamt utförande av visst arbetsbeting för viss beställare.

Svenska byggnadsentreprenörföreningens promemoria angående entreprenadkonsortier inom byggbranschen

Inom entreprenadbranschen förekommer konsortier främst därför att vissa projekt är av sådan storleksordning eller förenade med sådana risker att många företag inte ensamma anser sig kunna åta sig projektet. Konsortiesamverkan möjliggör för två eller flera entreprenadföretag – som vart och ett för sig inte har tillräckliga resurser – att tillsammans ta ansvar för ett omfattande och riskbetonat projekt.

Möjligheten att arbeta i konsortier verkar av olika skäl prisdämpande. Ett av skälen är att anbudskonkurrensen ökar, eftersom även andra företag än de allra största kan vara med och konkurrera. Ett annat skäl är att konsortiesamverkan kan ge tillgång till lokala resurser i andra företag. Härigenom undviker man merkostnader genom att resurser inte behöver flyttas från andra delar av landet. Konsortiesamverkan medför således också minskade krav på rörlighet hos arbetskraften. Samverkan i entreprenadkonsortier mellan två eller flera byggföretag har hittills regelmässigt behandlats som enkla bolag, såvida de inte registrerats som handels- eller kommanditbolag. Konsortierna i byggbranschen har i allmänhet fungerat ungefär på följande sätt.

Samarbetsavtal

När ett byggföretag finner att ett aktuellt projekt är av sådan karaktär att man ej ensam anser sig kunna åta sig projektet, inleds ofta diskussioner om samarbete med annat byggföretag. Under förutsättning att byggföretagen – vanligen två stycken, sällan mer än tre – kan komma överens skrivs ett samarbetsavtal. I avtalet anges att samarbetet skall avse avgivande av anbud och utförande av entreprenad avseende visst i avtalet specificerat arbete åt viss i avtalet specificerad byggherre (beställare). Avtalet reglerar efter vilka procentsatser fördelning mellan de deltagande byggföretagen skall ske av andelar i rättigheter och skyldigheter, tillgångar och skulder, vinst eller förlust samt kapitaltillskott. I avtalet regleras vidare hur beslut beträffande konsortiets angelägenheter skall fattas samt hur röstetalen skall fördelas mellan deltagarna. Vidare anges vilka som skall ges fullmakt att företräda de samarbetande företagen för det byggprojekt samarbetet avser. Dessa personer skall som ombud verkställa ledningens beslut och genomföra åtagandet enligt upprättat entreprenadkontrakt och i enlighet med samarbetsavtalet. Avtalet innehåller också regelmässigt bestämmelser om försäkringar, överlåtelse av andelar, vad som skall gälla om konsortiedlem försätts i konkurs eller överträder vad som överenskommits i avtalet m. m. Vidare anges att slutlig fördelning av vinst eller förlust får ske först sedan garantiarbetena slutförts och godkänts av beställaren. I avtalet anges vidare att när slutlig avräkning mellan konsortiedlemmarna ägt rum, avtalet icke längre skall äga giltighet förutom vad avser ansvar för s. k. dolda fel.

Entreprenadkontrakt

Om konsortiets anbud antages av beställaren påtecknas entreprenadkontraktet av samtliga konsortiedeltagare. Detta innebär att konsortiedeltagarna solidariskt åtar sig ansvar gentemot beställaren för att åtagandena enligt entreprenadkontraktet uppfylls.

Organisation

I konsortier inom t. ex. verkstadsindustrin sker ofta tillverkningen av en stor del av de produkter det gemensamma åtagandet avser i fabriksanläggningar tillhöriga de olika i konsortiet deltagande företagen. Detta innebär att parterna i konsortiet ofta svarar för klart åtskiljbara delar av det gemensamma åtagandet. I denna typ av konsortier anges i allmänhet noggrant i konsortialavtalet hur fördelningen av ansvaret för de olika delarna av den gemensamma leveransen skall ske. I byggkonsortier däremot sker hela tillverkningen på en enda plats. I byggkonsortier delas inte arbetena upp mellan byggföretagen så att de svarar för olika delar av byggproduktionen. I stället sker produktionen i en för projektet gemensam tillfällig produktionsorganisation, som består av personal från de deltagande företagen. Konsortiet har inte heller några maskiner. Konsortiedeltagarna ställer därför maskiner till konsortiets förfogande. Inköp av varor för konsortiet sker ofta direkt från arbetsplatsen men kan också skötas från något av byggföretagen. Leveransen av material sker regelmässigt direkt från leverantör till byggarbetsplatsen.

Bokföring

I ett byggföretag är bokföringen i princip så upplagd att varje arbetsplats har egen intäcks- och kostnadsredovisning. Detta innebär att byggföretaget tar fram speciella datarapporter för varje arbetsplats där enbart byggarbetsplatsens intäkter och kostnader är medtagna, däremot inga för företaget gemensamma kostnader.

Dessa rapporter innehåller bl. a. arbetskraftskostnader för den personal som arbetar direkt på byggarbetsplatsen samt maskinhyror för egna eller inhyrda maskiner. Bokföringen för ett entreprenadkonsortium sköts regelmässigt genom att en av konsortiedeltagarna åtar sig att sköta bokföringen för konsortiet. Som framgått ovan är redovisningssystemet i byggföretagen i allmänhet så uppbyggt att redovisningsrapporter som enbart avser konsortiet enkelt kan framställas. Månadsvis översändes sammanställningar ur bokföringen för konsortiet till övriga konsortiedeltagare.

Om konsortiet drivs som enkelt bolag tillhör konsortiets tillgångar och skulder de samarbetande företagen. Eftersom produktionen sker i en gemensam produktionsorganisation kan icke individuella intäcks- och kostnadsposter i allmänhet hänföras till viss samarbetspartner, utan intäkter och kostnader hänförs till respektive deltagare efter den procentsats man deltar med i konsortiet enligt samarbetsavtalet. Vid varje räkenskapsårs

utgång görs en speciell bokslutssammanställning avseende konsortiet. Samtliga intäkts- och kostnadsposter och tillgångs- och skuldposter delas upp på respektive konsortiedeltagare enligt procentsatserna i samarbetsavtalet. Om två företag A och B deltar i ett konsortium med 50% vardera, innebär detta följande. Företagen A och B adderar vardera hälften av konsortiets intäkts- och kostnadsposter, tillgångs- och skuldposter till motsvarande poster i sina egna bokslut. Principen för detta redovisar SBEF i några till promemorian fogade exempel, vilka utelämnats här.

Svenska bankföreningen

I skrivelsen tar Bankföreningen upp frågor om gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag och om nyemission av aktier till underkurs. Utskottet lämnar här endast en redogörelse för skrivelsen såvitt avser frågan om gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag. I skrivelsen hänvisar Bankföreningen till att man tagit del av Industriförbundets och SBEF:s ovan refererade skrivelse och promemoria. Bankföreningen anför därefter följande.

Bankföreningen vill fästa utskottets uppmärksamhet på att det även inom bankområdet förekommer samverkan i form av konsortier, bildade för olika verksamheter. Dels finns konsortier bildade för tekniskt samarbete mellan bankerna och för att ombesörja vissa gemensamma tjänster inom bankväsendet. Dels finns olika typer av konsortier inom kreditgivnings- och emissionsområdet. För konsortierna gäller nu och bör framgent gälla reglerna om enkla bolag. Nedanstående uppställning avser att i korthet exemplifiera bankkonsortier och deras uppgifter.

A. Tekniskt samarbete m. m.

Samtliga affärsbanker, sparbanker och föreningsbanker samarbetar i Bankgirocentralen (BGC) som har till huvudsaklig uppgift att sortera bankgirouppdrag från bankerna, avisera mottagare och framställa krediteringsuppgifter till mottagarnas banker, att "cleara" motsvarande belopp via riksbanks-clearingen, att från myndigheter, Värdepapperscentralen, VPC AB, m. fl. mottaga uppdrag beträffande utbetalningar av pensioner, barnbidrag, aktieutdelningar m. m. och framställa krediteringsuppgifter till mottagande banker, att framställa debiteringsunderlag beträffande uttag via bankomat, att bevaka och framställa debiterings- respektive krediteringsunderlag avseende betalning av direkt skatt, att fördela, sammanställa och via riksbanken "cleara" transaktioner mellan bankerna. Verksamheten inom BGC är helt datorbaserad. Uppkommande kostnader fördelas på deltagande banker i förhållande till utnyttjandet.

Utöver BGC finns andra konsortier med likartade uppgifter, t. ex. Bygglönecentralen och Bankdata. Verksamheten i konsortierna är enligt bank-

föreningens mening närmast att se som avdelningar inom de deltagande bankerna.

B. Kreditgivning och garantier

1. Flera svenska banker kan gå samman för att finansiera ett stort projekt, t. ex. en fabrik eller ett kraftverk, ofta för senare avlyft av krediten genom obligationslån. Ett konsortialavtal tecknas då mellan bankerna varvid överenskoms, att en viss kredit skall lämnas, fördelad på bankerna. Det kan vara så, att kredittagaren lämnar separata skuldbevis till varje bank, men också så, att krediten upptages i en ledande bank som sedan kasserar in kreditbelopp som skall utbetalas till låntagaren och från låntagaren kasserar in ränta och amortering för fördelning bland långivarna. Varje bank svarar för sin andel av krediten, och i regel anges detta i konsortialavtalet. Förluster fördelas i förhållande till kreditbeloppen liksom givetvis ränta och provision.

2. Ett företag är flerbankskund och får alltså krediter från flera banker. Ofta händer det då att ett konsortialavtal tecknas mellan bankerna som anger hur kreditbehovet skall tillgodoses av bankerna (checkräkningskredit, lån, garantier och rembuser).

3. Ett svenskt företag tar upp ett internationellt private placementlån mot revers eller enbart enligt lånekontrakt utan revers. Långivare är svenska och utländska banker. I kontrakten betonas att långivarna ansvarar severally, dvs. var för sig. Konsortierna består tills lånet slutbetalts.

4. Under senare år har det hänt att konsortier av svenska och utländska banker har bildats för utfärdande av anbuds-, förskotts- och fullgörande-garantier avseende stora projekt i utlandet av svenska entreprenörer. Anledningen är att beloppen är för stora för en bank.

C. Emission av värdepapper

1. Ett svenskt företag tar upp ett svenskt obligationslån genom förmedling av flera banker. Ett konsortialavtal tecknas då av dessa banker som reglerar övertagandet och försäljningen av obligationerna samt inlösen av obligationer och kuponger. Konsortialavtalet i vad det avser tjänster efter obligationernas försäljning får anses bestå tills lånet slutbetalts.

2. Ett svenskt företag tar upp ett internationellt obligationslån. Avtal härom tecknas mellan ett antal svenska och utländska banker som deltar som managers, selling group members och underwriters. I varje avtal betonas att bankerna svarar severally, dvs. var för sig (och inte jointly, dvs. solidariskt). Konsortiet är upplöst när obligationerna sålts ut.

3. Vid emission av ett företags aktier förekommer ofta att flera banker går samman i ett konsortium för att utbjuda aktierna på marknaden, mottaga teckningar och aktielikvider m. m. Ett sådant konsortium består till dess emissionen slutförts.

Enligt bankföreningens mening bör konsortier inom bankområdet även

framdeles kunna fungera som enkla bolag. En sådan ordning medför inte och kommer inte heller i framtiden att innebära att något borgenärsintresse åsidosätts. Något behov av särskild insyn i ett konsortiums ekonomiska verksamhet torde, som bankföreningen ser det, inte heller föreligga. Envar av de i ett konsortium deltagande bankerna är bokföringsskyldig. Således kan den som önskar insyn ta del av respektive banks årsredovisning var i bankens del i konsortiet ingår. Det bör framhållas att i förekommande fall någon särredovisning av kredittagare och krediter inte får ske med hänsyn till banksekretessen. Om t. ex. kreditkonsortierna skulle förvandlas till handelsbolag med därav följande offentlig redovisning, skulle i vissa fall banksekretessen komma att upphävas.

Ett konsortialavtal har regelmässigt det avtalsinnehållet att de deltagande bankerna i ekonomiskt hänseende ansvarar var för sig. Sådana överenskommelser skulle omöjliggöras, om samverkan i ett konsortium måste ske i form av ett handelsbolag. Om konsortierna skulle komma att anses som handelsbolag, uppstår dessutom alla de olägenheter som inför utskottet påtalats i fråga om byggkonsortierna. Bankföreningen vill särskilt understryka att samarbete med utländska banker inom de områden som nu täcks av konsortier skulle kunna omöjliggöras.

Till det sagda kommer den särskilda omständigheten att nuvarande banklagstiftning omöjliggör bankers engagemang i handelsbolag. Anledning finns inte enligt Bankföreningens mening att nu förändra de legala förutsättningarna för bankernas verksamhet i syfte att tillgodose propositionens gränsdragning mellan handelsbolag och enkla bolag, avsedd för helt andra situationer än t. ex. sådana som beskrivits ovan.

Bankföreningen hemställer att lagutskottet föreslår en lagtext utformad så, att bankkonsortierna inte heller framgent kan komma att anses som handelsbolag.

Svenska försäkringsbolags riksförbund

I sin skrivelse hänvisar förbundet till att förbundet, som inte tidigare beretts tillfälle att yttra sig i lagstiftningsärendet, har uppmärksammat att förslaget till ny handelsbolagslagstiftning på en punkt har ingripande och ej önskvärda konsekvenser för viss verksamhet på försäkringsområdet.

Det gäller den nya gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag. Enligt 1 § förslaget till handelsbolag och enkla bolag föreligger handelsbolag "om två eller flera har avtalat att utöva näringsverksamhet i bolag". Försäkringsbolag samverkar på viktiga områden i konsortier. Som exempel härpå kan nämnas följande.

1. *Svenska Atomförsäkringspoolen, Svenska Flygförsäkringspoolen och Nordiska Poolen för Luftfartsförsäkring.* Dessa pooler har bildats av försäkringsbolag i Sverige eller i övriga Norden för försäkring och återförsäkring för medlemsbolagens räkning av risker som sammanhänger med produktion av atomenergi, resp. flygverksamhet.

2. Svenska Transportförsäkringspoolen med samhälleligt motiverad uppgift att utreda och bereda frågor som rör krigsberedskapen för den civila sjö- och transportförsäkringsverksamheten.

3. Sjöassuradörernas Teckningscentral, en av Sjöassuradörernas Förening administrerad pool för fördelning av vissa slag av sjö- och transportförsäkringar.

4. Pooler av typ bilförsäkringsbolagens pool för vagnskadegarantier genom vilken deltagande bolag gemensamt meddelar försäkring för vagnskadegaranti åt bilfabrikanter och bilimportörer.

5. Bankförsäkringsnämnden handlägger på vissa försäkringsbolags vägnar den form av subsidiär brandförsäkring som under namnet bankförsäkring meddelas banker och andra kreditinstitut. Försäkringsgivarna är sammanslutna i en pool.

6. Konsortier av typ AMF-trygghetsförsäkring, i vilket deltagande försäkringsbolag meddelar samförsäkring och deltar i denna till viss del för varje bolag.

Motiven för att bilda konsortier är framför allt att resurer och kapacitet som krävs för viss verksamhet endast kan åstadkommas genom samverkan mellan flera bolag eller att tekniska och ekonomiska fördelar eljest talar för samverkan. Dessa konsortier torde i dag ha karaktären av enkla bolag. Det förefaller sannolikt att dessa bolag i den nu föreslagna lagstiftningen formellt kan anses driva sådan verksamhet att de måste betraktas som handelsbolag.

Riksförbundet finner det emellertid av flera skäl angeläget att försäkringskonsortierna inte påverkas av den nya lagstiftningen. Försäkringsverksamhet kan inte bedrivas i annan form än som följer av försäkringsrörelselagen, dvs. som försäkringsaktiebolag eller ömsesidigt försäkringsbolag. Samverkan i form av enkelt bolag är möjlig därför att deltagande bolag här inte uppger sin egen identitet på det område där samverkan sker. Däremot är samverkan i handelsbolagets form för närvarande inte möjlig utan lagändring.

Det är svårt att se att de motiv som främst ligger bakom den ändrade gränsdragningen enligt propositionen – förbättrat borgenärsskydd och behov av ökad insyn i verksamheten – motiverar en sådan ändring. Propositionens ståndpunkt har tagits med helt andra verksamhetsområden i blickpunkten. Kraven på borgenärsskydd och insyn i försäkringsverksamheten torde vara fullt tillgodosedda på annat sätt.

Ett annat viktigt skäl mot den nya gränsdragningen är att konsortieformen valts bl. a. för att tillgodose krav på inflytande på verksamheten från andra kategorier än bolagsmännen. I vissa konsortier t. ex. bygger utformningen av försäkringsskyddet i avgörande grad på olika intressenters vilja. Konsortieformen erbjuder då stora fördelar genom att intressenterna kan beredas insyn och medinflytande. Så är fallet med t. ex. konsortierna för trygghetsförsäkring, patientförsäkring och läkemedelsförsäkring.

Det finns åtskilliga andra komplikationer som skulle bli följden om propositionen genomförs i förslaget skick. Från andra organisationer inom näringslivet har getts åtskilliga exempel på nackdelarna av den ändrade gränsdragningen, och i flera avseenden gäller samma argument för konsortierna inom försäkringsbranschen. Särskild parallellitet finns med förhållandena på bankområdet.

En lämplig lösning av det uppkomna dilemmat synes vara att undantag görs i 1 § beträffande bank- och försäkringsverksamhet. Därigenom kommer enkelt bolag enligt 3 § att vara en användbar bolagsform på bank- och försäkringsområdena även i fortsättningen. Någon tveksamhet på sakliga grunder med hänsyn till intentionerna bakom lagstiftningen behöver som ovan angavs knappast uppkomma inför en sådan justering i förslaget. Den bör i och för sig kunna göras under ärendets behandling i riksdagen.

Sveriges redareförening

Svenska rederier deltar i stor utsträckning i samarbetsavtal med utländska redare. Detta gäller för såväl linjesjöfart i vidsträckt mening som bulk- och tankfart. Anledningen till dessa samarbetsavtal är att investeringskostnaderna för att sätta upp en linjetrafik mellan t. ex. Sverige/Europa och Fjärran Östern är av en sådan storleksordning att en enskild redare inte kan göra en sådan investering ensam. I framtiden kommer säkerligen sådana samarbetsavtal att bli allt vanligare och är en förutsättning för att svensk rederiverksamhet skall kunna bedrivas på ett sätt och i en omfattning som är nödvändigt med hänsyn till Sveriges ställning på världsmarknaden. Svenska rederiers bruttofraktintäkter ligger omkring 9 miljarder SEK. Av detta belopp härrör cirka 40 procent från linjesjöfart i vidsträckt mening. Av denna andel kan i sin tur minst 80 procent hänföras till linjeintäkter av verksamhet bedriven i pooler. Till detta kommer intäkter från poolverksamhet avseende bulk- och tanktrafik. Det är alltså fråga om avsevärda belopp som står på spel, om svensk intern lagstiftning skulle komma att försvåra eller omöjliggöra ifrågavarande typ av samarbetsavtal.

Sjöfartspooler är normalt organiserade på så sätt att poolmedlemmarna kommer överens om att gemensamt utnyttja den av medlemmarna separat ägda egendomen inom ett angivet trafikområde eller typ av transporter. Poolen som sådan, som icke är någon juridisk person, har följaktligen inga tillgångar eller skulder. Poolmedlemmarna överlåter till en poolstyrelse och poolmanager att svara för operationen av verksamheten. Administrativa och andra tjänster ställs till poolens förfogande av poolmedlemmarna mot kostnader som debiteras poolresultatet. Poolerna är rena resultatfördelningsinstrument. Varje poolmedlems intäkter från en resa krediteras poolresultatet, och detta debiteras med kostnader för poolens räkning. Nettoresultatet fördelas mellan poolmedlemmarna med ledning av olika fördelningsnycklar.

Departementschefen har på s. 109 i propositionen konstaterat att bl. a. partrederier skall vara undantagna från den nya lagens tillämpningsområde. På s. 39 fjärde stycket sägs ``enligt min mening bör konsortier som är så organiserade att de har egna tillgångar och skulder samt kostnader och intäkter räknas som handelsbolag''. Föreningen förutsätter att departementschefen med sitt uttalande ej avsett att tidsmässigt begränsa samarbete av denna typ. Som framgår av redogörelsen ovan är sjöfartspoolen inte avsedd att täcka något tillfälligt samarbete utan detta sträcker sig normalt över en lång tidsperiod.

Från skattesynpunkt behandlas en pool på så sätt att respektive poolmedlem skattar för sin andel av poolöverskottet i det land där han har säte för management. Skulle den föreslagna lagstiftningen genomföras torde detta komma att innebära att en pool med svenska och utländska poolmedlemmar och som har poolstyrelse och poolmanager i Sverige skulle bli ett svenskt handelsbolag. Detta torde i sin tur komma att innebära att de utländska poolmedlemmarna anses ha skatterättslig hemvist i Sverige.

Enligt Redareföreningens bestämda uppfattning är det nödvändigt att lagutskottet gör en klar markering att samarbetsavtal av den art som beskrivits ovan icke konstituerar handelsbolag. Denna markering är nödvändig för att kunna övertyga utländska samarbetspartners om att de icke genom deltagande i ett poolsamarbete kommer att bli bolagsmän i ett svenskt handelsbolag. Det kan inte anses förenligt med internationell syn på beskattning av sjöfartsinkomster att med intern svensk lagstiftning göra en utländsk samarbetspartner till svenskt skattesubjekt.

Av utskottet framlagda förslag till ändringar i regeringens lagförslag

Vid moment 2 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om handelsbolag och enkla bolag

1 kap.

1 §

Regeringens förslag

Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att utöva näringsverksamhet i bolag.

Utskottets förslag

Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att *gemensamt* utöva näringsverksamhet i bolag.

Första stycket gäller inte i fråga om verksamhet som medför skyldighet att föra räkenskaper enligt jordbruksbokföringslagen (1979: 141).

Bestämmelser om firma för handelsbolag finns i firmalagen (1974: 156) och handelsregisterlagen (1974: 157).

Vid moment 10 i utskottets hemställan

Övergångsbestämmelserna i förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag

Regeringens förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981 och tillämpas på räkenskapsår som har påbörjats efter utgången av år 1980.

2. I årsredovisningar behöver inte återges resultaträkningen och balansräkningen för räkenskapsår som har påbörjats före utgången av år 1980.

3. I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före utgången av år 1980.

4. Om det i 2 kap. 7 § 1 angivna anskaffningsvärdet för en tillgång som har förvärvats före lagens ikraftträdande inte kan utrönas med hjälp av företagets bevarade räkenskaper, skall som anskaffningsvärde redovisas, beträffande byggnad det vid 1965 års allmänna fastighetstaxering åsatta taxeringsvärdet (byggnadsvärdet) ökat med förbättringskostnader efter utgången av år 1964, samt beträffande annan tillgång det belopp vartill anskaffningsvärdet skäligen kan uppskattas.

I en not till balansräkningen skall anges om anskaffningsvärdet har uppskattats enligt första stycket.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981 och tillämpas på räkenskapsår som har påbörjats efter den 30 juni 1981.

2. I årsredovisningar behöver inte återges resultaträkningen och balansräkningen för räkenskapsår som har påbörjats före den 1 juli 1981.

3. I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före den 1 juli 1981.

Vid moment 27 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar

47 §

Regeringens förslag

Har revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller har revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 eller 4 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan får göras även av föreningsmedlem, av röstberättigad, som ej är medlem, eller av borgenär.

Har anmälan gjorts enligt första stycket, skall länsstyrelsen, i fall då revisorer inte har utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot 46 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 4 mom., skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna en ny revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess en annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 46 § 4 mom. fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor och gör röstberättigad inom en månad från stämman framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna sådan revisor.

Revisorer som utses enligt denna paragraf har rätt till skäligt arvode av föreningen.

Övergångsbestämmelserna

Regeringens förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje och fjärde styckena och 4 mom. första och tredje styckena samt 49 § första stycket tillämpas från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter lagens ikraftträdande. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Utskottets förslag

Har anmälan gjorts enligt första stycket, skall länsstyrelsen, i fall då revisorer inte har utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyndig eller i konkurs eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot 46 § 1 mom. tredje eller fjärde stycket eller 4 mom., skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna en ny revisor i hans ställe. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess en annan revisor har blivit utsedd i föreskriven ordning. Har föreningsstämman underlåtit att på begäran enligt 46 § 4 mom. fjärde stycket utse en auktoriserad eller godkänd revisor och gör röstberättigad inom en månad från stämman framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna sådan revisor.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Regeringens förslag

Beslut enligt 46 § 2 mom. andra stycket och 4 mom. andra stycket får meddelas före den 1 januari 1981.

3. Årsredovisningar och koncernredovisningar skall efter *utgången av år 1980* upprättas enligt lagen i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *denna tidpunkt* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före *utgången av år 1980*.

4. Om det i 42 § första stycket 3 angivna anskaffningsvärdet för en tillgång som har förvärvats före lagens ikraftträdande inte kan utronas med hjälp av föreningens bevarade räkenskaper, skall som anskaffningsvärde redovisas, beträffande byggnad det vid 1965 års allmänna fastighetstaxering åsatta taxeringsvärdet (byggnadsvärdet) ökat med förbättringskostnader efter utgången av år 1964, samt beträffande annan tillgång det belopp vartill anskaffningsvärdet skäligen kan uppskattas.

I en not till balansräkningen skall anges om anskaffningsvärdet har uppskattats enligt första stycket.

Utskottets förslag

Beslut enligt 46 § 2 mom. andra stycket och 4 mom. andra stycket får meddelas före den 1 juli 1981.

3. Årsredovisningar och koncernredovisningar skall efter *den 30 juni 1981* upprättas enligt lagen i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *den 1 juli 1981* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

I koncernredovisningar behöver inte tas med sammandrag av resultaträkningar och balansräkningar för räkenskapsår som har påbörjats före *den 1 juli 1981*.

Vid moment 28 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskassereörelsen

Regeringens förslag

Har anmälan gjorts enligt 51 § skall tillsynsmyndigheten, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisor eller revisorer. Är en revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid med 46 § 1 mom. tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, skall på anmälan därom tillsynsmyndigheten förklara honom entledigad och förordna en revisor i hans ställe. Har anmälan ej gjorts av kreditkassans styrelse,

Utskottets förslag

71 §

Har anmälan gjorts enligt 51 § skall tillsynsmyndigheten, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisor eller revisorer. Är en revisor omyndig *eller i konkurs* eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid med 46 § 1 mom. tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, skall på anmälan därom tillsynsmyndigheten förklara honom entledigad och förordna en revisor i hans ställe. Har anmälan ej

Regeringens förslag

skall styrelsen beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess annan revisor blivit utsedd i föreskriven ordning.

Tillsynsmyndigheten äger när som helst återkalla förordnandet och i stället utse ny revisor.

*Övergångsbestämmelserna**Regeringens förslag*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om kreditkassa från och med första ordinarie stämma som hålls efter *utgången av år 1980*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter *utgången av år 1980* upprättas enligt de nya bestämmelserna. För räkenskapsår som har börjat löpa före *denna tidpunkt* får årsredovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

Vid moment 29 i utskottets hemställan

Övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen*Regeringens förslag*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om bostadsrättsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *utgången av år 1980*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter

Utskottets förslag

gjorts av kreditkassans styrelse, skall styrelsen beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tiden till dess annan revisor blivit utsedd i föreskriven ordning.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om kreditkassa från och med första ordinarie stämma som hålls efter *den 30 juni 1981*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter *den 30 juni 1981* upprättas enligt de nya bestämmelserna. För räkenskapsår som har börjat löpa före *den 1 juli 1981* får årsredovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om bostadsrättsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *den 30 juni 1981*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter

Regeringens förslag

utgången av år 1980 upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *denna tidpunkt* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

4. Punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1980:000) om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller även i fråga om bostadsrättsföreningar.

Övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i lagen om sambruksföreningar*Regeringens förslag*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om sambruksförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *utgången av år 1980*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter *utgången av år 1980* upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *denna tidpunkt* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

4. Bestämmelserna i punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1980:000) om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas även i fråga om sambruksföreningar.

Utskottets förslag

den 30 juni 1981 upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *den 1 juli 1981* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om sambruksförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *den 30 juni 1981*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

3. Årsredovisningar skall efter *den 30 juni 1981* upprättas enligt lagen om ekonomiska föreningar i dess nya lydelse. För räkenskapsår som har börjat löpa före *den 1 juli 1981* får sådan redovisning dock upprättas enligt äldre bestämmelser.

Övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i lagen om understödsföreningar*Regeringens förslag*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om

Regeringens förslag

ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om understödsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *utgången av år 1980*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Utskottets förslag

ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om understödsförening från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *den 30 juni 1981*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Övergångsbestämmelserna till förslaget till lag om ändring i lagen om arbetslöshetsförsäkring*Regeringens förslag*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om arbetslöshetskassa från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *utgången av år 1980*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Utskottets förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

2. De nya bestämmelserna i 46 § 1 mom. tredje stycket samt 49 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas i fråga om arbetslöshetskassa från och med första ordinarie föreningsstämma som hålls efter *den 30 juni 1981*. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Av reservanternas framlagda lagförslag och förslag till ändringar i regeringens lagförslag

Vid moment 6 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

2 kap.

1 §

Den som enligt bokföringslagen (1976:125) är skyldig att upprätta årsbokslut skall för samma räkenskapsår även upprätta årsredovisning enligt denna lag. om

1. antalet anställda hos företaget under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio,

2. företaget är moderföretag i en koncern enligt denna lag och antalet anställda hos koncernen under räkenskapsåret i medeltal har varit minst tio, eller

3. tillgångarnas nettovärde i rörelsen enligt balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränobelopp som motsvarar 1000 gånger det enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår.

Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser är inte skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Den som enligt bokföringslagen (1976:125) är skyldig att upprätta årsbokslut skall för samma räkenskapsår även upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser är inte skyldiga att upprätta årsredovisning enligt denna lag.

Vid moment 8 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om årsredovisning m. m. i vissa företag

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

3 kap.

1 §

I fråga om koncerner enligt denna lag gäller 2–11 §§ i detta kapitel.

I fråga om koncerner enligt denna lag gäller 2–11 §§ i detta kapitel.

Regeringens förslag
om antalet anställda hos koncernen
under räkenskapsåret i medeltal
har varit minst 10.

Reservanternas förslag

Vid moment 14 i utskottets hemställan

Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975: 1385)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 3 och 6 §§ aktiebolagslagen skall ha nedan angivna lydelse.

10 kap.

3 §

Lydelse enligt prop. 1979/80: 143

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor

1. om bolagets bundna egna kapital uppgår till minst en miljon kronor, eller

2. om enligt den senast fastställda balansräkningen full täckning inte finns för bolagets registrerade aktiekapital.

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor om

1. tillgångarnas nettovärde enligt fastställda balansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger ett gränslöpp som motsvarar 1 000 gånger det enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring bestämda basbeloppet för den sista månaden av respektive räkenskapsår.

2. antalet anställda hos bolaget under de två senaste räkenskapsåren i medeltal överstigit 200, eller

3. bolagets aktier eller skuldebrev är noterade på fondbörs eller på lista utgiven av sammanslutning av svenska fondkommissionärer.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan i fråga om visst bolag, beträffande vilket de i andra stycket 1 eller 2 angivna omständigheterna föreligger, förordna att bolaget får utse viss godkänd revisor i stället för auktoriserad revisor. Sådant beslut är giltigt i högst fem år.

Vad i andra och tredje styckena föreskrives gäller även för moderbolag i en koncern om nettovärdet av koncernföretagens tillgångar enligt fastställda koncernbalansräkningar för de två senaste räkenskapsåren överstiger det gränslöpp som anges i andra stycket eller om antalet anställda vid koncernföretagen under nämnda tid i medeltal överstigit 200.

I annat bolag än som avses i första, andra och fjärde styckena skall auktoriserad revisor eller godkänd

Reservanternas förslag

Minst en av bolagsstämman utsedd revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

I annat bolag än som avses i andra och fjärde styckena skall auktoriserad revisor utses, om ägare till en

Lydelse enligt prop. 1979/80: 143

revisor utses, om ägare till en tiondel av samtliga aktier begär det vid bolagsstämma, där revisorsval skall ske.

Reservanternas förslag

tiondel av samtliga aktier begär det vid bolagsstämma, där revisorsval skall ske.

6 §

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

På anmälan skall länsstyrelsen förordna behörig revisor

1. när auktoriserad revisor eller godkänd revisor ej är utsedd enligt 3 § första–fjärde styckena,

2. när revisor är obehörig enligt 2 § första stycket eller 4 § första eller andra stycket, eller

3. när bestämmelse i bolagsordningen om antalet revisorer eller om revisors behörighet åsidosatts.

Anmälan enligt första stycket kan göras av envar. Styrelsen är skyldig göra anmälan, om ej rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor.

Har bolagsstämman underlåtit att på begäran enligt 3 § femte stycket utse auktoriserad eller godkänd revisor och aktieägare inom en månad från stämman gör framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna sådan revisor.

Har bolagsstämman underlåtit att på begäran enligt 3 § femte stycket utse auktoriserad revisor och aktieägare inom en månad från stämman gör framställning till länsstyrelsen, skall denna förordna sådan revisor.

Förordnande enligt denna paragraf skall meddelas efter bolagets hörande och avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd. Vid förordnande enligt första stycket 2 skall länsstyrelsen entlediga den obehörige revisorn.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2. För bolag som är registrerat i aktiebolagsregistret vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas de nya bestämmelserna fr. o. m. den 1 januari 1985. Till dess tillämpas i stället motsvarande äldre bestämmelser.

Vid moment 16 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

9 kap.

14 §

Beslut om ändring av bolagsordningen fattas av bolagsstämma utom i fall som avses i 4 kap. 13 § andra stycket. Beslutet är giltigt om det biträts av aktieägare med två tredjedelar av såväl de avgivna rösterna som de vid stämman företrädde aktierna, om ej annat följer av 15 §.

Har i bolagsordningen på grund av lag eller annan författning eller efter regeringens medgivande intagits föreskrift, enligt vilken viss bestämmelse

Regeringens förslag

icke får ändras utan att regeringen lämnat tillstånd därtill, får ej heller sådan föreskrift ändras utan regeringens tillstånd.

Beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för registrering och får utom i fall som avses i 18 kap. 6 § ej verkställas förrän registrering skett. Avser ändringen bolagets firma eller den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte, skall länsstyrelsen i det län där styrelsen före ändringen har sitt säte genast underrättas om ändringen.

Reservanternas förslag

Beslut om ändring av bolagsordningen skall genast anmälas för registrering och får utom i fall som avses i 18 kap. 6 § ej verkställas förrän registrering skett. Avser ändringen bolagets firma eller den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte, skall länsstyrelsen i det län där styrelsen före ändringen har sitt säte genast underrättas om ändringen *och om skälen här för. Uppgifterna skall vara bestyrkta av minst en av bolagets revisorer.*

Vid moment 18 i utskottets hemställan

Förslaget till lag om ändring i lagen om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar

Regeringens förslag

Med företag avses i denna lag aktiebolag eller ekonomisk förening, varå lagen är tillämplig.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller 1 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Reservanternas förslag

3 §

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) *i deras lydelse före den 1 juli 1981, om de gällt även efter nämnda dag, eller såvitt avser ekonomiska föreningar, vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser* är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Reservanternas förslag

2 §

Med företag avses i denna lag bankinstitut eller försäkringsbolag, varå lagen är tillämplig.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra, under förutsättning att moderföretaget är bankinstitut eller försäkringsbolag som avses i 4 § första stycket.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) i *deras lydelse före den 1 juli 1981, om de gällt även efter nämnda dag*, eller vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser är moderföretag och dotterföretag till varandra, under förutsättning att moderföretaget är bankinstitut eller försäkringsbolag som avses i 4 § första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Innehållsförteckning

Ärendet	1
Motionsyrkandena	2
Utskottet	3
Inledning	3
Propositionernas huvudsakliga innehåll	4
<i>Proposition 1979/80: 143</i>	4
<i>Proposition 1979/80: 144</i>	5
Allmänna överväganden	6
Handelsbolag och enkla bolag	7
<i>Gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag</i>	7
<i>Styrelse i handelsbolag</i>	15
<i>Handelsbolag som företagsform för större företag</i>	17
<i>Övrigt</i>	19
Årsredovisning, revision och koncernredovisning	19
<i>Allmänna synpunkter</i>	19
<i>Årsredovisning</i>	20
<i>Koncernredovisning</i>	23
<i>Övrigt</i>	25
Ändringar i aktiebolagslagen m. m.	25
<i>Allmänt om 50/50-bolag</i>	25
<i>50/50-bolagen i associationsrätten</i>	27
<i>50/50-bolag i arbetsrätten</i>	28
<i>Allmänt om revisorers verksamhet</i>	31
<i>Utredning om företagsrevisionen</i>	32
<i>Revisors kompetens</i>	34
<i>Tillsyn över företagsrevisionen</i>	36
<i>Byte av firma och säte</i>	38
<i>Förslaget till ändring i aktiebolagslagen i övrigt</i>	39
<i>Översyn av aktiebolagslagen, särskilda regler för mindre aktiebolag, m. m.</i>	40
<i>Insyn i kommunala företag</i>	45
Redovisningsregler för ekonomiska föreningar	47
Utskottets hemställan	48
Reservationer (s)	52
1. <i>handelsbolag som företagsform för större företag (mom. 3 i utskottets hemställan)</i>	52
2. <i>styrelserepresentation för de anställda i handelsbolag (mom. 4 i utskottets hemställan)</i>	53
3. <i>skyldighet att avge årsredovisning (mom. 6 i utskottets hemställan)</i>	54
4. <i>koncernredovisning (mom. 8 i utskottets hemställan)</i>	54
5. <i>sidoordnade koncerner (mom. 9 i utskottets hemställan)</i>	55
6. <i>utredning om företagsrevisionen (mom. 13 i utskottets hemställan)</i>	56
7. <i>revisors kompetens (mom. 14 i utskottets hemställan)</i>	57
8. <i>kommerskollegiets tillsyn över företagsrevisorer (mom. 15 i utskottets hemställan)</i>	57
9. <i>byte av firma m. m. (mom. 16 i utskottets hemställan)</i>	58
10. <i>50/50-bolagen i lagstiftningen om styrelserepresentation (mom. 18 i utskottets hemställan)</i>	58

11. höjning av gränsen för aktiekapitalet (mom. 22 i utskottets hemställen)	60
12. översyn av aktiebolagslagen i syfte att stärka de anställdas inflytande (mom. 23 i utskottets hemställen)	60
13. tillämpningen av lagstiftningen om styrelserepresentation (mom. 25 i utskottets hemställen)	61

Bilagor

1. Lagförslagen i proposition 1979/80: 143	62
2. Lagförslagen i proposition 1979/80: 144	90
3. Arbetsmarknadsutskottets yttrande	129
4. Näringsutskottets yttrande	137
5. Remissyttranden över motion 1979/80: 807	139
6. Till lagutskottet inkomna skrivelser angående gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag	143
7. Av utskottet framlagda förslag till ändringar i regeringens lagförslag	156
8. Av reservanterna framlagda lagförslag och förslag till ändringar i regeringens lagförslag	162